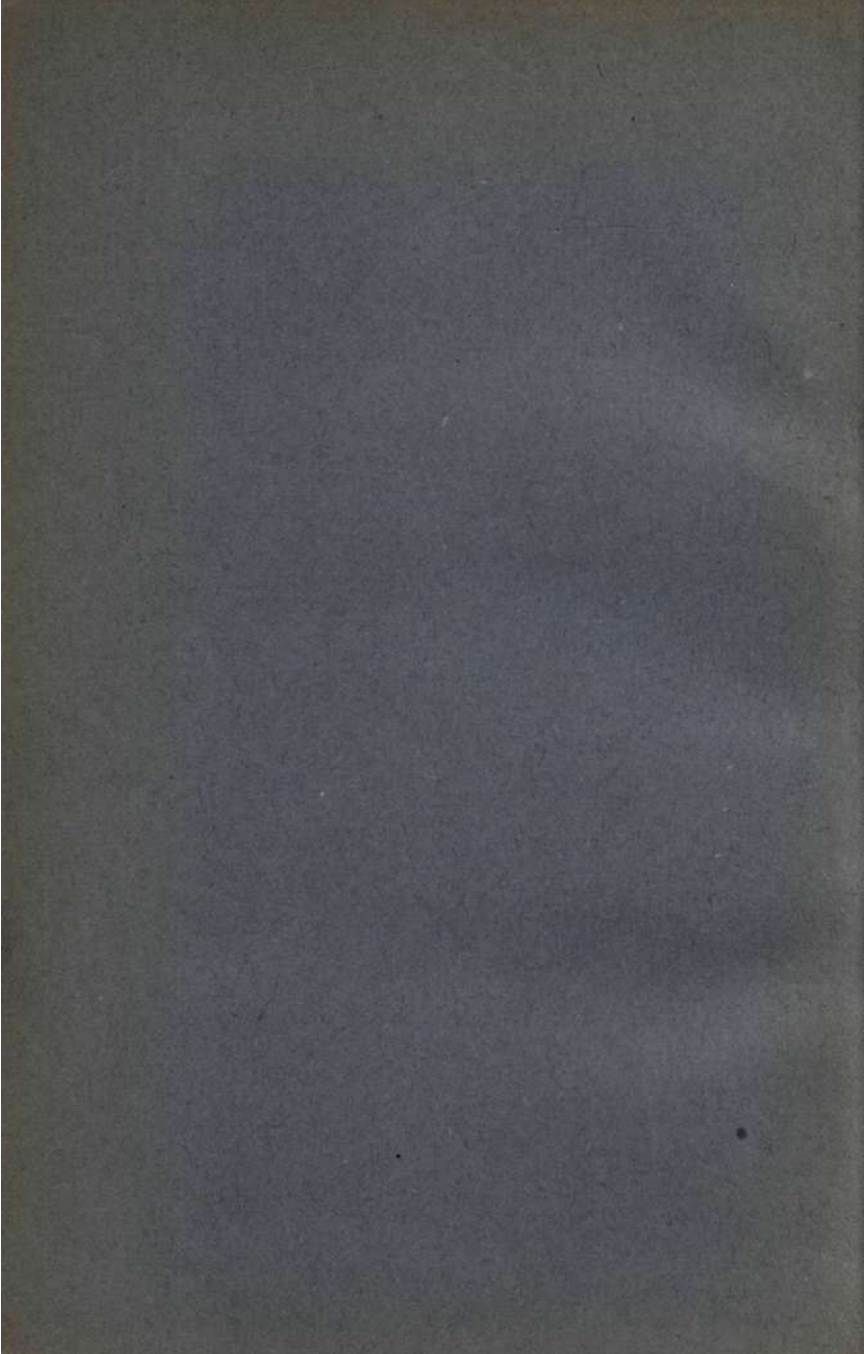

10.690
/4

JK

TV

B

KOMÁROMI JÁNOS
MUNKÁI

GYŰJTEMÉNYES KIADÁS
1931

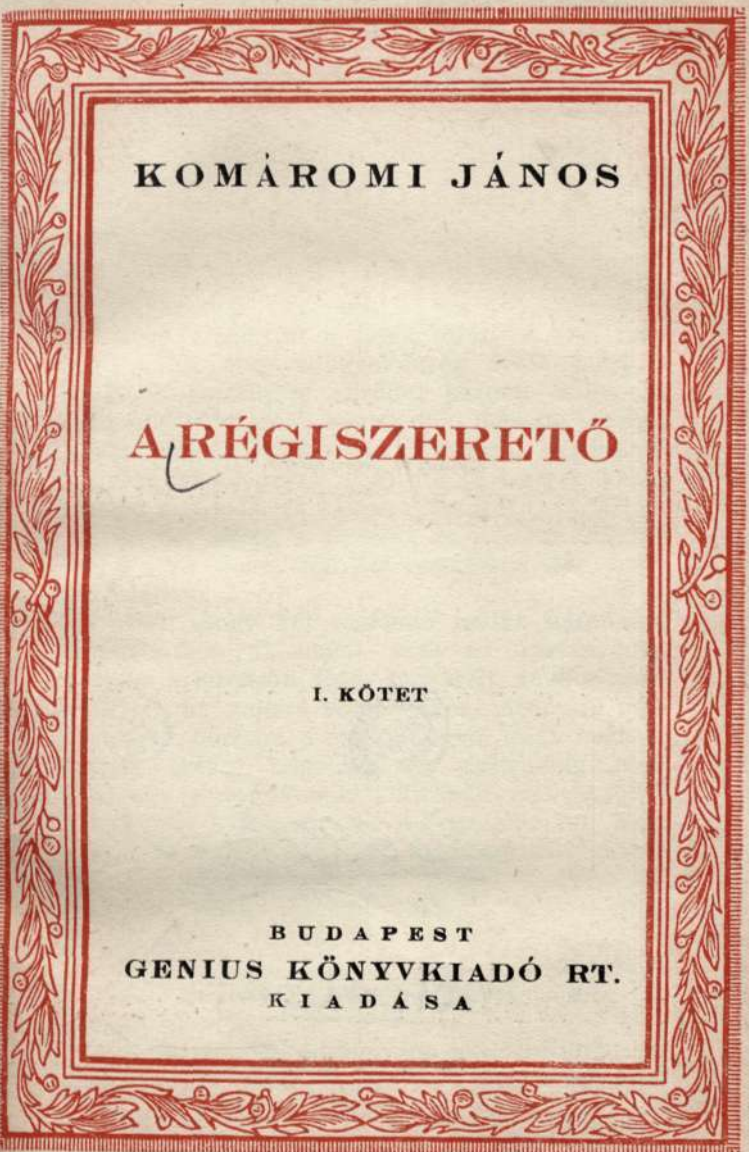

KOMAROMI JÁNOS
MUNKÁI
GYŰJTEMÉNYES KIADÁS

IV.

A RÉGI SZERETŐ

BUDAPEST
GENIUS KÖNYVKIADÓ RT.
KIADÁSA

KOMÁROMI JÁNOS

ARÉGISZERETŐ

I. KÖTET

BUDAPEST
GENIUS KÖNYVKIADÓ RT.
KIADÁSA

Copyright by Genus, Budapest.

10.690 / 4

Kunossy rt., Budapest

I.

Akkor már ős volt.

Nagy csend ült a tájék fölött, a szél még nem indult meg Lengyelország felől, mert a legkisebb rezdülésre zörögni kezdett volna a kukoricás. Messze, végtelenül messze, fehér felhők mentek valamerre. Magasan, végtelenül magasan mendegéltek s túl-túl, a hegyek kékes ormain is.

En ott álltam a kertben és vártam. Vártam órá, a testvérkére, akit két esztendeje már, hogy nem láttam.

Mert ahogy két esztendő múlva váratlanul hazanyitottam az imént, csak az édesanyámat találtam a tornáccon. Hogy megörült, amikor meglátott! Ó, ha tudtam volna ekkor, mennyire meg fogom szomorítani e naptól fogva, talán haza se néztem volna! Legalább egy esztendeig nem. Mert egy esztendő múlva kirepült már hazulról a testvéрке s Istenem, ha az eszembe jut, hogy a kert ösvényein hányszor kerestem attól fogva az apró lába nyomát és hiába kerestem, hát még ma, kilenc esztendő után is meghatottság fog el.

Az édesanyám elibém szaladt s összecsókol:

— Fáradt vagy, ugy-e? Biztosan meg is éheztél az uton.

— Köszönöm, édesanyám, már ebédután vagyok. De egy kicsit lefekszem. Édesapa hol van?

— A szállóba ment ki Pirikével...

— Hát a testvérke hogy van? Megnőtt már azóta?

Észrevettem, hogy mikor a testvérke került szóba, az anyám máskor szigorú és kemény arcán éppen az a mosoly szaladt át, mint az imént, amikor először pillantott meg engemet:

— A testvérke? Olyan lány lett a fruskából, hogy meg se ismernéd! Majd meglátod magad is, mert mingyárt itthon lesz. Most pedig fekédj le, fiam és pihend ki magad egy kicsit!

Egyedül maradtam s körülnéztem a szobámban. A régi diákszobám volt ez, kertrenézett a két ablaka, de úgy találtam benne mindent, mint néhány esztendővel előbb, amikor gimnázista-diák voltam még. Ez a figyelem meghatott. Ilyen meghatottság könnyüszerral fog el bennünket, ha hosszabb idő után először állunk meg a szülei házban, melynek kőfalai között oly sokat örültek, de még többet busultak már a nagyapáink, meg a szépapáink is. A nagy hársnak peregtek már a levelei, de annyi árnyéka volt még, hogy az őszi nap fénye csak itt-ott tudott belopózni a szobám sarkáig. Körülnéztem másodszer is és a kopott kis polcon megláttam régi könyveimet. Magyar írók regényei voltak, a legtöbbet fel se vágtam akkoriban. Olyan rendben álltak most is a polcon, ahogy utoljára hagytam el őket. Találomra kikaptam belőlük néhányat, de meglepetve láttam, hogy valamennyit felvágta és papirosba kötötte be azóta egy gondos kezezske. Mialatt tehát távol hanyódtam innét, ebben a szobában csöndes délutánokon és csöndes esteleken itt üldögélt valaki a lámpafénynél és bizonyos, hogy nagyon sokszor gondolt reám...

S ki más lehetett volna az a valaki, mint a testvérke!

Ő volt és gondolt reám, akiről közbe gyakran

megfeledeztem. És e pillanatban komoly szemre-
hányást tettem magamnak, hogy a leveleire is
alig feleltem egyszer-kétszer. Pedig fáradhatat-
lan író volt s kis kezének szarkaláb-hegyes vo-
nalai föl-fölkerestek, pontosan minden hónapban
egyszer, bármerre kóboroltam is. Sokszor meg-
intett és korholt e zsörtölődő sorokon át a test-
vérke, de egyszer se vette zokon, ha csak a
tizedik nyolcoldalas levelére firkantottam meg
egy levelezőlapot.

Ledőltem az ágyra úgy, amint voltam. De a
testvérke, valami érthetetlen ok miatt, annyira
megfogott, hogy nem birtam szabadulni kedves
alakjától. Az ágyam fölött ott függött most is
az a fényképem, amely akkoriban készült, mikor
a gimnázium ötödik osztályán sikerült átesusz-
nom. De most már melléje volt akasztva a test-
vérke arcképe is. Az ő fényképe legutóbb még
nem volt az enyém mellett, ezt a csinyt tehát a
testvérke követhette el, senki más. És mialatt
régi-régi emlékek szálltak a szívemre, a két arc-
képpel kapcsolatban eszembe jutottak egyéb dol-
gok is. A fényképek nyarán történt, hogy valami
kérdés fölött hajbakaptam a testvérkével s nem
birván dülőre jutni vele, megkaptam a haszon-
talant, felhajtottam a szoknyáját s mialatt ő
kétségbeesve kapálózott, alaposan eltenyereltem
hátról. A jajveszékelésre azonban előrontott az
édesanyám s olyan néhány nyaklevest adott,
hogy még ma is érzem.

Elmosolyodtam e régi emlékekre. És úgy
volt, hogy már-már szunyókálni kezdek, mikor
az ablakom előtt, a kertfelőli tornácon, egyszerre
mintha gyenge árnyék haladt volna el. Felfigyel-
tem s pillanattal rá suttogást hallottam az elő-
szobából:

— Megjött már Zoltánka?

Az ő régi hangocskája volt! De most izgatottnak tetszett:

— Itthon van már, anyuskám?

— Persze, hogy itthon van, — nyugtatta meg az anyám. — De most csendbe légy, mert lefeküdt keveset.

Felültem az ágyban. Megint a testvérke kedves suttogása:

— Anyuskám... Ugy-e nagy legény már? Édesanyám megdorgálta:

— De miért érdekel éppen a nagy legény? Ejnye Piri, nem szégyelled magad?

Rövid csend következett. Akkor megint a testvérke szólalt meg:

— Az édesbátyám után csak szabad érdeklődnöm...

— Hát persze, — felelte szünet mulva az anyám. — De Zoltán nem az édesbátyád neked. Azért mondom!

Zavart csönd állt be odakint. Én akkor már felálltam és odaléptem az ajtó mellé. Megint a testvérke szólalt meg:

— Anyuskám, talán átöltözködnék...

— Minek öltözködnél át? — ütődött meg az anyám. — Ráérsz még. Aztán nem is muszáj. Ha az édesbátyád, ahogy mondtad, akkor nem muszáj!

Nem láthattam át az ajtón, de éreztem, hogy az édesanyám e pillanatban szigorúan tekinthetett a testvérkére. A testvérke hangja csaknem esdeklő lett, amikor az anyámra emelhette kedves arcát. Nem láthattam ugyan, de elképzeltem magam elé, hogy az az arcoska bájosabb lehet, mint valaha. A testvérke azt mondta ekkor:

— De estére ugyis át kell öltöznöm...

— Az más, — intette le az anyám. — Estére itt lesz a vőlegényed...

Öt perce nem volt még, hogy először remegtem össze a testvérke hangjára, most pedig azon a ponton voltam, hogy felvágom az ajtót és végigkiáltok a folyosón:

— Ki az a vőlegény, anyám?

De ismertem az anyámat s nem nyitottam ki az ajtót. Ahelyett görcsösen szoritottam meg a kilincset. Az anyám suttogott megint:

— Siessünk, lányom, mert este lesz s neked még ki kell nézned egy kis paradicsom után...

Tovább füleltem, de semmit se hallottam többé. Ugy tetszett, hogy mind a ketten a konyha felé mentek el. Még hallgatóztam darabkát, aztán óvatosan kinyitottam az ajtót. Egy hirtelenül támadt ötlet folytán elhatároztam, hogy meg fogom lesni a testvérkét, mielőtt csak sejtené, is és mielőtt átöltözködött volna.

Kiléptem a folyosóra: üres volt.

S két perc múlva ott álltam már a kertben, a csenevész szilvafák alatt, a ribizkebokrok mögött. Azon a részen, ahol már dombnak szaladt fel a kertünk. Mert a paradicsomkert a gyümölcsös után következett, a testvérkének tehát okvetlenül itt kell elhaladnia előttem.

Félórája nem volt még, hogy két hosszú esztendő után hazavetődtem. És most ott leskelődtem a szilvásban a testvérkére. Ószutó volt. Messze, végtelenül messze, fehér felhők mentek valamerre, de magasan, a kékes hegyek ormain is túl, hogy gondolatnak tetszett talán. Fehéren villogtak a falu házai, egy-két idáiglátszó falu szintén fehéren villogott elő. Azalatt pedig csillogva ereszkedett az ökörnyál. Mindig csillogott és mindig ereszkedett.

Vagy negyedórát várakozhattam így, egy szilvagalynak dülve, mikor a ház kertfelőli lép-

csőjén egyszerre csak megláttam a testvérkét. Jött... És ahogy jött, valami halk és jóleső szomorúságot éreztem. Az öröm csöndes szomorúsága volt ez, amelyet nem szokott érezni más, csak a felsőmagyarországi ember. Ott hamarabb lelkesednek a magyarok, ám a vigasságukat nyomonköveti egy-két feltörő sóhajtás is. Valami megmagyarázhatatlan érzés odafönt a hirtelen jókedv és a csöndes nekibusulás. Dehiszen erről ugyanis szó leszen még.

A testvérke jött ezalatt, lefelé a kerten. Kis kosár volt odavetve a karjára, kartonszoknya rajta és fuszabásu matrózbuz, széles-karimás kertikalapját pedig fekete szalaggal kötötte le a csöpp álla alatt. Két esztendő óta, hogy megnőtt! Az arcát nem vehettem ki tisztán, mert árnyékot vont rá a kalap karimája... Erre a nyugodt és tiszta arcsókára még ma, kilenc év után is, visszagondolok nem-egyszer s olyankor merengő buval nézek magam elé két-három pillanatra.

A testvérke jött tehát a gyalogösvényen. Kosárcáját meglóbálgatta a karján és amint jött, megláttam, hogy félcipő van a lábán, de harisnya nélkül, ahogy az urikisasszonyok járnak minálunk nyaranta, ha senki se látja őket. Jött-jött a gyalogut gyér ribizlibokrai között s itt-ott felvillogott a bokája... Mosolyogtam és magamban ujjongva gyönyörködtem a testvérkében.

Még mindig nem vett észre. Különben is úgy közeledett az ösvényen, hogy maga elé nézett s mintha valami elfutó busongás árnyékolta volna be az arcát. Kicsit oldalt hajtotta a fejét s egy ismeretlen nótát dudolgatott maga elé. Egy ismeretlen bánatu nótát, amelyet akkor hallottam elő-

szőr. Hanem a dallama még bánatosabb volt. Olyan panaszkodó volt ez a dallam, hogy azon a napfényes délutánon belemarkolt a szívembe:

*Hideg szél fuj, édesanyám
Adja ki a kendőm:
Még ma este fölkeresem
A régi szeretőm...*

Akkor nem tudtam még, mi van azon elbusulni való, ha utoljára akarjuk fölkeresni a régi szeretőnket! De egy esztendő múlva megtudtam már. Mert egy esztendő múlva szakálltól szőrös állal, agyagtól bevert köpenyegben az ágyum faránál virrasztottam idegen világok éjszakáiban. Ezt az új nőtát fujták akkor széltében a bakák, fujták a hetykén kocogó huszárok s ezt dűnnyögték fáradt és didergő tűzerek az ütegek-nél. Akkor megértettem, miért illik elszomorodnunk, ha utoljára indulunk el a régi szeretőnkhez.

A testvérke akkor már tul is ment rajtam. Abban a pillanatban kiléptem a fák alól:

— Pirike...

Összerezzen, megfordult s csodálkozva nézett el a szilvás felé. De ez az ijedtsége pillanatnyi volt csak, mert akkor már fel is kiáltott:

— Zoltánka!

S kis kosarát elhajítva, örömtől repesve szaladt felém. És a másik pillanatban már a nyakamban volt, átkapott a két karjával s mialatt a kalapja lecsuszott a nyakára, a száját feltartotta készségesen, ahogy egy testvérkéhez illik:

— Talán megcsókolnál!

Olyan hirtelen jött mindez, hogy erről a legelső kötelességről szinte megfeledkeztem. A testvéri felszólításra átöleltem óvatosan s magamhoz

vontam a fejét. Mert a testvérke alig ért az államig. És ahogy megcsókoltam, a szeme, az a csudálkozó nagy szeme úgy csillogott, mintha nemcsak az öröm csillogott volna benne. De a testvérke egyszerre kibontakozott az ölelésemből, hirtelen lehajolt, lekapta a szoknyája szélét s ráborított a félcipője orráig. És úgy, alulról, felmosolygott rám:

— Láttad? Ugy vagyok, mint egy cigánylány...

— Testvérke, előttem szabad! — s lehajoltam és megveregettem az állát. — Hiszen a bátyád vagyok!

— Igazad van, Zoltánka. Én meg a testvérké vagyok, — s mialatt belémkarolt, szakadatlanul a szemem közé mosolygott fel.

Ez a mosolygás sohase fog elhagyni többet! A testvérke itt jár-ke, tesz-vesz körülöttem a szobában, sűrög-forog a konyhában ma is. Ma is rám mosolyog gyakran. Reámnevet a két szeme, de az a régi nevetése más volt. Mert akkor még úgy mosolygott fel a testvérke, hogy egy-egy mosolyára szerettem volna a szívemre ölelni mindenkit. Később sokat epesztette magát, de legalább oka is volt rá szegénynek.

Akkor már a gyaloguton mentünk, a testvérke felkapta az ijedtében elhajított kosárcát s az arcát rám emelte bizalommal, ahogy azt egy kis testvértől el is lehet várni. Csak most figyeltem meg azt a kedves arcocskát és lehet-e csodálkozni, ha ujjongani szerettem volna:

— Hanem tudod-e, testvérke, hogy nagy lány lettél!

Felkacagott rá, dévajkodva. De észrevettem, hogy örült neki:

— Igazán? Pedig csak tizenhét voltam a tavaszon... Bácsika!

Ahogy azt mondta, »bácsika«, egyszerre elengedte a karomat, előreszaladt, a két barnára edzett karját kitárta a kék őszi mennyboltnak s úgy ingerkedett felém. Félig visszafordított fejével és tettetett gunnyal:

— Bácsika! Bácsika! Hahaha! Hány esztendő is vagy te, bácsika?

Eszembe jutott, hogy mindössze huszonkettő leszek tél eleje körül, de nem szóltam rá semmit. Csak örültem. Örültem az életnek, a derült ősznek, a virágoknak. Legjobban persze a testvérkének örültem, aki annyi, de annyi újságot fecsegett össze ezalatt, hogy belefájult a fejem. De ez a fejfájás jólesett.

Akkor már a paradicsomos-kertben tárgyaltunk, egymással szemközt, le-lehajolva a paradicsomsor két oldalán.

— S mondd csak, bácsika, milyen ranggal jöttél vissza?

(Mert elfelejtettem mondani, hogy az önkéntesi esztendő után vetődtem haza.)

— Hadapródjelölt vagyok, Pirike.

— Aztán mondd csak, — folytatta fontoskodva, mialatt összehuzta a szemöldökét, — mondd csak, bácsika, ki a nagyobb rang: a hadapródjelölt-e, vagy a zászlós?

Többször tapasztaltam, hogy az ösztönöm ritkán szokott megcsalni. Ez az ösztönöm azt sugta nekem akkor: vigyázz, mert az a bizonyos zászlós a testvéрке vőlegénye lesz...

— A zászlós két fokozattal nagyobb rang. A hadapródjelölt után a hadapród következik s akkor jön a zászlós...

— És te mikor lehetsz zászlós? — vallatott tovább.

Átláttam a naiv okoskodáson s majdnem fölnevettem:

— Két esztendő mulva, Pirike...

De a kedvem nem volt már a régi. A testvéрке erőlködött ugyan, ám azt hiszem, hogy ő is észrevett nálam valamit, mert egyszer csak azt kérdezte:

— Látod, látod, még csak le se feküdtél. Pedig fáradt lehetsz. Miért nem feküdtél le, Zoltánka?

— Mert meg akartalak lesni, testvéрке, — nevettem fel ingerülten.

Csak percek mulva szólalt meg:

— Meg akartál lesni? Nagyon szép! Talán bizony kihallgattad, miről beszéltünk a mamával!

Szótlatlanul bólíntottam, hogy kihallgattam. E pillanattól fogva nagy kihagyásokkal folyt a beszéd. Egyszerre csak fojtogatni kezdett valami ismeretlen düh s visszafojtott ingerültséget láttam a Pirike arcán is, mialatt serényen rakosgatta a paradicsomot. Megint csak ő szakította meg a furcsa hallgatást, hogy másra tereljen mindkettőnket:

— Zohor Abris megháborodott. Te persze nem igen tudod még.

— Nem tudom.

— Megháborodott szegény, — folytatta részvétellel. — Valami repülőgépet talált ki, abba háborodott meg...

Nem szóltam rá semmit, amire újabb csönd támadt. És a csöndön át dudolgatni kezdett a testvéрке. Megint az előbbi busongó-fájdalmu nótát a régi szeretőről. Odafigyeltem a drága hangochkára s amikor abbahagyta, felálltam. Ő is felállt.

— Kitől tanultad ezt, Pirike?

— A faluban hallottam...

De akkor megszólalt valaki a kerítés mögül:

— Jónapot, Pirike! Jónapot, tábornok ur!

A tábornok ur persze én voltam s aki így köszöntött bennünket, a tanító ur volt. Régi és öreg tanítóm, ki a kerítés mögött végezvén szokott délutáni sétáját, megpillantott bennünket. Szívesen köszöntöttük vissza mind a ketten.

— Legyen szerencsém, kedves öcsém! — csalogatott az öreg.

A testvérkére, aztán a tele-kosárra néztem. De ő megnyugtatót:

— Menj csak, Zoltánka, majd én beviszem a kosarat. De vacsorára itthon légy pontosan...

— Miért pontosan? — csattantam fel.

— Mert tudod, hogy vendégünk lesz...

A testvéрке tehát sejtette már, hogy én is sejttem, ki lesz az esti vendég. Azóta is hiszem, hogy mindent megtudott e pillanatban. Az arca szelid és nyugodt maradt, de a szemében valami kárörvendő fény csillant meg váratlanul. Éreztem, hogy vér tolul a fejembe. És megéreztem ugyanakkor, hogy rosszul, nagyon rosszul ismerem addig a testvérkét.

Odaléptem a sövényhez s egy szökéssel átugrottam rajta. Kezet fogtam a tanító urral és akkor megindultunk visszafelé. Az öreg halkán pipázgatott. A pipája ugyanaz volt, mint tiz-tizenöt évvel azelőtt s e pipának szárát balkeze ujjai közé fogta a tanító ur. Mentünk-mendegélünk, csak itt-ott váltottunk szót. Mert mikor a tanító ur pipázik, nem szokás össze-vissza beszélni. Az iskola felé haladtunk.

Ott állt az iskola a dombtetőn s ott áll ma is még, amikor nem láthatom immár többé. Azazhogy pusztán testi szemeimmel nem láthatom, mert mély álmaimban egyre-többször keresnek föl a hazai tájékok. Különösen olyankor, ha odakint szél zug, hó sikoltoz a sötétségben s kapum előtt sóhajtvá nyögnek a jegenyefák. Ilyen

téli éjszakákon látom az ócska iskolát a dombtetőn. Zsupfedele van az iskolának, két kis ablaka lefelé bámul a völgybe és ha szemközt, különösen ősszel, a távoli hegyek mögé vörösen csuszik le a nap, a két kis ablak véresen-lángolva néz le sokáig a faluba s az öregasszonyok bizonyára megborzadnak, ha látják azt a véresen-lángoló két ablakszemet. Pár lépésnyi udvara is van az iskolának, idétlen eperfácska busul a közepetáján, éppen szemközt az agyagtornáccal, ahol nyaranta el-elüldögél a tanító ur, mialatt eltűnődve pipázgat s hosszasan mélázva töpreng el az alatt elterülő völgyön. Az iskola mellett mindjárt a temető, a temető elején a református templom s a temetőt is, a templomot is kőfalrom veszi körül. Azontul pedig, a domb legtetején, az erdő következik. Mikor a Vihorlát-Gutin felől megereszkedik a lengyel szél, de zug és recseg az az erdő!

Felértünk a tornágra. A tanító ur ozsonnát kért s egy öregasszony (mert agglegény volt a tanító ur) megterített. Beszélgetni kezdtünk, az öreg felsóhajtott:

— Vénülünk, öcsém, vénülünk. Mikor egy uj tél előtt állok, mindig eszembejut, hogy öregebb lettem.

— Hány éves a tanító ur?

— Hatvankettő, öcsém. Negyven esztendőt tanítottam itten, de a hónap elején nyugdíjba mentem már. Jó lesz egy kis pihenés, sok időm nincs már, — és végighuzván ujjait a deres szakállán, másodszer is felsóhajtott. — Sok kedves tanítványom volt a negyven esztendő alatt, ma már többen a föld alatt vannak, — és maga elé nézett. — Most már megmondhatom, hogy te a legkedvesebbek között voltál...

— Tanító ur... — suttogtam szeretettel.

Legyintett:

— Nem szeretem a hálálkodást, ahelyett inkább koccintsunk egyet. Az Isten tartson meg téged, öcsém, igaz derék magyarnak!

— Isten éltesse, tanító ur! — s fölemeltem a poharamat.

Ittunk keveskét. Nyugat felé gyenge piroszsin kezdett mutatkozni az ég alján. Később lehelletnyi szél jött s az iskola hátában ugyanakkor sóhajtott az erdő. A tanító ur összehuzta magán a kiskabátot:

— Ősz van megint. Erről eszembejut, hogy én is voltam fiatal egyszer s akkoriban szereztem is néhány sikerült balladát. Komoly legény voltam, a világot úgy néztem tehát, amint van, minélfogva ösztönszerűen huzódoztam a szerelmi versektől. Mert nyafogás az, öcsém! Ezért fordultam a balladás műfajhoz s szereztem is néhányat. Néhány, azt hiszem, valóban sikerült balladát...

Lehunyta a szemét. Némi zavart éreztem e hirtelen önvallomáson s annyit mondtam rá:

— Értem, értem, tanító ur... És most ki fog tanítani nálunk?

Mert az iskola terméből, a félig-nyitott ajtón át, egyhangu zümmögés szüremlett ki. A tanító ur fölnézett, mintha hosszú álomból révült volna fel:

— Hogy ki fog tanítani? Már itt is van a nyár óta. Helyes ifjuember, rokonom egy távoli hugom révén. Szálka Simonnak hijják.

Elhallgattunk. A félig-nyitott ajtón át valami versikét mondott fel odabent. Ugy zsongott ki a tornácra ez a régi-régi vers, mint mikor a fakó emlékeken át valami régi-régi álom üt-

közik fel bennünk. Valamelyik fiucska mon-
dotta fel a verset:

*Amerre a heglánc kéklík,
Merre a berek sötéllík,
Ahol a róna kanyarul,
Melyre az égbolt leborul:
Ez a haza!*

— Helyes, helyes. »Amerre a heglánc kéklík...« Ha gyerekeid lesznek valamikor, — fordult felém, — ezt tanítsd nekik, akkor igaz magyarok maradnak, öcsém. Mert csak a hazafias jellegű költeményekben van igazság...

— Értem, tanító ur, — mondtam elfogódva.

Odabent készülödni kezdtek a gyerekek s nagy zajjal tolongtak kifelé a tornácon. De megpillantván az öreget, váratlanul megszeppentek. Az öreg szótlanul bólongott feléjük, mint unokáira a nagyapa. A gyermekek erre kettőssorba álltak az udvaron, elől a kislányok, hátul a kisfiuk és akkor éneklő hangon elköszöntek az iskolától:

— Min-den jót ki-vá-nok!

Az öreg hosszan nézett utánuk. Amikor újra megszólalt, csaknem szomorú volt:

— Már nem sokáig köszöntgetnek. Jövő héttől az új iskolában fog tanítani az én Szálka Simon öcsém, abban a pirosfedelesben, mely a falu alsó végén van. Én akkor egészen magamra maradok, — s mellére hajtotta le a fejét.

Zavart szünet támadt, de a tanterem felől szerencsére belépett az új tanító. Kicsit félszeg kicsit nyiszlett alak volt Szálka Simon, a cipője hirtelen úgy hatott, mintha a cipész egy-lábra szabta volna ki mind a kettőt s madárka-orra mögül néhány nyáriszeplőt pillantottam meg. Be-

mutatkoztunk egymásnak. Szálka Simon kedves zavarral örvendezett az új ismeretségnek, de mivel most nagy rendezkedés folyt az új iskolában, sietni akart. Az öreg visszafogta:

— No, ülj le csak te is, — és poharat kért az öregasszonytól. — Éppen arról beszélgettünk, hogy az elemi iskolában döntő szempont a hazafias jellegű költemények hatékonyabb módszere. Zoltán öcsém szó nélkül igazat adott. No, és te mit szölsz a véleményemhez, Simon öcsém? — fordult Szálka Simon felé, mialatt óvatosan figyelt rá a szempillája alól.

— Én is ugyanaztat állítom, — mondta rá szerényen Szálka Simon.

— Helyes öcsém, helyes, csak így virulhat föl egy nemzet. Ez különben már az én hatásom a Simon öcsémnél, — nézett reám az öreg.

Fölemeltem a poharat s lelkesen fordultam Szálka Simonhoz:

— Éltesse az Isten az ilyen magyar tanítókat!

Szálka Simon fülíg pirult:

— Köszönöm, Zathureczky ur, igazán köszönöm. S ha nem fárasztanám fölösleges érdeklődésemmel, hogymint vannak odahaza?

— Megvannak, tanító ur. Az apámmal még nem találkoztam, az édesanyám megörült, a testvérkével pedig össze is kaptam már azóta.

Szálka Simon nem akart hinni a fülének:

— Ó, Zathureczky ur! Az Istenért, hogyan ejteth ki ilyen megjegyzést a száján! Pirike kisasszony valóban egyedülálló lény a maga nemében!

S ahogy ezt mondta, megint zavarba jött, amiből körülbelül sejtettem, hogy Szálka Simon mérhetetlen tisztelettel gondolhat mindenkor a

testvérkére. A testvérkének különben rögtön pártjára kelt az öreg is:

— Pirike valóban szófogadó leány.

De mivel Szálka Simonnak okvetlenül mennie kellett, én is készülődtem. Az öreg felállt:

— Remélem, fölkeresel még...

— Igérem, hogy nagyon sokszor fogom fölkeresni, tanító ur!

A nap a nyugati hegyek ormain pihent már. Az erdő felzsongott s ebből az udvarból is, afelől a pítvar felől is szomoru nótát fujdogált egy-egy siheder-legény. Meglepett ez a szokatlan nótázás, tehát Szálka Simonra néztem:

— Mi ez a nagy készülődés, tanító ur?

— Katonának indulnak a legények. A jövő héten indulnak, Zathureczky ur.

Szóttalanul baktattunk lefelé a falun. Már csaknem a kocsmá előtt jártunk, a Vájnstok italmérése előtt, ámbár Vájnstokot Patkánynak hívták csupán, mikor az ivó felől nagy zaj és dulakodás hallatszott. Mintha egy tömegben sokan gyümöszöltek és rugdostak volna valakit. De mielőtt még észbekaphattunk volna, az a valaki széles ivben repült már kifelé a kocsmá ajtaján, átkalimpált a levegőben s hármát-négyet gömbörödvén, lenyekkent az ucca közepére. Am ugyanabban a pillanatban csupasz talpaira is pattant a nyurga legény s befelé kezdett fenyegetőzni.

— No várjatok, csiszlikek, ezért meg fogtok halni!

Megismertem: Vidróczki volt. A mezitlábás Vidróczki, aki éppen azért járt télben is mezitláb, mivelhogy cipész volt. Hanem ugyanakkor reáismert ő is és mielőtt lélekzethez kaphattam volna, már a vállamra csapott fölényesen:

— Jókor jöttél, apám, nemhiába, hogy egy-

vér van az ereinkbe! Mert olyat fogsz látni mingyárt, hogy itt rögtön és helybe szörnyethalsz a csodálkozástól! A nagyerejű Vidróczki most fogja kihajigálni a falu összes bicskásait, mivel nagyon megharagították! Gyerünk csak!

Szálka Simon eloldalgott időközben, én pedig akaratlanul követtem Vidróczkit, a nyurga legényt, akinél szívetfájdítóbban hazudni senki sem tudott akkoriban a szegény Felső-Magyarországon. De még ma se tud. Beléptünk az ivóba, ám Vidróczki senkit sem ölt meg odabent, ahelyett ráordított a zsidóra:

— Bort, Patkány!

— Nincs hitel, — szólt vissza Vájnstok az iccés üvegek mögül.

— Nincs? — és hányni kezdte magát a kocsmá közepén. — Hát nem látod, Patkánykám, te vaksi, kivel léptem be? Zathureczky Zoltán unokaöcsémrel és testvéremrel, aki most gyött haza a hadseregtől őrnagyi rangba! Hapták, csiszlikek! — kiáltott a legényekre, akik két perccel elébb egyakarattal repítették ki az izgága cipészt.

Körülnéztem az ivóban: öt-hat falusi legény olyan haptákot állt előttem, mintha karót húztak volna beléjük. Leültem az egyik kecskelábu asztalhoz:

— Jónapot, fiuk. Legyetek a vendégeim!

— Köszönjük, urfi, — s letelepedtek körém. Vidróczki szemközt. Ő vitte a szót:

— Patkány, hozod már azt az italt!? Micsoda nyeboscsikok vagyunk mi ketten, apám! — és vállamra csapott a keskeny asztal fölött. — Neked az eszedbe van az erőd, nekem meg valamivel lejjebb, a tarkóm alatt, — és odaütött a tarkójára. — Mert a nyakamon egy bikát emelek fel, ha akarom! Tavalý is ugy mázoltam

a falhoz egy erőművészt, hogy mingyárt meg kellett operálni a hasát. Mit röhögtök, parasztok? Hát csak őrnagyságig vitted volna!? Jövöre biztosan tábornok leszel. Patkány, egy üveg szódát, de repülj, mert urakkal van dolgod!

Vájnstok lihegve hozza a szódát. Vidróczki koccintott velem, koccintott a legényekkel is. Most már nem haragudott senkire, ahelyett másik tenyerébe tette át a feje sulyát:

— Hát arra emlékszel-e, apám, amikor még Spanyolországba jártam? Hogy nem?! Persze, persze. Hol voltál te még akkor! Ámbár kedvebb emlékem az a másik, mikor a szentesi nagygyakorlaton észrevett a király, mármint Ferenc József, mert vén póttartalékos voltam... Hát, hogy a végin kezdjem, öfelsége szemlét tartott az öregek fölött s amikor meglátott engemet is (micsoda hetyke fattyu voltam még, az anyját!), csak odalépett hozzám s vállonveregetett, mert rámismert. Még bölintott is hozzá vagy kettőt a fejivel: — öregszünk, öregszünk, Vidróczki pajtás... Patkány még egy szódát!

II.

Vacsorára persze nem kerültem haza. Tudtam, hogy a testvéрке szörnyen fel fog háborodni emiatt, ami nagyon jólesett akkor. Azon az estén ugyanis Vidróczkit hallgattam a Patkányban. Vidróczki elemében volt, mivel fizettem neki. Ritkán lakhatott jól a nyavalyás, mert egy ülőhelyében megevett husz tojásból rántottát, alája tizért zsirt, rá huszért tepertőt, némi turóval keverten, azonkívül egy félkenyeret s végül felhajtott rá egész liter bort. De legalább hálás maradt s negyedóránként a vállamra csapott:

— Hát arra az esetemre emlékszel-e, mikor egy csongrádi nagybirtokos nyakamba próbálta akasztani a lányát? Nem kellett! Mit röhögtek már megint? — fordult félvállról a legények felé. — Igenis, nem kellett, mert szabadlegény akarok maradni! Patkány, még egy adag ándungot, az örnagy-öcsém fizeti! Szódát is hozzá!

Csak éjfél után vetődtem haza és amire másnap kiléptem a szobámból, dél volt. A folyosón éppen a testvéрке jött szembe, de ahogy meglátott, elfordult tőlem...

— Szervusz, Pirike!

Láttam nyomban, hogy fel van háborodva. Valami olyasfélét szólt vissza, hogy szégyeljem magamat, aminek még jobban megörültem.

A konyhában nagy ebéd készült, az anyám személyes vezetésével. Ő maga arany-jókedv volt ezen a délelőttön:

— Hát te hol maradtál el? Hallom, azzal

a hazudozó Vidróczkival voltál együtt, — s csókra nyújtotta az arcát. — Gondolom, sokat mulattál a bolondoson, de azért illetet volna haza is elnézni. Mert az este kérték meg a Pirike kezét...

Nagyot néztem. Tehát csak tegnap este! No, akkor még nincs baj. Ámbár másfelől aggasztani kezdett az anyám nagy öröme:

— Pirikének rosszulesett, hogy nem voltál itt. Helyes fiatalember pedig a vőlegénye, Vajda Zoltánnak hívják. Tetszik nekem, mert komoly ember. Nézz ki utánna, a gazdasági udvarban lesz valahol az apáddal.

Azt hittem, szétrobbanok abban a pillanatban! A testvérke haragja örömökre szolgált, mert megéreztem belőle, hogy azt akarta legyen ott a megkérésénél s legalább egy kicsit szenvedjek miatta. De az anyám miatt csaknem kétségbeestem. Mert az anyám nyíltan örült a testvérke szerencsésének, amiből megbizonyosodtam, hogy egyszer se jutott az eszébe hátha az én feleségem is lehetne a testvérke! Hozzá kell tennem azonban, hogy erre én se gondoltam addig soha s csak abban a pillanatban kezdtem féltékenykedni, mikor először ütött meg a vőlegénye neve. S azóta fel voltam böszülve mindenki ellen, első sorban a testvérke ellen.

Kimentem a konyhából s megálltam a tornácán. Nagyon fájt a szívem s abban a pillanatban legjobban szerettem volna elsírni magamat: — anyám, ne add oda senkinek a testvércét! Lehet, hogy csunyán önző is voltam, de én úgy éreztem, hogy senkinek a világon nincs joga belépni a házunkba és kézenfogni a testvércét, hogy magával vigye. — Nem adom a testvércét! Nem adom a testvércét! — ismételtem magam elé.

A gazdasági udvar felől fölfelé jött azalatt az édesapám, meg Vajda Zoltán. Meg-megálltak olykor, szembefordultak egymással. Többnyire az apám beszélt, a vőlegény pedig engedelmesen figyelt föl reá és közbe-közbe helyeselt neki. — Képmutató stréber, — gondoltam mingyárt s föltettem magamban, hogy én is épp olyan képmutató leszek. Szegény Zoltán! Hányszor sóhajtottam fel azóta, valahányszor fölkeresett az egyre tűnedező emléke.

Eléjük-siettem:

— Jónapot, kedves apám!

Szép-szál ember volt az apám, amig e földön élt. Lefelé csüngő sárga bajusza volt s ezt a bajuszát nagy önérzettel sodorgatta, ha az asztal körül egy sereg vendég vigadozott hangosan. Ahogy meglátott, felcsillant a szeme:

— Isten hozott, fiam! Hol mulattál az este, hogy haza se néztél? No, nem is azért mondom. Fiatal vagy, jól teszed s ne félj, amig engem látsz. Birja a zsebem!

Mert a nagyzolás kedves szokása volt az apámnak. És csak aztán mutatott be, amikor már eldicsekedett egy kicsit:

— Ez itt a Zoltán fiam. Ez pedig Vajda Zoltán, a Pirike vőlegénye. Most látom csak, hogy druszák is vagytok, — s tetszett neki ez a fölfedezés. — Kivánom nektek, fiuk, hogy jóbarátok legyetek mindenkor!

Nyoma se volt már előbbi nyöszörgésemnek, ahelyett jókedvet mutattam. Vajda Zoltán nyájasan adott kezet:

— Szervusz! Ugy látom, jót tett a katonai esztendő. Hallom különben, hogy szaktársak vagyunk: te is mérnöknek készülsz.

— Igen, félévem van még hátra a műegyetemen.

— S nemcsak szaktársak, hanem druzsák is vagyunk, — nevetett fel jókedvűen. — Jól mondta János bátyám.

Ez a kedveskedés az apámnak szólt, akit egy-két udvarias szóval le lehetett venni a lábáról, azért is csapta be mindenki. Ezt nem állítom persze Vajda Zoltánról is, aki figyelmes ember volt mindenestre s azonfelül csinos, ami egyelőre megzavart a számításaimban. Időre aligha járt előttem három-négy esztendővel, de kis fekete bajusza, kedvesen fölényes modora volt s tagadhatatlanul rendelkezett azzal a bizonyos komolysággal, amely annyira megtetszett az édesanyámnak.

A tornácon voltunk már. Ő az ebédlő felé ment el az öreggel, én pedig az anyámhoz surrantam vissza a konyhába. Az anyám kedve fáradhatatlanul lelkes volt. Sikerült megtudnom tőle annyit, amennyire szükségem lehetett egyelőre. Vajda Zoltán nagyon egyszerűen került a házunkhoz. Tavasz eleje óta egy magántársaság emberei közt ott méregette és furta a földet két mérnök is. A fiatalabb (ez volt Vajda Zoltán) e három-négyhónapos kutatás alatt a mi házunkban szállt meg. Szívesen látták, talán tülön-tul is szívesen, hiszen az a föld, amelyen annyira kutattak a mérnökök, nagyrészt az apámé volt. A többi már magától következett... Vajda Zoltán mérnök ur köszönet keresgélt a határunkban. Köszönet nem talált ugyan, de ahelyett rátalált Pirikére... Testvéрке, testvéрке, hogy tudtál ennyire megfelekedezni rólam!

Egyelőre ebédhez teritettek. A testvérkéhez persze a vőlegényt ültették le, én pedig szemközt kerültem vele. De így jobban megfigyelhettem legalább.

Ez a megfigyelés pedig egyre megnyugtatóbb

lett reámnézve. Mert egy félnapos menyasszonyhoz úgy illenék, hogy legalább a szeme legyen zavaros egy kicsit, hogy szórakozott s mindenekfölött elmélázó legyen. A testvérke ezzel szemben feltünően jókedvű volt s a szeme csillogott. Különösen olyankor, ha a poharát nyujtotta felém. Még kötekedett is velem:

— Szervusz no, bruderkám!

Nyoma nem volt a szokásos ünnepi hangulatnak. De talán csak azért, mert mindössze öten ültünk le az ebédhez. Az anyám figyelmét nagyrészt a két felszolgáló leány kötötte le most is, a völegényt az apám foglalta el, a testvérke tehát egészen reámszorult s mivel az ebédnél haragudni nem szabad, még kacérkodott is velem. Hogy beláttam már akkor a testvérkébe! Csalogatott és ingerelt, mert tudta, hogy ez rosszul esik nekem.

A feketekávét körül jártunk. Az apám hátraült a karosszékben: ilyenkor volt a legközlékenyebb. Most is eldicsekedett keveskét:

— Tudod, Zoltán fiam (ez a Zoltán a völegény volt), gond és bosszuság egy birtokosember élete, hanem kifizetődik, — és mialatt egyet fujt a kubaszivaron, egyet csavart a dugóhuzószerűen kispárgázott bajuszán is. — Sok a veszködés, de mégse panaszkodhatunk. Vannak hálistennek lovaim, ökreim, juhaim, hizóim, szántóim, szölleim... Nem halunk éhen, fiam!

Egyet fujt a kubaszivaron s egyet csavart a dugóhuzószerűen kispárgázott bajuszán:

— Tehetem is, Zoltán fiam. Ha eszembejutna, mondjuk, hogy jó lenne még kétszáz hold, akár ma vágom oda a vételárat! Harmincezer forint kell, még ma kivágom! A mellényzsebemből, fiam!

A völegény szinte izzadt a figyelmességtől,

de úgy kellett neki, minek volt olyan komoly ember! Rákacsintottam a testvérkére s a testvére visszamosolygott reám. És mert éppen az asztalon felejtette a jobbkezét, átnyultam az asztal fölött s a kezemet lassan rátettem a kezére.

Hagyta.

És mialatt otthagya kezét a kezemben, mosolygott reám. S én abban a pillanatban elfelejtettem összes egynapos gyötrelmeimet. A régi testvére volt a testvére megint. No, csak tegye ki egyszer a lábát Vajda Zoltán, majd jövök én! Mit tudtam még akkor, hogy a testvére nagylány lett két esztendő óta, aki esetleg ugratni is tud, ha éppen szeszélyes egy kicsit...

A kezem pedig ott pihent a kezén, de nem sokáig. Mert mialatt összemosolyogtunk, hosszsan, a régi bizalommal, egyszer csak egy harmadik kéz ütött rá az enyémmre:

— Nem illik, he!

Az anyám volt. A testvére fölnevetett, de úgy, hogy váratlanul az apám, meg a vőlegény is odanézett. Az anyám is nevetett:

— Szerelmeskedni próbáltak a hátuk megett.

Az apám mosolygott, a vőlegény kacagni kezdett. Sőt még a testvére is félrehuzta a száját...

Abban a pillanatban vörös lettem, nyakig. Azon a ponton voltam, hogy felugrom s odavágok az asztalra: — kikérem magamnak! De beláttam, hogy még nevetségesebb lettem volna s ők négyen még nagyobbat nevettek volna rajtam.

Az anyámnak köszönhettem ezt a felsülést. Előbb azonban a vőlegénnyel akartam végezni, a Nagy Fölényessel, szakadna meg a rettentő komolyságával!

Vajda Zoltán felállt s kezet csókolt az anyámnak. Természetesen marasztalták, ő azonban kijelentette, hogy »bármennyire szívéhez forrtak is« e ház kedves lakói, »halaszthatatlan fontosságú ügyben« okvetlenül el kell utaznia. Az anyám szeme megcsillant, mikor e szívdöglesztő komolyságot látta. Én pedig, ámbár őszintén gyűlöltem már Vajda Zoltán urat, e pillanatban megszerettem. Csak menne már: akkor következik el az én föllépésem. De addig is kinosan vigyáztam, hiszen föltett szándékom volt, hogy társaságunk minden egyes tagjának meg fogok fizetni, amiért csak pár pillanattal előbb annyira nevettek rajtam. Először Vajda Zoltánnal kellett leszámolnom. Ennélfogva nem tágitottam a sarkából. Kíváncsi voltam, milyen formások között fog elköszönni a testvérkémtől? Ha meg akarná csókolni, jóelőre föltettem, hogy kettőjük közé állok s jól arculcsapom Vajda Zoltán leendő sógoromat.

Erre azonban nem került sor.

Vajda Zoltán ugyanis mindenekfölött okos ember volt. Az udvaron fogtak már, amikor odalépett az apámhoz s kezet adott neki. Odalépett az anyámhoz s kezetcsókolt neki. Az anyám hallatlanul kedvesen bucsuzott el tőle. Isten ne vegye bünömül, de jó szívvvel nem tudtam rá nézni akkor az anyámra!

— Legyen szerencsénk a szüretre, Vajda ur, — invitálgatta szeretetreméltón. — Mához két hétre. Sürgönyt küldünk majd. Jó lesz?

Vajda Zoltán meghajtotta magát:

— Köszönöm, nagyságos asszonyom. Amennyiben körülményeim engedik, fogom tartani szerencsémnek.

Most a testvérkéhez lépett Vajda Zoltán. Ugrásrakészen leskelődtem, hogyha botrány kell,

hát legyen botrány! De Vajda Zoltán sokkal fegyelmezettebb ember volt, mint én, tehát mindössze lehajolt a testvéрке keze fölé:

— A viszontlátásig, Pirike.

— A viszontlátásig, — mondta rá könnyedén a testvéрке.

Utoljára nekem nyújtott kezét:

— Szervusz, pajtás, hát te nem jössz velem?

— Minek?

— Hát beiratkozni erre az utolsó félesztendőre.

— Köszönöm, — válaszoltam, persze hidegen. — Már beiratkoztam.

A két ló nyugtalanul kapált a tornác előtt. Vajda Zoltán felült a kocsiba, a kocsi kifordult az udvarból, mi négyen még egy utolsót intettünk utána és akkor sóhajtottam egyet, nagy megkönnyebbüléssel.

Aztán szétváltunk négyfelé s csak a vacsoránál jöttünk össze rövid időre. Az apám meg az anyám faggatni kezdett utolsó két esztendőről, de csak immel-ámmal felelgettem. Nemsokára szétváltunk másodszer is, mert az előző este után fáradtak voltunk mindannyian. Diákszobámba zárkoztam be, de nem tudtam elaludni. Éjfél lehetett már s én egyre gondolkodtam még, mialatt fájt a szívem a testvéрке miatt. Elhatároztam, hogy egyelőre kerülni fogom. Ha nem fogja bántani ez a néma tüntetés, akkor igazán nem érdemli meg, hogy oktalanul foglalozzam vele tovább is.

Másnap későn ébredtem, nagyszerű hangulatban. Később kinéztem a mezőre, hol az apám felügyelete alatt néhány béresünk az őszi szántást végezte az erdők alatt, odébb pedig asszo-

nyok és leányok a kukoricát törték. Őszi hangulat ömlött el a tájon. Az erdők szélén piroslott már a vadrózsabokor, a krumpliföldek felől pedig alacsonyan szállt a füst. A krumpli szárát gyujtották meg apró halmokban, egyszerre több helyen is. Az ég tiszta bársonyán egy felhőske se ballagdált, a nap sütött-sütött fáradt jóakarattal, de már erősen ferdén. Délről, a kukoricástengeren is tulról, egy-egy puskalövés hallatszott. Néha kettő is egymásután. Majd hosszú csend támadt, csak egy-egy keserves kakasszó jött itt-ott a falu felől.

Hogy örültem akkor az őszi tájnak! Pedig ma már tudom, hogy csak azért ujjongtam annyi lelkesedéssel, mert hatszáz lépésre tölünk, a faluvégen volt a házunk, az öreg házban ott tett-vett és segített az anyámnak a testvérke és ha kedvem támadt, minden pillanatban betoppanhattam hozzá és megcsipettem az arcát...

De nem nagyon szaladtam utána, mert amit elhatároztam tegnap, azt most már végig is kellett csinálni. Meg fogom gyötörni a testvérkét, ha belehalok is! Először meggyötöröm, azután feleségül veszem. Mert ezen a harmadik napon már szerelmes voltam a testvérkébe. Ezt abból tudtam, mert szakadatlanul fájt valami a szívem körül.

Ebédnél és vacsoránál futólag találkoztam vele, különben az apámmal vitattuk meg közös napiélményeinket. Másnap délelőtt vállamra vettem a puskát s bebarangoltam a határt. Két foglyot lőttem. Azzal nyitottam be a konyhába:

— A testvérkének hoztam, anyám!

A testvérke nem volt bent. Feltűnt, hogy az anyám mintha szórakozott lett volna. Amikor kifelé indultam, magához intett:

— Mit csináltál Pirikével?

Nagyot néztem. És bár azt hittem, ott helyben elkurjantom magamat, mégis uralkodtam magamon. Ártatlan arccal annyit mondtam:

— Nem értem...

Szerencsére, az anyám se értette:

— Délelőtt már sirdogált a konyhában. Ugy veszem észre, te szomorítottad meg...

— Én senkit se szomorítottam meg, — s vállat vontam és kimentem, hogy lehányjam magamról a vadászruhát.

A testvérke tehát sirdogált... Éreztem, hogy madarat tudnék fogni, de leintettem magamat: — Zoltán pajtás, el ne hamarkodd a dolgot! Ma vagy holnap okvetlenül számon fog kérni a testvérke!

S jól számítottam, mert délután csakugyan bejött hozzám. Szándékosan maradtam otthon s letelepedve az apám szobájába, néhány levelet akartam elintézni. A levél persze ürügy volt csupán, mert azalatt szivdobogva vártam a testvékére.

Alig ütöttem össze másfél oldalt, mikor a folyosó felől egyszerre az ő cipőjének kedves koppanása közeledett a szobám felé. Pillanattal rá bekukkantott az ajtón:

— Szabad, Zoltánka?

— Hogyne, hogyne, testvérke, — csalogattam befelé. — Csak gyere be!

— S nem foglak zavarni, Zoltánka?

— A világért se, testvérke.

Bejött lábujjhegyen, leült a divány sarkába s csöndeskén kötögetett tovább. Valami félbehagyott munkát hozott be a kosárcájában. És mialatt az ujjai ügyesen babráltak a két kötötűvel, én tovább irtam az asztalnál. Most már nyugodt voltam. Nagy füstöt eregettem az apám

pipájából s egyszer oda is szóltam, de csak éppen, amennyire az illendőség megköveteli:

— Nem árt a füst, testvérke?

— Megszoktam már, Zoltánka, — felelte azon a nyugodt-kedves hangján, amely oly-sokszor belémmarkol még ma is.

S továbbírtam. De megéreztem az arcomon, hogy a testvérke közbe-közbe rámemeli a szemét s pillanatokig rajtam-felejtkezik. Ám valahányszor a tinta felé nyultam a tollammal s óvatosan feléje néztem, a testvérke már lehajtotta a fejét. Csöndes szomorkodás árnyékolta be az arcát.

Sajnálni kezdtem s a második levél közepén felálltam. De nem mentem hozzá, mint ahogy bizonyosan várta, hanem odaléptem a falura néző nagyablakhoz s kinéztem rajta a nagyucca felé.

A házunk ugyanis faluvégen állt a dombon s a tágas sarokszoza volt az édesapámé. A szoba ablakából pompás kilátás nyílt az alant elnyuló völgyre és a falu nagyuccájára. A nagyucca szokatlanul mozgalmas volt ezalatt. Odakint egyszerre mintha eljött volna az ősz s mivel lassu szél indult meg a Barkó-szoros felől, a jegenyék meg a nyárfák halkán bólintgatni próbáltak s leveleik ferdén peregtek a sárba. Azalatt pedig a szél hátáról lecsüngő vitorláikkal görögni kezdtek a felhők is. Mindig délfelé görögtek a felhők. S szürke köpenyeikben olyanok voltak, mint a szürkeköpenyes regementek...

De nemcsak a szél hátán, hanem idelent is készülödni kezdtek a regementek. Mert a falu nagyuccáján akkor indultak meg Kassára, Ujhelybe és Ungvárra a regruták. Halkan és egyvégben duruzsolt már a szél, halkán bókoltak rá a jegenyék meg a nyárfák s azalatt bucsuzkodó katonanótákkal volt tele a falu, meg a határ. Reggel óta a kocsmában, a házak kertjeiben, a

templomdomb tájékán, meg a faluvégen szomorú nótákat fujtak a legények Ferenc József regrutársukról, a csatába készülõ nyerges lováról, meg arról a keserves igazságról, hogy katonának kell menni a legénynek...

Ottálltam az ablakban s a testvérkérõl, sõt magamról is megfeledkezve, hallgatóztam a nagyucca felé. A nagyuccára akkor már elõállt négy-õt fuvarosszekér, a regruták felpakolták rá a zöld katonaládikáikat és akkor bucsuzni kezdtek az édesszüleiktõl. Ott állt nem egy fiunak az anyja, a kiskapunak támaszkodva s nagy fájdalmában csak átölelte a kapufélfát, úgy sirdogált keservesen. A legények pedig szemükbe vágták a kalapot, felültek a szekerekre s harsány torokkal, hogy ne lásson a könnyük, belevágtak mindannyian:

*Hideg szél fuj, édesanyám
Adja ki a kendõm:
Még ma este fölkeresem
A régi szeretõm...*

Az 1913-ik esztendőnek õsze volt ez az esztendő. Nem hiába bucsuztak oly nehezen a legények, mert közülök talán egyse látta viszont az édesanyját. Azalatt pedig zugott, egyre zugott a régi szeretõtõl való nõta, amelynek pusztá emlékére mélyen lebocsátom a fejemet... Lebocsátom a fejemet s ugyanakkor érzem, hogy az asztal, amelyen most e halványuló emlékeimet szedegetem össze, csak megrázza magát, eltünik elõlem s e nõta zugása közben ott vagyok újra régel-felejtett csatáknak tüzeiben s vad erõvel zug és zug az ágyum... Korom és lucsok szakad az arcomról, valahol sebesült katonák jajgatnak, a jajgatás alatt újra töltik az ágyut és lõporfüstben

vágtatunk előre, azalatt messze masirozó bakák a régi szeretőről dalolnak egy távolabbi ország-
uton s a porban és löporfüstben a Czelder ka-
pitány rekedt kiáltozását hallom: — Zweite Bat-
terie! Vorwärts!

De mikor volt még ez! Egyelőre ott álltam az apám szobájában s lebocsátott fejjel hallgat-
tam az őszi szél zugását. És egyszerre azon vet-
tem észre magamat, hogy a testvérke is mellet-
tem áll, karját áttesz a vállamon, fejét lefekteti a balkaromra s önfeledten dudolgat a távoli országuton zörgő katonák éneke után:

*Kiállok a kapujába,
Kibeszélgetem magamat
Véle utoljára...*

A testvérkére néztem s nagy gyöngédség fogott el iránta. Könny csillogott a szemében s meg-megremegett a szája, amint fölnézett rám, csaknem esdekelve:

— Zoltánka, miért haragszol rám? — és összetette a kezét. — Hiszen én sohase akartalak megbántani! Mindig szerettelek...

Abban a pillanatban le kellett volna esnem előtte s át kellett volna ölelnem a térdeit: — Pirike, Pirike, légy a feleségem... De nem estem térdre, sőt meg se indultam a remegésén:

— Testvérke, nagy csacsi! Persze, hogy én is éppen úgy szeretlek...

De a testvérke megérezte, hogy valami baj van. Talán azt is, hogy nekem más szeretet kellett volna. A testvérke talán ezt is megadta volna nekem, ha a karjaim közé kapom abban a soha vissza nem térő pillanatunkban. Ám én hidegen akartam dolgozni, tehát eltoltam magamtól szeliden.

De ez már sok volt!

A testvérke odakapott hirtelen a zsebkendőjéhez, beletemette a szemét, aztán felsírt hangosan és kiszaladt a szobából. De meghallottam azért, amint fuldokló könnyezéssel visszaszólt a küszöbről:

— Én nem vagyok az oka semminek...

A testvérke tudta tehát, mit akarok. Megfordultam, hogy utána megyek, az ölembe kapom fel és úgy fogom visszahozni. Az ajtó nyitva maradt, a folyosó csöndes volt, a testvérke pedig eltűnt már akkor.

Nem is került elő azon a délutánon, még a vacsoránál se találkoztunk. Azt üzente be, hogy rosszul érzi magát. És attólfogva mintha szándékosan kerülgetett volna. Ám ezt is olyan ügyesen tudta rendezni, hogy senkinek se tűnt fel a házbeliek közül, csak nekem. Négy-öt nap úgy ment el attólfogva, hogy mindössze ebédnél, vacsoránál láttuk egymást félórára s azonkívül csak itt-ott botlottunk össze a tornácra, vagy a kertben. A testvérke felmosolygott rám ilyenkor, de nem úgy már, mint azelőtt. Egy-egy ilyen váratlan összebotlásnál visszamosolyogtam rá, néha meg is kérdeztem, mint aludt, hogy érzi magát s otthagytam.

Ez alatt a néhány nap alatt elfoglaltságom volt ugyis elég s ha nem lett volna, kerestem magamnak. Egyszer például bekukkantottam Vidróczkihoz. A szoba sarkában felfordítva ágaszkodott a háromlábú szék, maga az öreg meztláb a puszta ágyban hevert, melynek végéből kikukucsált a szalma. Persze meztláb hevert most is, mert rendes lábbelije ember-émlékezet óta nem volt Vidróczkinak. Ott lögérezett tehát az ágy szalmáján, drámacigarettából slukkero-

zott (mélyen a tüdőre), s ahogy benyitottam hozzá, ijedten pillantott a lábamra:

— Csak nem hoztál valami munkát?

Megnyugtattam, hogy ilyen merényletről egyelőre nincsen szó. S körülnézvé a viskóban, meglepetve láttam, hogy a háromlábu szék mögött tátottszájú bakkancsok, lyukas csizmák, ferdesarku cipők hevernek egész kazalban. Vidróczki észrevette, felült az ágyban s rezignáltan legyintett:

— Reperáció kellene, apám, de én nem reperálok. Reperáljon a suszter: én lángész vagyok! A lángész alkot, de nem csinál vacakmunkát! Így hallottam valahol tavalyelőtt...

Gondoltam, most megfogom:

— Hát akkor alkoss, Vidróczki pajtás! A parasztok természetesen nem érhetnek fel hozzád a lomha fejükkel, én azonban méltányolni tudom tagadhatatlan képességeidet. Ezennel tehát módot adok neked a teremtő munkára s megrendelek nálad egy pár cipőt...

De Vidróczki szomoruan, csaknem megtörve tiltakozott:

— Te se birsz felfogni engemet, apám. Én lángész vagyok, tehát csak kigondolok a fejembe valamit. Kigondolok, mondjuk, egy csudálatos félcipőt sevrőbőrből, lakspiccel. De nem csinálom meg soha, — s mély bánattal ingatta hozzá a fejét, — mert a kivitel már kézimunka, az pedig suszternek való. Nyanya! Nyanya!

Az udvar felől betipegett erre a Vidróczki édesanyja, egy sovány, alacsonyka, kicsit pupos és rövidlátó néni. Ahogy meglátott, megkapta a kezemet:

— Hogy megnőtt, urfi! Istenem, hogy megnőtt!

De Vidróczki leintette:

— Csak semmi érzelgés, nyanya, hanem ugorj át ahhoz a veszett Patkányhoz s szippants ki belőle egy liter boroviczkát. Hogy nem ad? Gondoltam. De ijessz rá a vaksijára, hogy Zathureczky Zoltán öcsém és őrnagyi-rangba levő rokonom tiszteleg most szerény házamba, hát ő majd kiegyenliti azt a gyenge összeget. Ugy-e, apám? Rendbe van! Hát csak szólj be ahhoz a Patkányhoz, nyanyus és mondd meg neki, hogyha mégegyszer okoskodni tanál velem, odamázolom a falhoz...

A néni eltipegett, én pedig ránéztem Vidróczkára:

— Hallod-e, pajtás! Én restelni kezdem már, hogy minduntalan őrnagynak léptetsz elő, amikor jól tudod, hogy csak hadapródjelölt vagyok.

Vidróczki a térdére csapott, úgy nevetett:

— Tudom, hogyne tudnám! Te azonban számár vagy! Mellesleg szólva nem volna nálad véletlenül egy szivarvég? Kettő is? Köszönöm. Hát persze, hogy nem vagy őrnagy, dehát apácskám, a világot szédíteni kell. Lásd, ez nem kerül külön-kiadásba, az emberek pedig olyan maflák, hogy menten elhiszik, én pedig gyönyörködök azalatt, hogy jókat lódíthatok nekik. De mondd csak, nem tudnál szerezni nekem ott Pesten valami detektivi állást...?

Azokban a napokban, amikor annyira kerültek egymást a testvérkével, kirándultam néhány-szor a szomszédba is. A mi felvidéki hazánkban minden faluban van két-három olyan öreg kőház, mint amilyen a mienk volt. Ezek előtt az udvarházak előtt egy sor jegenyenyár busong, mögöttük apró fenyves sóhajtozik a szélben. Az udvarházat, meg a félig elhanyagolt kertet omlatag kőfal veszi körül, amely kísérteti színben világít, ha a messzi halmok tetején, késő éjsza-

kákon sárgulni kezd a holdfény. E régi köházak mindegyikében akadt egy-egy jóismerős, egy-egy távoli rokon, a legtöbbször fiatal menyecske, de még többször egy-egy kisasszony. Istenem, ezek a felvidéki kisasszonyok! Azokban a napokban, ha már attól tartottam, hogy nem kerülhetem ki többé a testvérkét, egyszerűen lóraültem s bevágtattam valamelyik szomszédos kuriába. Szívesen fogadtak mindenütt, különösen, ha leány is volt a háznál. Vacsora után mindig összejöttek tizen-tizenketten, elősettengett valahonnét a cigány is és a vályogvetők muzsikája mellett nem-egyszer a virradat vetett haza. Mert sokat mulatoztunk valamikor odafent, amikor még fiatalok voltunk és amikor még szabadon járhattunk haza. Talán igaz se volt!

Igy repült el vagy tíz nap. Egy délelőtt, mi alatt a heverőn feküdtem s valami regényt olvastam, megnyílt keveset az ajtó s a testvéрке kukkantott be rajta szerető, derüs szemével:

— Hát te mikor jössz ki, Zoltánka?

— Hová, testvéрке? — s örömtől repesve ugrottam fel, mert a testvéрке úgy mosolygott reám, mint a legelső délutánon, amikor nevetve szaladt még a karjaimba.

— Hát föl a hegyre! Szüret van, Zoltánka! Mindenki kint van már. Ne légy lusta, mert ma nem kapsz ebédet idehaza... Bácsika!

Felugrottam, belekaroltam a testvérkébe, balkezembe pedig átvettem a kosárcáját és akkor kéz-a-kézben, megindultunk a kerten át, a szőlő-hegy felé.

Magunkban voltunk s a testvéрке hozzám-simult. Átléptünk a kert hátsó kiskapuján, kint voltunk már a hegyalatti uton. Addig alig szölkünk egymáshoz egy-két szót, amikor, mintha csak véletlenül történt volna, azt kérdeztem tőle:

— Hát a vőlegényed nem jött le, hékás?

A testvérke nyugodtnak akart látszani, ám a karomon megéreztem, hogy megremeg a karja.

— Tegnap táviratot kaptunk tőle, hogy nagyon sok a dolga. Te persze udvaroltál az alatt, bácsika. Mi?

— Hát olykor-olykor kirugtunk egy kicsit a hámból. Tudod-é, testvérke, hogy félig-meddig vőlegény vagyok már...

Meglepődve nézett rám, de észrevette magát és felkacagott:

— Csak próbáld meg! Majd ad neked a mama!

És mialatt kacagott, megérintett a könyökével:

— Bácsika, nagyon vigyázz most! Itt jön szegény Zohor Abris... — És suttogva folytatta: — Repülőgépet ne említs valahogy előtte, mert tudod, hogy abba bomlott meg...

Csakugyan jött Zohor Abris. Én azonban rendes elméjű embernek találtam az öreget. Azaz nem is volt még annyira öreg: mindössze ha négy-öt esztendővel járt előttem. Zohor Abris lassu lépésben, lehajtott fejjel jöddögélt felénk a hegyi uton...

Az Abris apja postamester volt a falunkban. Őmaga középtermetű, köpcös alak, borotvált ajakkal, csillogó barna szemekkel, vontatott járással, dudoros homlokkal s gnómszerű koponyával. Két évvel előbb annyit tudtam róla, hogy elvégezte a zenekonzervatóriumot. Most pedig annyit hallottam róla a testvérkétől, hogy fokozatosan kezd megbolondulni. Mint tudva van, néhány hónappal előbb, tehát a balkáni háború időpontjában valami újfajtájú, ugynevezett me-revszárnyu repülőgépen kezdte törni a fejét s a

testvérke szerint ebbe a rögeszméjébe kezdett volna belezavarodni.

Zohor Ábris csaknem belénkbotlott, mert le-sütött fejjel közeledett felénk. Megfigyeltem, hogy két keserű ránc huzódik meg a szája szegletében. Mi vettük észre előbb, de ő üdvözölt bennünket először:

— Csókolom a kezét, Pirike! Isten hozott, kedves barátom!

Egyéb alig is történt hármunk között. Talán két percnyi lehetett az az időtartam, amely alatt néhány szives szót váltottunk. Ábris megigérte e futó találkozás alatt, hogy délután ő is kinéz utánunk a hegyre.

Mi ketten továbbmentünk. De most már föl-felé kellett kapaszkodni s körülbelül ez volt az oka, hogy félpillanatra megzavarodtam magam is. A szőlőhegynek ugyanis keskeny ösvény vezetett fel az uttól, a testvérkét tehát előre kellett bocsátanom s emiatt szakadatlanul magam előtt láttam megható alakját. De látnom kellett egyebet is. Elöttem suhogott, meg-meglebbent a bokánfelülérő szoknyácskája, láttam a két kis félcipőjét (akkor figyeltem meg először alaposan) és láttam, szakadatlanul láttam finom vonalait a két csöpp bokájának... A testvérke dudorászva mendegélt előttem, néha hátraszólt valamit, de ezt alig hallottam többé, mert akkor már fejembetolult a vér. Csaknem elértük a szőlőt, ahonnét nótázás szállt felénk. A testvérke éppen egy diófa alatt állt meg fél-lélek-zetre és nézett vissza reám kipirultan, amikor utána loholtam és megkaptam a szoknyája szélét:

— Pirike... Mondani akarok neked valamit.

Megérezhette, mi lehet a mondanivalóm, mert védekezve tárta felém a karját. Aztán összetette a kezét:

— Ha csak egy cseppecskét szeretsz még... Semmit se mondj!... Hagyd meg a nyugalmamat!

Sírásra-görbült, könyörgő szájjal esdekelt. De ugyanakkor már el is tűnt előlem. Én ott maradtam a diófa alatt, tehetetlen kinlódással a szivemben. Düh és gyűlölet fogott el: hát velem akar játszani ez a tacszó!? Pillanatok mehettek el így, amire fel tudtam ocsudni. Hiszen csak nem is szóltam neki, mit akar hát? Ha szólok hozzá, ijedten menekül előlem. Ha kerülöm, sirdogál miattam.

Jóideig nem mozdultam a diófa alól s csaknem dél volt már, amire fölértem a présház elé. A présház déli lejtőjén veranda ugrott ki meredeken a szőlő fölé, ahol nem-egyszer csaptunk vig délutánokat azelőtt, különösen őszi időben s e délutánok hajnalig nyultak el a legtöbbször. A verandán rábukkantam az anyámra, amint két-kézzel parancsnokolt a közös ebéd körül, amelyet katlanban készített a két cselédleányunk. Kezetcsókkoltam neki.

— No, hogy mulattál tegnap? — s olyan furcsán nézett a szemem közé, hogy mosolyogni voltam kénytelen, amire ő is elnevette magát. — Hallom, nagyban táncoltatok Istókéknál. Jól teszed! Most pedig siess le Pirike után és segíts neki valamit!

Én azonban nem siettem a testvérke után, hanem ottmaradtam a veranda kiugró sarkán és körülnéztem. Abban a pillanatban mintha megéreztem volna, hogy az utolsó szüretem ez itthon és hogy soha többé nem lehetek így együtt az apámmal, az anyámmal, a testvérkével, a barátokkal és ismerősökkel, akiknek halványodó emlékét oly sokszor felidézem a lelkemben! Szétnéztem a veranda sarkáról: köröskörül a vén-

asszonyok nyara csillogott felém. Szélszönd volt a tájék, a napocska süttöt-süttöt, az ég bársónyán felhő se látszott s messze, a városi gyárkéményekből szállt-szállt a füst sugáregyenesben. Az ökörnnyál ereszkedett, mindig ereszkedett, nyugatról idelátszottak a füzéri vár bástyáromjai s azalatt hulldogáltak a fák levelei.

Ezek a kedves szüreti napok! Bübájos képelet játszik velem ma is, ha az eszembe jutnak. Pedig sokszor jutnak az eszembe... Ebédre kinézett a két tanító is: az öreg a pipája szárával, Szálka Simon elfogult szerénykedéssel. De kinézett Zohor Ábris pajtásunk is, sokkal előbb, mint ahogy ígerte s az ebédnél, melyhez a veranda alatt terítettek meg, magamhoz ültettem a vakmerő feltalálót, másik oldalról pedig Szálka Simon ült le mellém kedves udvariaskodással. Az előzékenysége a testvérkének szölt, aki az anyámhoz huzódott fel és így Szálka Simon lett a szomszédja.

De elébotlott Vidróczki is, persze illendö távolságból. A menyecskék, lányok, meg két-három síheder-legényke karéjában pusztította az ennivalót ő is, bár valószínű volt a föltevés, hogy a nyurga cipész félkanál levest nem szolgált meg ezen a délelöttön. De kijött természetesen s egy-két puttonnal ha fel is szuszogott a prés-házba, bizonyos, hogy csak potyára jött ki.

En Zohor Ábrissal beszélgettem, kissé vonatva, mert a teljes nyíltsághoz négy szemköztre volt szüksége mind a kettönknek. Szálka Simon a testvérkének mondogatott némi bökökat, persze csak módjával. A testvéрке az egész idő alatt alig nézett rám egyszer, akkor is csak véletlenül s attölfogva került a tekintetemet. Félfüllel odafigyeltem azért, miröl beszélgetnek? Szálka Simon felsöhajtott:

— Ha elbúsulom magamat, csak előveszem a naplót, belejegyzem a hangulataimat s minyárt megkönnyebbülök utána, Pirike kisasszony.

— Érdekes, — mondta rá a testvére.

A hangján észrevettem, hogy egészen máshol járhatott az esze.

Mihelyt szabadulni lehetett, magammal vittem Zohor Abrist. A szőlődomb közepetáján leheveredtünk egy cseresznyefa alá, a bágyadt verőfényen. Annyit megállapítottam már ebéd alatt, hogy Abris barátom koponyájának semmi baja nincsen. Különben majd kiderül, ha szóba hozza egyszer ama bizonyos találmányt. Abris pedig szóba hozta.

Először közömbös dolgokról beszélgettünk. Abris elmondta, hogy zenetanári állást kellett volna vállalnia, de semmi kedve hozzá. Pedig a nóta, a zene, a melódia lényünk egyik legmagasabb eleme, mert ez repíti a lelket ismeretlen magasságok felé. Ahogy ideért, egy mélyet sóhajtott:

— Igen, az ismeretlen magasságok felé! Mert szárnyalni és repülni: lehet-e fenségesebb gondolat ennél! Hát még, ha a lélekkel együtt repülhet a test is! — és erősen nézett a szemem közé. — Ugy-e, hallottad már, hogy repülőgépet komponálok?

— Mondták valahol... — feleltem óvatosan.

— Légy csak őszinte, pajtás és valld meg, hogy azt is mondták neked: Zohor Abris hülye lett. Ne tiltakozz, ugyis tudom s körülbelül ez az igazság. Ne félj, még nem bolondultam meg végleg, de emberi felfogás szerint éppen azon az uton vagyok, hogy fokonként elveszítsem az eszemet.

Hallgattam. Zohor Abris sóhajtott:

— A zene az oka mindennek. Ez vitt rá a halhatatlan gondolatra, hogy még a lélek repülésénél is fenségesebb a test szárnyalása. Hiszen tagadhatatlan, hogy ma már vannak repülőgépei az egyes országoknak, de ez csak a primitív tapogatózás még. Én azonban, — és most nagyon figyelj ide, pajtás! — én azonban tökéletességre vittem az isteni gondolatot s olyan gépet konstruáltam, amely meg tud állni a levegőben, egyetlen ponton akár félnapra is. Értesz engemet?

— Nem értelek, Abriskám, — mondtam leplezetlen zavarral.

— Pedig olyan egyszerű, — csóválta bosszusan a fejét — és ami eszmémnek lényege: vagy a világot váltom meg, vagy a világot égetem ki a helyéből. Hallgass meg, kérlek, egy félpillanatra! Ugyis eleget röhög rajtam mindenki.

— Hallgatlak, Abriskám, — szóltam részvétellel.

— Találmányom világszenzáció tehát. Világszenzáció azért, mert az eddigi összes gépeket a madarak repülési módja után szerkesztették meg. Természetesen én is. Csakhogy eddig nem láttunk még madarat, amely meg tudna állni a légür egyetlenegy pontján. Az én repülőgépem ellenben órákig se mozdul ki a végtelen magasságnak egy fixhelyéről, aminek világjelentősége van, elsősorban háboru esetére. Mert amelyik államnak csak tíz ilyen biplánja lesz, az méterről-méterre bombázhatja végig Európa összes házait s ezért mondtam, hogy találmányom a világot válthatja meg. Aki ugyanis az én géprajommal indul harcba, maga alá teper mindenkit. Az ellenségnek tehát nem lehet egyéb választása, mint megkötni és pedig esze nélkül, az egyszersmin-

denkorra szóló békét, vagyis az örök-békét. Én ezek szerint végső elemzésben a világbéke megteremtője lehetnék...

— Hát akkor csináld meg, Ábriskám! — biztattam jóakarattal, ámbár gyanakodni kezdtem, hogy Zohor Ábris mégis csak zavarodott ember.

Ábris felkacagott:

— Hiszen megpróbáltam, pajtás. Terveimet személyesen vittem fel Kassára és bemutattam a hadtestparancsnokságnak. A katonai mérnökök megvizsgálták s azzal adták vissza, hogy abszolút marha vagyok. Pajtás, pajtás, de sokszor vissza fog még sirni engemet az osztrák-magyar hadvezetőség, hanem akkor késő lesz már!

Hirtelen felült, átfogta a térdét s szinte ő kezdett vigasztalni:

— Mi azért ne keseredjünk el, pajtás, hanem egyelőre örüljünk az életnek! Mert nézz csak körül, — s kurta karjaival körülmutatott a tájékon, — milyen szép a természet! Hát még ez a mi véges életünk benne! De a legszebb ebben az életben is, — és a domb teteje felé, a verandának fordította kurta jobb karját, — a legszebb teremtés a kis Piri. Jaj, hogy nem tudod ezt észrevenni!

— Pirike kisasszony valóban egyedülálló lény a maga nemében, — kapta el a szót lelkes elragadtatással Szálka Simon, aki akkor érkezett hozzánk. Azt mondta, mindenütt keresett már, mert a szomszédos szőlőhegyről vendégek jöttek: az Istók-ház mindenestül s velük még egy sereg fiatalság.

Felálltam a gyepről s fölfelé néztem magam is, a présház irányának. S a présház verandájának kiszögellő sarkán megláttam ekkor a testvérkét. Megláttam és az örömtől megfájult a

szivem. Mert ott állt a testvéрке egyesegyedül, kalap se volt a fején, a kezét ellenzőnek eresztette le a szeme fölé, mialatt az őszi verőfény csillogott gyöngé alakja körül. Ő csak állt fent-fent, a tetőponton, mozdulatlanul, kis kezét a szeme fölé tartotta, mintha nagyon keresett, vagy várt volna valakit odafent. Talán engemet várt...

Ottálltam a gyepen, remegőn és reménykedve, amikor úgy tetszett, mintha a testvéрке intett volna felém.

— Téged keres, — szólt halkán Zohor Abris.

De ezt féligse hallottam többé, mert akkor már rohantam fölfelé, a tetőnek. Két perc mulva lihegve álltam meg a veranda mögött, a présház közepén. A testvéрке még egyre a küszöb előtt állt, a korlátjának dülve, szeme fölé eresztett kis kezével, mintha titkos vágyakozással várt volna valakit. Tehát mégse engemet várt. S fájdalomtól remegett a hangom, amikor megszólítottam:

— Pirike...

Megfordult, felmosolygott és felém-repült:

— Nem is vettem észre, hogy felszaladtál!

— Tehát mégis engemet vártál...

— Hát persze, hogy téged vártalak, — s azalatt úgy repült felém, hogy nem is állt meg, csak a nyakamban. Átölelt, remegő száját föltartotta felém engedelmesen, éppennyugy, mint a szilvafák alatt, a kertben és mielőtt észbekaphattam volna, csókolni kezdett. Érzem ma is, hogy pillanatnyi megfélekedése volt ez csak szégyennek. Észre is vette magát hamarosan s a fejét lebotcsátotta a mellekre. Így maradtunk néhány pillanatig. Egyszerre csak nagyon-nagyon kezdtem sajnálni a testvérkét. Megfogtam és magamhoz emeltem az arcát, könny csillogott a pilláján.

— Mégis szeretsz, Pirike?

— Nagyon szeretlek, Zoltánka...

Hajának jóillata megszédített. Lehajoltam hozzá:

— Ugy-e, a feleségem leszel?

Ahogy ezt mondtam, összerezcent, lekapta rólam a karját, elugrott mellőlem s úgy nézett vissza rám, riadt könyörgéssel:

— Jaj, nem úgy gondoltam, Zoltánka!... Ne haragudj rám!... A hugodnak érzem magamat, ne beszélj így velem!... Jaj!... — és szívére tette a kezét.

Olyan halvány volt e pillanatban, hogy azt hittem, mingyárt össze fog esni előttem. De ugyanakkor a nevünket kiáltotta az anyám:

— Pirike! Zoltán! Hol vagytok?

A testvérke felocsudott s lesütött fejjel, maga elé szomorkodva hagyott el a présházban. A válla megvonaglott: talán egy-két könnyet is ejtett csöndeskén. Én úgy álltam ott azalatt, mintha fejbeütöttek volna. És amire magamhoz jöttem, egy dolgot bizonyosan tudtam. Tudtam azt, hogy a testvérke csak engem szeret, de ezt sohasem szabad elárulnia nekem. A testvérkét hosszú idő óta keményen kioktatták, hogyan kell viselkednie. S ki parancsolhatott reá? Az anyámra már előbb is gyanakodni kezdtem. Most már bizonyos, hogy ő az oka mindennek. Keményakaratu asszony volt mindig, aki ellentmondást nem tűrt, még az apámtól se. De mi célja lehet, hogy megölje a testvérkét?

No, majd odaállok elibe! Legkésőbb holnap. Először a testvérkét faggatom ki négy szemközt s akkor elibeállok, de úgy, hogy balkezemben a testvérke keze lesz, jobbkezemben pedig a revolverem!

S kiléptem a verandára. A verenda alatt akkor már szüreti tánc folyt a gyepen. Istókék csakugyan átjöttek a szomszéd hegyről egy sereg leánnyal, legénnyel, idevetődött a kehes tavarnai segédjegyző a fiatal és nőtlen patikussal s már előbb idehozta az ördög a vályogvető hangászok közül a primást, a klarinétost, meg a nagybögöst. És amire kiléptem a verandára, lelkes kavargásban cifrázták már odalent. A testvérke az Istókék nagyobbik fia karján libegett, aki pénzügyi fogalmazó volt a városban. Sőt még a káplán se volt rest egy-két andalgó fordulóra, nem is szólnán Szálka Simonról, aki nyeglén, nekiszegett nyakkal tiport és rugdosott az őszi avaron. Egyedül csak Zohor Ábris ült az asztalnál s konokul nézett maga elé, egy üveg nyakára. Vidróczki ellenben bokázott, de persze oldalt, tisztos távolságban és mezitláb. Leányok, menyecskék akkor már véginjártak a szöllőnek, közbe félre csapott kalapjával előbotorkált Pipa Bálint hegyicsősz is. Vidróczki a zene első ütemeire (elsősorban a nagybögőért bolondult a haszontalan!) csak lecsapta hátáról a puttont s elrikkantván magát (persze oldalvást és tisztességes távolságban!), összecsapta csupasz bokáit és mialatt kalapjánál rezegni kezdett a tyuktoll, derékon kapta a szakácsnékat:

— Hopp nyanya, sarokra!

Micsoda hangulat kerekedett ebből! Csak éjfél felé lett vége, de akkor meg odahaza folytattuk. Magam is belesodródtam a kavarodásba: először dühből, később azonban szószerint is lerugtam a balcipőmnek sarkát. Éjfél után zengett már az egész ház, egyszer-kétszer megforgattam a testvérkét is, aki kötekedve nézett velem farkasszemet. Voltak pillanataim, amikor szerettem volna a vállába vágni az öklömmel:

mit hazudol most is?! Voltak pillanataim, amikor azon a ponton éreztem magamat, hogy kivezetem a testvérkét és azt mondom neki: — szökjünk meg, Pirike! — Azalatt pedig odakint is táncoltak, az ablak alatt. Lelkesen csattogtak az udvaron a Vidróczki csupasz bokái s egy-egy menyecske felvisitott a félsötétben:

— Hova nyulkálsz, Vidróczki! De szemtelen vagy, Vidróczki!

...Másnap, késő délután, az ebédlőben hevertem, a diványon s a testvérkének olvastam fel. A testvéрке a fejemnél ült, karosszékben s lehajtott fejjel kötögetett. Kint a hegyen már csak a préházban dolgoztak, az anyám a házban volt elfoglalva valahol, mi ketten pedig olyan táncutáni féligálmos, féligmerengő hangulatban voltunk. A határban reggel óta fokozódó erővel zúgott-zúgott a szél, a nyárfák szakadatlanul integettek rá a fejükkel, házunk mögött hosszú sóhajok között suhogott a fenyves, a falu fölött pedig recsegett és harsogott az erdő. Az égen görögtek, szakadatlanul görögtek a felhők. Itt volt az ősz, visszavonhatatlanul. Én egyvégben olvastam azalatt, de amikor véletlenül abba hagytam egyszer, a testvéрке nem vette észre. Meglepetve kaptam fel a szememet: a testvéрке maga elé hajolva kötögetett, de a komolykás arcán meglátszott, hogy messze, nagyon messze járhattak a gondolatai. Nesztelenül felálltam és odaléptem eléje:

— Valami kérdeznivalóm lesz, Pirike...

Fölemelte rám nyugodt és tiszta arcát, amely azóta is oly sokszor békitett meg emberekkel és világgal:

— Parancsolj!

— Mondd meg nekem, Pirike, megcsókol-e már vagy egyszer Vajda Zoltán?

— Nem, Zoltánka, — felelte halkán. — Még egyszer se csókolt meg. De miért érdekel ez téged?

— Azért, mertha ezentul meg próbálná tenni, felpofozom! Állj csak fel, Pirike!

Felállt:

— Mit akarsz tőlem, Zoltánka?

— Azt akarom, testvérke... De mondd csak, szeretsz-e másképp is, nemcsak úgy, mint a testvért szokás?

A testvérkének megrebbent a szeme. Magamhoz vontam a fejét:

— Azért kérdem, mert meg akarlak kérni az anyámtól...

A testvérke vállamra engedte a fejét és könnyezni kezdett. Megcsókoltam. Először visszaölelt és engedte magát. De egyszerre nyugtalan lett. És mialatt én nem eresztettem a karjaimból, lihegve próbált erőlködni:

— Az Istenért, mit akarsz velem?

Megint nem értettem a testvérkét! De csak egy félpillanatig. Mert akkor rámkiáltott valaki:

— Zoltán!!

Megfordultam: az anyám állt mögöttünk. Most már megértettem, miért ijedt meg oly váratlanul a testvérke? Ott állt az anyám, egészen magánkívül. Azt hittem, rögtön elájul. Soha még addig olyan felháborodva nem láttam. Haragosan ragadta meg a testvérke karját:

— Mit mondtam neked?! Igértél neki valamit?

— Semmit se ígértem, anyuskám, — sirdogált a testvérke és eltakarta a szemét.

Erre már közbeléptem magam is. Huszonkét

esztendő óta ekkor fordultam szembe először az anyámmal:

— Édesanyám, nagyon kérek, add hozzám Pirikét...

Olyat csattant erre, hogy hirtelen attól tartottam, ott helyben pofoz meg mind a kettőnket. Nem tette. Ahelyett megrántotta a testvérke karját:

— Hozzá akarsz menni?

A testvérke magábulva sirdogált s csak a fejét rázta, hogy nem akar hozzámjönni.

De ez már sok volt nekem is!

— Testvérke! — kiáltottam rá s megragadtam a kezét. — Hozzám akarsz-e jönni?

— Beszélj már! — toppantott rá az anyám. — Mondd meg a szemébe!

A testvérke rámemelte könnyektől nedves arcát s úgy mondta a szemembe:

— Szeretlek Zoltánka, de máskép szeretlek. A testvérednek tartom magamat...

És ahogy kinyögte keservesen, zokogva esett össze a székben. Az anyám ugyanakkor végignézett rajtam:

— Gyere csak utánam!

Utánasiettem, félig támolyogva. Hosszu ideig maradtam a szobájában s ezen a találkózón voltam először tiszteletlen szegény anyámmal szemben. Először okos szóval vett elő, de amikor nem birt velem, kiabálni kezdett. Én toporzékoltam. Megfenyegetett, hogy ki fog tagadni. Visszafenyegtettem, hogy meg fogom szöktetni a testvérkét. Talán félóra múlva kirontottam tőle a folyosóra. Utánam kiáltott:

— Mehetsz!

S újabb félóra múlva előállt a koci és én

kétségbeesve ugrottam fel a hátsó ülésbe. Az apám a hegyen volt még, az anyámnak nem köszöntem, a testvérkét nem is láttam. A kocsi zörögve fordult ki velem a nagykapun, de a kocsi zörgésén, meg a szél zúgásán túl is úgy tetszett, mintha valamelyik ablakból a testvérke kiáltott volna utánam.

Nem néztem vissza.

III.

Most pedig, hogy ifju esztendeim naplóját irogatom, emlékezem öreg barátomról, Norcsics Dánielről. Soha többé nem lesz még egy olyan barátom, mint volt Norcsics Dániel!

Mert öreg volt már akkor is: legalább tizenöt esztendővel korosabb nálamnál. De mialatt én az utolsó vizsgáim előtt álltam, Norcsics még csak a harmadik félévet hallgatta a bölcsészeti fakultáson.

Norcsics Dániel ugyanis örök-diák volt. Amolyan vénsas.

De vénsas volt ő nemcsak lelki konstrukció tekintetében, hanem külsőre is. Termetre vagy két méter, a vállaival benyomhatott volna egy várkaput, a talpairól pedig talán elég annyit, hogy póttartalékos-baka korában a hadbiztosi-kar külön-bakancsot volt kénytelen varratni Norcsics Dánielnek. Itt-ott gyérülni kezdett már a haja, amelyet sohasem választott el fésűvel, hanem ahogy kiemelte reggelenkint a vizes lavorból, úgy nyomta bele a kalapját s készen volt az aznapra szóló frizurája. A bal-felső fogsora ellenben hiányzott. Löccsel verték ki ezt a nyolc darab fogat, amikor lévita-korában verekedett egyizben. Mert lévita is volt Norcsics Dániel.

Am azt ne higgye valaki, hogy noha tizen-nyolc esztendő óta minden szemeszter elején pontosan beiratkozott az egyetemre Norcsics s mindazáltal tizen-nyolc esztendő után se volt semmi-féle diplomája, — a viláért ne próbálja feltéte-

lezni valaki, mintha haszontalan ember lett volna Norcsics! Ellenkezően! Rendes, jóeszű és jószívű egyén volt ő, aki tizennyolc esztendő óta beiratkozott már a két budapesti egyetem valamennyi fakultására, el is végezte valamennyit, csak nem végezte el egészen. A legutolsó vizsga előtt s rendszerint a legutolsó estén, amikor a fejében volt már minden elképzelhető tudomány, Norcsics maga elé nézett otthoni vacsorája közben s rácsapott az asztalra:

— Ej, nem nekem való ez a pálya! — s egy erélyes mozdulattal a sarokba sepert le valamennyi könyvet.

Másfél-esztendővel előbb, egy juniusi estén, amikor én már önkéntesnek készülődtem, Norcsics bizonyos jogi tételeket magolgtatván, hosszú idő óta dűnnyögetett maga elé. Azalatt pedig vacsorázott is: parizert fokhagymával. Ugy volt, hogy másnap teszi le az utolsó szigorlatot. Elszontyolodva üldögéltem az ágyam szélén, mert tudtam, hogy amire visszajutok, öreg barátomat nem fogom viszontlátni régi szobánkban. Főlősleges aggodalom volt. Norcsics ugyanis egyszerre csak felugrott s egy erélyes mozdulattal sarokba repített jogi tankönyveket, kompendiumokat. Ijedten néztem rá:

— Az Istenért, mit akarsz megint?

— Semmit! — legyintett, mialatt hosszú léptekkel kezdett föl- és alájárkálni a szobában. — Csak nem megyek neki holnap a vizsgának. Rájöttem ugyanis, hogy nem nekem való a jogi pálya...

— Danyikám! De hiszen az lehetetlen, hogy voltál már hittanhallgató, tanítójelölt, három ízben jogász, kétszer kulturmérnök-jelölt, azonkívül patikus-hallgató, háromszor bölcészés...

Norcsics megakasztott:

— S azonkívül még sok egyéb s még sincs diplomám! Ezt akartad mondani, ugy-e? Hát testvér, — s jóakarattal tette kezét a vállamra, — nem is a diploma a legsürgösebb. Mert a diploma, az forma csupán, én viszont a lényegre, a szorosabb értelemben vett tudásra szoktam ráfeküdni. Am ne hidd azért, hogy pusztán magáért a tudományért lelkesedem. Ó nem! A tudomány magában semmi. Fő az életről, mint olyanról vallott felfogásunk, amit bölcelet néven ismer az emberiség műveltebb hányada. Filozófia, az pedig van!

Kedélyesen füttyentett, visszaült az asztalhoz, előkotorta a fiókból Horácot, amiből megtudtam, hogy Norcsics az őszől fogva a bölcsészeti fakultás hallgatója lesz ismét. Öreg barátom akkor már, ott helyben és nyomban, neki is dült a halhatatlan latin koszosnak:

*Beatus ille, qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium
Paterna rura bobus exercet suis...*

De volt Norcsics Dániel nemcsak egyetemi hallgató. A tizennyolc egyetemi esztendő folyamán — némi pénzmagvak irányában — kiruccant nem egyszer a vidékre is. Volt ő ilyenformán segédjegyző Nyitra-vármegyében; volt négy hónapig végrehajtó Sárosban, ahonnét valami kínos asszonyügy miatt kellett menekülnie, záros határidőn belül; volt számvivő őrmester, mert mint póttartalékos bezupált egy próbaévre és volt egyszer lévita is a Muraköznek tizenkét vend falujában. Persze egyszerre volt lévita mind a tizenkét faluban s minden vasárnap délelőtt és délután papolnia kellett mind a tizenkét faluban. E lévita-minőségben Norcsics vezette be

az oktatás alapelemeibe a tizenkét vend falu nevetlen nebulóit is, hogy azonban e fantasztikus problémát mimódon sikerült megoldania, sohase tudtam megérteni teljesen. Mint lévita kommenciót huzott a tizenkét vend falu népétől s ugyane minőségben ő volt a harangozó is.

Másfél-esztendeig nem láttam ettőlfogva Norcsics Dánielt. Amikor az önkéntesi esztendőm után haraggal és kétségbeeséssel rohantam fel hazuról Budapestre, első utam természetesen őhöz vezetett.

Az öreget ugyanabban a szobában találtam meg, ahol másfél-esztendővel előbb elhagytam. De most fülig-takarózva egy pokrócba, kilenc nap óta hevert az ágyban. A régi fölénnyel s ugyanazzal az atyai jóakarattal dugta ki felém esontos markát a pokróc alól. Megijedtem:

— Az Istenért, csak nincs valami bajod?

Norcsics olyat harsogott feleletül, hogy rengett tőle a szoba mennyezete, amire én is kacagni kezdtem. S abban a pillanatban elszállt fejemből a hazuról hozott harag és kétségbeesés. A fidélis vendiákok lettünk egyszerre mind a ketten.

Hála Istennek, ezuttal sem volt komoly baja Norcsicsnak fizikai értelemben véve, ám annál sulyosabb kór. rágódott rajta financiális értelemben véve. Kiderült, hogy az én öreg barátom kilenc nap óta azért kénytelen ágyban feküdni, mert kabátja sincs, mellénye sincs, nadrágja sincs. Kabátot, mellényt és nadrágot ugyanis kilenc nappal előbb zálogházba csapott be s azóta az ágyban reménykedett, ki nyit be hozzá elsőnek és ki váltja ki e fantasztikus helyzetből?

Én mindenekelőtt a zálogházba siettem s ki-

váltottam a Norecsics kabátját, mellényét és nadrágját. Pompás napok következtek reánk, még el is vigadoztunk olykor, persze csak harmadrendű helyeken, mert egy-egy köruti kávéházba emberi képtelenség lett volna becsalogatni Norcsicsot. Dehát ez a vig életünk se maradt hosszú életű, mert a hazuról hozott pénzem hamarosan a semmire olvadt le, ujat pedig nem kérhettem, mint azelőtt. Mert föltettem magamban, hogy koplalni fogok inkább, de a szüleimhez nem fordulok többé. E tüntető önérzettel elsősorban a testvérkének akartam imponálni.

Azalatt ősz lett, ez az ősz azonban hidegnek ígérkezett. Az Üllői-uti akácfák akkor már elhullatták a levelüket, a Képiró-uccában pedig nyakbahuzott fejjel siettek el reggelenként a járókelők. Kora-hideg jött tehát, de mi ezt alig éreztük, legalább a szobánkban nem, mert csökeskeny kályhánkban andalítóan duruzsolgatott éjszakánként a tűz. A szénről Norecsics gondoskodott. Az öreg tudniillik esténként, úgy kilenc óra körül, zsákot gyürt a hónalja alá s eltűnt. Félóra múlva visszajött, de szuszogva. A zsák ilyenkor a hátán domborodott. Ezt a rejtelmes fordulót minden harmadik estén megtette s mindannyiszor zsák-szénnel görnyedezett be az ajtón. Titkos büntársa lehetett a háziasszonyunk is, egy boglyasfejű, özvegy börtönőrné, mert az ilyen gyanus kirándulások alkalmával ő leskelődött az előszoba ajtajában és ha Norecsics, sulyos terhe alatt, lihegni kezdett a melléklépcsőn, Veverkáné asszony nyitott ajtót neki, mely szivesség fejében Norecsics Dániel megfelelő szén-jutalékban részesítette Veverkánét. Öreg barátomnak a kései sötétben megtett eme vállalkozásai feltűntek persze nekem is és egy este megkérdeztem tőle:

— Nem akarnék tapintatlan lenni, kedves barátom, Dániel. De ha meg nem bántanálak érzékenységedben, kíváncsi lennék: vajjon megfizette-e valaki e szénnek árát?

Norcsics a haját törülgetvén, lihegett:

— Hogy megfizette-e valaki? Természetesen. Persze nem én fizettem meg, nekem ugyanis nincs miből fizetnem. Am megnyugtatlak, hogy akitől hozom, valódi nagy-dög...

Az igen-gazdag embert hívta »nagy-dög«-nek Norcsics Dániel. Kettőt fujt, úgy folytatta:

— De ne faggass, kérlek, ne faggass! Neked igazság szerint nem is szabad tudni az ilyenről: te dsentlemén vagy s két év múlva hadnagy leszel a hadseregben. Én ellenben csak őrmesterségig birtam kiszurkolni. De ne faggass tovább, mert az ilyen puhatólózás az idegeimre szokott menni..

Ez elejtett nyilatkozatból sejtettem, hogy az öreg hivatásszerűen lopkodja valakitől a szent. De legalább az estéink voltak kedélyesek. Norcsics ilyenkor többnyire fel és alá járkált a szobában, én pedig ruhástul dültem el az ágyon. Vitáink tárgya nagyrészt a pénz-szerzés lehetősége és módozatai körül forgott.

Mert ezen a télen valóságos balsors üldözte Norcsicsot. Pedig nem lehet mondani, mintha hiányzott volna belőle a vállalkozási kedv. Ellenkezően! Öreg barátom szinte lángolt akkoriban a vállalkozási hajlandóságtól. És ha vállalkozott egyszer, ijesztő erővel dült neki a véghezvitelnek és én tanu lehetek rá, hogy Norcsics Dániel hőrosz tudott lenni olyankor. E kétségbeejtő éjszakai tanácskozások alatt előadta például, hogy a jelenlegi állapottal szemben tavaly ilyenkor valóságos hercegnek érezte magát. Tavaly ilyenkor nevezetesen a következő helyekről hu-

zott fizetést: reggel nyolctól-tizig a Gazdák Egyesületében végezte az iktatói teendőket, tiztől-kettőig bizonyos Szondy-uccai vegypapirintézet bizonyos műhelyében korrigált bizonyos levonatokat, félháromtól-ötig címeket irt, öttől-hatig, hattól-hétig és héttől-nyolcig három különböző uriházban volt korrepetitori állása, kilenc órától tizig a Telefon Hirmondóba olvasta bele az aznapi világeseményeket, tizenegyől éjfélután háromig egy napilap nyomdájában kapott korrektori tisztséget. S öreg barátomnak e heroikus munkahalmazás kifogástalan elintézése fejében minden hónap elsején száztizenhét korona verte a pénztárcáját summa-summárum. — Az volt a vig élet, testvér! — csapott a vállamra, valahányszor a letűnt jövőjáról elmélkedett.

Azon a télen azonban fölötte-rossz bőrben volt az öreg. Karácsony is elmúlt, Norcsics akkor már a Lónyay-uccai zálogházba cipelte minden ingóságomat, úgy, hogy egy januári estén nem maradt egyebem, csak a nagykabátom és az egyetlen ruhám, amelyik éppen rajtam volt. Norcsics Dánielt módfölött elkeseredett állapotban találtam odahaza ezen az estén. A kályha előtt állt, háttal a szobának, keresztbefont karral és gondoktól meggyötört fejét lebecsátotta a mellére, szinte belefurta a két karja alá, mint szárnyai alá a mellét-tépdese pelikán. Jókedvet próbáltam kierőszakolni, ám az öreg megfordult s rámemelte sötét arcát:

— Ütött a vég, testvér...

— Hogy-hogy?

Norcsics rámutatott ekkor kemény pincskalapjára, mely az ágyon hevert, huszfelé lapitva s legalább négyfelé repesztve. Bús sejtelmem megsugta, hogy öreg barátommal tragikus dolgok eshettek meg napközben. Ő pedig folytatta,

de olyan hangon, mintha kriptából beszélt volna fel:

— A télel még birunk dacolni, mert fűtőanyagot szereztem március hó végéig. Am annál sulyosabban esik a latba napiéletünk biztosíthatása. Eddig hallgattam, de most már ki kell rukkolnom előtted is, hogy teljes pankrót előtt állunk. Olyan csufság ért a mai napon, hogy jajgatni szeretnék ijesztő szégyenemben. Ma dél előtt szószerint ez történt velem: olvasom az egyik ujságban, hogy a Vörösvári-uton, valahol Óbuda felé, nevelőt keres egy uricsalád. Gyalog persze nem vághattam neki, mert olyan messze van, hogy mire odaérek, legalább huszan előznek meg ebben az inséges világban. Villamosra pedig nem ülhettem, mert egy árva petákom se volt. Kinos szorultságomban nem tehettem okosabbat, minthogy belesimpaszkodtam az egyik villamos hátuljába s ráültem az ütközőre. Ugy nyeregülésben, mint huszár a lóra. Hát zónáztam is vigan, egészen a Váci-körutig. Ott azonban megneszelt a kalauz s a hátulsó perron ablakán fejemig nyult le a csipás... És mialatt én a sors forgandóságain mélázgattam az ütközőn, a szemtelen csak megkapta a kalapomat s kivágta az uttest közepére. Abban a pillanatban azt hittem, hogy szétrepedek, testvér! Szégyen és düh csatázott bennem, ám nem okoskodván tulsokat, az ütközőről csak egyet lenditettem fölfelé a tenyereimmel s úgy csaptam pampulán a koszoszt, hogy óbégatva esett hátra. Ugyanakkor le is ugrottam a két sin közé, párszor meghemperegtem, aztán visszafelé szaladtam a kalapom után. De a kalapom akkor már csuffá volt téve, minthogy átment rajta egy konflis. Am teljes vereségem csak ezután következett el. A felképelt kalauz ugyanis megállította a kocsit, rendőrt hívott, a

rendőr felirt és most kihágásért biztosan rámsóznak vagy egy forintot... De miből? Az Istenért, miből?

Én olyanokat nevettem, hogy hemperegtem az ágyban. Mert valóban komikus alak volt e pillanatban az én öreg barátom, amint teljes apátiával nézett maga elé. Utoljára is megnyugtattam:

— Csak megusszuk valahogy, Danyikám. A baj nem oly végzetes, egyelőre nem ütött még a tizenkettedik óra. Most félkilenc lesz. Kopogtass csak be, kérlek, özvegy Veverkáné asszony-sághoz s koppaszd meg vagy tíz forint erejéig. Egy héten belül pénzt várok hazulról.

De utolsó szavaimat féligse hallotta Norcsics Dániel, mert egyet füttyentvén, kint volt már az ajtón. Öt perc múlva újból bent volt juh-turóval, parizerrel, fokhagymával, sajttal és egy üveg borovicskával. Ez alatt az öt perc alatt ugyanis nemesupán a tíz forintot szippantotta ki özvegy Veverkánéból, hanem megjárta a vegyeskereskedést is. És mialatt kedves csemegéjét, a parizert és a fokhagymát hajigálta magába késhegyről, kedélyesen dudolgotott egy ócska operett-melódiát: *De az egész nagy Albionban — Nincs több oly ablak, mint ahonnan...*

Aligha volt még egy másik olyan esténk! Odakint zivatar és hó csatázott, mi pedig bizalmas-kettesben diskuráltunk a vékonyan sipolygató kályhá előtt, mialatt sercegve dalolt a petróleumlámpa. Olyan esténk volt ez, amelyet csak ötvenként egyszer szokott megérni az ember s amikor a csöndes kvaterka megnyitja a szívet mindent takargatott titok előtt. Egyszerre fölnevettem:

— Danyikám, csak nem hiszed komolyan, hogy pénzt fogok kérni hazulról?

Noresics élesen nézett a szemem közé:

— Ugy-e, történt odahaza valami?

— Eltaláltad, — és bölintottam rá. — Mert ha én pénzt akarnék hazulról, azonnal teljesítenék minden kívánságomat. Különösen most, hogy tulvagyok az utolsó vizsgákon is. De nekem nem kell többé semmi a szüleimtől...

Noresics kíváncsian figyelt föl:

— Sejtettem én valamit.

Arról persze megfeledkeztem, hogy időközben kielégítő sikerrel mentem át az utolsó vizsgáimon. Most tehát, kézhezkapván a diplomát, kész embernek számítottam. Ha tudta volna ezt az édesanyám, talán sirvafakadt volna! Én azonban nem értesítettem róla senkit, mert azt akartam, hogy ezt is másodkézből tudják meg odahaza. Komolyan tartottam a haragot, elsősorban az anyámmal. Őt okoltam minden szenvedésemért s három hónap óta egyszer se jutott az eszembe, hogy irjak neki, vagy a testvérkének.

Azon a januárvégi éjszakán, amikor annyira megnyílt a szívem, hogy utoljára könnyes lett a szemem, mindent elmondtam az én öreg barátomnak. Kezdve azon a délutánon, amikor két esztendő után hazaérkeztem, egészen addig a délutánig, mikor az édesanyám valósággal elkergetett a testvére miatt. Noresics ismerte a házunkat: két évvel előbb egész nyarat töltött nálunk s teljes megértéssel hallgatta fejtegetéseimet. Három hónap telt el már azóta s három hónap óta elég okom volt rá, hogy fokonkint megnyugtassam magamat. Semmit se hallgattam el Noresics előtt. Elmondtam neki, hogy a testvérkét én feleségül vehetném, mert a testvére nem valóságos hugom, csak távoli rokonom. A testvére kilencesztendős nem volt még, amikor árvaságra jutott. Egyetlen lánya volt az

édesanyám unokabátyjának s az anyám saját lányává fogadta akkor a testvérkét. Norcsics nagy figyelemmel hallgatott végig ezen a késő éjszakán. Elmondtam neki, mimódon folyt le utolsó összetűzésem az anyámmal. Az édesanyám fenyegetőzött és sirt, hogy inkább kitagad, de sohase fog belenyugodni, hogy feleségül vehessem a testvérkét. Igen fiatalok vagyunk mind a ketten: előbb-utóbb baj lenne egy ilyen házasságból. A testvérkének megfontolt férjre van szüksége, aki vezetni tudja a kezénél, én pedig csak komoly leányt vehetek feleségül, akit lehetőleg az anyám fog kinézni a számomra és aki lehetőleg gazdag is legyen. De hidegeszü asszony volt az én édesanyám! De sokszor megróttam úgy magamban, nyugtassa meg az Isten! Pedig ma már tudom, hogy mindig jót akart nekem, persze úgy, amint ő gondolta azt ki magában jóelőre. És amikor rájött egyszer, hogy tévedett, amikor az öreg házból kirepült már a testvérke, milyen keserves könnyekre fakadt, szegény!... Ezen a késő éjszakán, miközben kedélyesen kvaterkázgattunk, kitártam Norcsics előtt búsongó szívemet. Az öreg reámfigyelt s olykor a fejét csóválta. A végén annyit mondott:

— Szó sincs róla, valóban kedves pofácskája van a testvérkének, azaz helyes leányzó. Nem csudálom ennél fogva, ha megzavart. Azonban...

Itt megállt, előbb lenyelt egy pohár borovicskát, megtörölte kétfelől a bajuszát, ujjaiával fésült egyet a haján és akkor így folytatta:

— ... azonban magam részéről azt mondom, nem sok értelme van az ilyen ifjúkori heveskedéseknek. Majd rájössz egyszer te is az egyetlen igazságra, ha olyan vén leszel, mint én vagyok. És ha annyi filozófiával fogod tudni elbíralni

egykor az életet, mint öreg barátod, Norcsics Dániel. Én elhiszem, testvér, hogy még ma is ki-
gyulladsz a testvérke pusztá nevére. Valóban
kicsit akaratos, kicsit szeszélyes, ám mindenek-
fölött helyes leányzó. De megbolondulni és az
égre ordítani fel... Hidd el, nem érdemes. Vala-
mikor te is rájössz majd, hogy minden filozó-
fiának ez a teteje és végső konkluziója: nem
érdemes. Én is voltam szerelmes. Mert azóta
három hitvesem volt...

E szokatlan vallomásnál nagyot néztem. Nor-
csics zavartalanul folytatta:

— Eddig hallgattam róla, de most elárulom
neked, hogy igenis, három hitvesem volt egyelőre.
Persze, nem mindig legális formák között, hanem
hol félig-meddig, hol féligse. S mi lett a vége?
Vagy én csaltam meg őket, vagy ők csaptak be
az első nagy szerelem harmadik hetében, — és
egyet sóhajtott. — Nem érdemes, pajtás, nem
érdemes... A testvérkéne, azt hiszem, előbb-
utóbb ráunnál. Csak ne sápitezz: nem ő miatta,
mert a testvérke valóban helyes teremtés. Magad
miatt! Nem vagy eléggé állhatatos és én hiszem,
hogy egyelőre ettől fél az édesanyád is. Ám e
mai éjszakán egyébről van szó, és pedig komo-
lyabb természetű ügyről. Arról van szó nevezetesen,
hogy a jövő héten mimódon fogjuk ki-
egyenlíteni majd ezt a Veverkáné-féle tíz fo-
rintot?... Herstellt, ne szólj közbe! Megvan! Most
jut eszembe, hogy négy nappal ezelőtt itt járt
és melegen érdeklődött irántad a testvérke völe-
génye, az a bizonyos Vajda Zoltán. Mondhatom,
egész kedvem szerint való uriember, hiába
vörösödsz tőle. Mondta is pedig, hogy okvetle-
nül keresd fel, mert beszélni akar veled. Hát
testvér, ha más megoldás nem adódik, ezt a
Vajda Zoltán nevű szimpatikus uri-

embert fogjuk megpumpolni a tiz forintok irányában...

Olyan ingerültség rohant meg erre, hogy először nem tudtam szóhoz jutni. De aztán csak megálltam Norcsics előtt:

— Öreg cimbor! Ha Vajda Zoltán még egyszer be talál ide lépni, okvetlenül kilököm! Ha pedig nem lennék idehaza, felkérlek rá, hogy te lökd ki! Lenne azonban egy ötletem...

Norcsicsnak, amikor azt mondtam, hogy ötletem van, egyszerre felcsillant a szeme:

— Halljuk!

— Az ötletem az, hogy ha már magadnak nem sikerül, próbálj az én számomra állást szerezni. Akármilyen állást! — kiáltottam fel nyugtalanul.

De annál nyugodtabb maradt Norcsics:

— Meglesz! Egy héten belül meglesz! Becsületszavamra!

Nagyon késő volt. Még egy utolsót kocintottunk. Öreg barátomat egy héten keresztül alig láttam ettől az éjszakától fogva. Hogy hol kilincsel, merre loholt, sohase kérdeztem tőle. De egy héttel erre az éjszakára, ugy este tiz óra tájban, csak rámnyitott, a vizes haját törülgetve, fujva és prüszkölve. S a vállamra csapott lelkesen:

— Megvan, testvér! Holnaptól kezdve olyan ur leszel, hogy ha meghallja az édesanyád, sirva fog fakadni büszkeségében! Egy hétig talpaltam, de hitemre mondom, olyan eredményt értem el, hogy szeretnék felfuvódni a gögtől. Holnaptól fogva te vagy a titkárja a müegyetem prorektorának, a kivételes tudósnak, a többszörös milliomosnak s a szeretve-tisztelt hazafinak! Lesz pénz, azazhogy korpa dulásig, mert remélem,

hogy a havonta megkapandó tiszteletdíjad tíz százalékáa öreg barátodé marad...

Igaz meghatottsággal borultam a Norcsics nyakába. És megfogadtam neki, ott helyben, hogy megkapandó havi tiszteletdíjam végösszegének tíz százalékát okvetlenül neki fogom át-nyújtani.

Es pedig minden hó első napján.

IV.

Nyolc esztendeje már, hogy megismerkedtem a méltóságos urral. És emlékeztvén imé az öreg méltóságosról, úgy találom, hogy az összes öreg méltóságos urak között aligha akadt még egy másik olyan öreg méltóságos, mint volt az én öreg méltóságosom.

Az öregur valóban prorektor volt a műegyetemen, mivelhogy az előző évben rektor volt ugyanott. Tudósnak is kivételes, mivel tudományal nem foglalkozott. Hogy többszörös milliomos volt-e? Sohasem sikerült megállapítanom, de sejtettük róla, hogy teméntelen pénzzel rendelkezhetett volna, ha nem lett volna oly ijesztően fősvény a szeretve-tisztelt hazafi. Vagyishogy négy esztendő óta csak passzív minőségben volt már szeretve-tisztelt hazafi az öreg méltóságos, mert négy esztendővel előbb végleg megbukott a választáson. Ő azonban úgy viselkedett most is, mint huszonöt éven át azelőtt. Annak rendje szerint eljárta tehát egykori kerülete minden választójának minden legnevetségesebb dolgában, felkapaszkodott a Várba, végigzaklatott háromnégy minisztériumot, majd átbaktatott Pestre, ott is sürgetett, pattogott és neheztelt, aztán a Dunaparton lebaktatott a Ferenc József-hidig (mindig gyalog baktatott az öreg méltóságos, mert a villanyos hat krajcárba került volna) és átbaktatván a Ferenc József hidon, felprüsszögött a Gélérthegy egyik déli kanyargó útján, a lakása felé, mialatt szöges talpa alatt élénk visszhangot vert

a kopottas kövezet. Amikor végül benyitott özvegyi lakásába s Hancsu, a tót szakácsnő leszedett róla sálat, nagykabátot, ujjast, esernyőt és miegyebet, az öreg megtörölte vörösre izzadt homlokát s a kivételes lények közömbös fenségével szólt oda a szakácsnőnek:

— Hogy mit nem kell végigszenvedni egy honfinak! No, hozza csak azt az ebédet, lelkem!

— Hát minek jár annyit a méltósága, — nyelvelt a szakácsnő, — mikor ugyanis meg teccett bukni...

Az öreg megzavarodott kicsit, mert szívének alig-hegedő sebe maradt mindvégig ez az utolsó kudarc. S föl és alá topogott attólfogva, vagy megállt az egyetlen homályos falitükör előtt, amely tepsivé lapítva mutatta vissza az ember fejét. És mialatt elnézegette magát benne, intett a tükör felé, sajátmagának:

— Igenis... Sok teher nyomja egy ember vállait, ha valóban honfinak érzi és vallja magát.

Valaki azt ne higgye azonban, hogy az öreg méltóságos ál-önzetlenségéből bandukolt annyit nap-nap után, úgy okoskodva, hogy hálátlan kerületéért ő még bukott-állapotban is többet tesz, mint az utódja győztes-állapotban, hogy tehát a választók ráocsudva iszonyu hálátlanságukra, legközelebb ismét őt fogják kitüntetni egyhangu bizalmukkal... Ő nem! Az ő napról-napra való szakadatlan buzgalmának más oka volt. A megszokás. Huszonöt esztendő alatt annyira megszokta ezt a mindennapos utat az öreg, hogy az utolsó négy esztendő óta is éppugy megtette mindennap, mint megtette azelőtt huszonöt esztendőn keresztül.

Ugy délutánonkint, ha szöges bakancsában becsoszogott, először az ebéd iránt érdeklődött,

egyszer-kétszer rábókolt sajátmagára a tükörből, aztán eszébejutottam én is, tehát odabaktatott az íróasztalhoz s a reáhalmozott könyvek, iratok, árjegyzékek és levelek boglyája mögé kukkantván, jókedvüen köszöntött:

— Jónapot, öcsémuram! Jónapot! Van még másolnivaló?

— Van, méltóságos uram! — bölintottam feléje s legörnyedvén, továbbmásoltam azt, amit reggel hattól-kilencig sztenográfia alá diktált nekem az öregur.

És mialatt kurta ebédjét evegette szaporán, gyanakodva pislogott felém, hogy nem pihenek-e munkaközben és hogy alattomban nem akarom-e becsapni? Mert kedves szokása volt az öregurnak, hogy mindenkit dolgoztatott maga körül. És ha módja lett volna hozzá, még a pókokat is munkába fogta volna, amelyek hosszú eszten-dők óta keresztül-kasul szőtték a szobák sarkait és mennyezetét.

Három hete mult már, hogy titkárja, illetve titoknoka lettem az öregurnak s e három hét alatt nem-egyszer vettem szemügyre a méltóságost. Apró, egészen apró emberke volt a méltóságos, a bajusza olyanformán ágaskodott, mint a II. Vilmos császáré, az arca ellenben méregvörös volt, ami bizonyos hörsög-jelleget kölcsönzött neki. A méltóságosnak apró bibircsók volt a feje bubján és ha valami bosszuság érte, ezt a bibircsókot piszkálta szüntelenül. Volt azonkívül egy csikos nadrágja is. Ez a nadrág azért maradt meg oly tisztán az emlékeimben, mert a jobbszára rövidebb volt, mint a balszára. Az öreg méltóságos ugyanis bicegett kissé a jobb-lábára, ezért járt olyan lovacskához-hasonló bak-tató járással, ám mivel bicegett a jobblábára, nadrágjának jobbszára erősebben csapódott hozzá

a jobblábához, mint a nadrág másik szára a másik lábszárához és ez volt közvetlen oka, hogy a nadrág jobbszára hamarabb lett rojtos, mint a nadrág balszára. És valahányszor rojtos lett, a méltóságos mindannyiszor levágatta és újra-szegette Hancsuval, ám nem vágatta le és nem szegette újra ugyanakkor a nadrágjának balszárát is. Ez egyenlőtlen nadrágszár-rojtosodásnak az lett aztán szemmel-látható következménye, hogy kilencesztendei nadrághasználat után a nadrág balszára még mindig leért a bakancs sarkáig, mialatt a nadrág jobbszára már csak bokán felül verdeste a méltóságos ur lábszárát.

De eredeti volt egyéb tekintetben is. A napilapok közül például a *Budapest*-re fizetett elő, amelynek homlokán ez állt: *Lapvezér Kossuth Ferenc*. Az öreg ugyanis mérsékelt negyvennyolcas volt. Ebédutánonkint ledülvén az egyetlen diványra, fejére huzta fekete hálósipkáját s olvasni kezdett. Ám az öregur e tekintetben is egészen elütő jelenség volt. Az olvasást ugyanis a vezércikken kezdte, ha azonban a vezércikk átnyult a következő oldalra is, az öregur — időnyerés céljából! — nem lapozott át, hanem először olvasni kezdte a tárcát. De a tárcát se olvasta el egyfolytában, hanem a második oldalra fordítván, egyelőre a vezércikket folytatta megint és csak azután folytatta a tárca folytatását is. Ha aztán jelentettem neki, hogy nincs több másolnivaló, az öregur abban a szempillantásban lecsapta az ujságot, felállt és az asztalomon ágaszkodó levelek kazlaiból kikapván találomra egyet, diktálni kezdte rá a választ, amelyet én gyorsírással jegyeztem:

»Tisztelt Uram! Szeretett Barátom! Érdemes Öcsém! Vonatkozással folyó hó 13-án kelt nagybecsű soraira, ámbár igénytelen személyemet a

legutóbb előadódott alkalommal kissé talán kirívó modorban is, tehát nem teljesen kielégítő bizalommal övezte körül a kerület szavazópolgárságának véleménynyilváníthatósága, én mindazonáltal és mégis a legnagyobb készséggel és egyben örömmel válaszolok hozzám intézett nagybecsű és reám nézve mindenekfölött megtisztelő soraira. Ama ténykörülményeknél fogva tehát és jelesül...«

Körülbelül ilyenformán kezdődött valamennyi levél. Am ez csak az eleje volt egy-egy ilyen levélnek. Mertha egyszer nekihevílt a méltóságos, diktált ő olyan levelet is, hogy csak a tizennyolcadik oldalon irta alá s még azután is következett öt-hat posztszkriptum és egy-két notabene! Voltak pedig e válasz-levelekben olyan közbevetett-, mellék- és alárendelt mondatok, hogy a második oldalon megindult körmondat csak negyedóra mulva kunkorodott vissza önmagába, közbül azonban hiányzott a főmondat, ám ezzel nem sokat törődött egyikünk se, annál kevésbé nem, mert a közbevetett mellékmondat viszont nemegyszer csak harmincöt sorral később utalt a kapcsolt előzményre. De nemcsupán a mondatai voltak két-három oldalnyi hosszúságúak, hanem az összetett szavak tekintetében sem ismert korlátot a méltóságos. Elve volt ugyanis, hogy mivel néhai Gyulai Pál nevezetű nagyrabecsült barátjának nézete szerint az összetett szavakat össze kell írni, én is kénytelen voltam egyszóba írni például ezt: *magyarfolyaméstengerhajózásirészvénytársaságikötvénykibocsátás...*

Három hete voltam már titkárja, illetve titkonoka a méltóságos urnak, amikor elkövetkezett az idő, hogy a havi tiszteletdíj végső összegének kérdését is tisztázzam végül vele. A kérdés sürgető volt, mert ekkor már nemcsupán Veverkáné

célozgatott a maga tiz forintjára, hanem Norcsics is morogni kezdett esténkint:

— Ne felejtsd el, hogy a havonta megkapandó tiszteletdíj egytizede engemet illet! En tettelek emberré, testvér!

Egy ebéd után odaálltam az öreg méltóságos elé, hogy meghányjam vele a honorárium kérdését. Az öreg, pénzt hallván emlegetni, megzavarodott és nagy kinban lehetett, mert körültopogott a szobában, mialatt egyszer se mert a szemem közé nézni:

— Hát persze, persze. Megértem, hogyne érteném meg. A maga részéről teljesen igaza van kedves öcsémuramnak. Arról lenne szó tehát ugyebár, kedves öcsémuram, hogy kedves öcsémuram mily összegű dotációban részesülhet minden hónap elsején. Jó lenne talán, ha még egyszer preciziroznók kifogástalan pontossággal úgy a kedves öcsémuram napijellegű kötelezettségeit, valamint e kötelezettségek ellenértéke gyanánt az én részemről a kedves öcsémuram javára eső jutalék végső összegét...

— Ugy van, méltóságos uram, — bölintotam rá tisztelettel.

Az öreg körültopogott a szobában:

— Megegyeztünk ennélfogva, hogy kedves öcsémuram reggel hattól, nyár felé azonban már félőtől fogva rendelkezésemre áll. Ezen időtől kezdve én különböző rendbeli válaszleveleket diktálok cirka féltizig, melyeket is öcsémuram sztenografice jegyez le. Öcsémuram attólfogva a sztenografózott szöveget másolni kezdi levélpapirosokra. Egytől félkettőig ebédszünet. Kettőtől hatig öcsémuram folytatja a másolást és ha közbe netán készen lenne az összmunka-anyaggal, akkor én újlag diktálni kezdek friss szöveget. Kivétel csupán csak a vasárnap, ám ha szüksége lenne,

kedves öcsémuram hajlandó vasárnap is rendelkezésemre állni, mely szolgálatkészség ellenében azonban extra-dotációra nem reflektál.

— Helyes, méltóságos uram. Szó szerint ez volt a megállapodásunk.

Az öregur még most sem mert rá nézni. Akkor már tudtam, hogy a méltóságosnak gyöngéje oldala a fizetés. De végül is erőt vett magán valahogy:

— Nos igen, öcsémuram... Ugyebár, öcsémuram... Én az öcsémuramnak, hogy a munka folyamatossága megakadást ne legyen szenvedni kénytelen, mint ahogy eddig adtam, hasonlóképpen ezentúl is hajlandó vagyok reggelit adni. Ennek havi összegét azonban le fogom vonni a dotációból, amit — s erről meg vagyok győződve — kedves öcsémuram is természetes dolognak talál. Egy reggeli havi összegét én ezennel megállapítom, mondjuk, mindössze csak tíz koronában. Ezt a tíz koronát én következőleg minden elsején le fogom vonni az öcsémuramnak kijáró tiszteletdíj végösszegéből.

— Természetes, természetes, méltóságos uram...

A méltóságos aközben háttal fordult nekem s hosszan kimerengett az ablakon. A nyaka tüzelt, amiből sejtettem azonnal, hogy nagy tusák dulhatnak benne, mivelhogy most kalkulálgatja magában havi teljesítőképességem díjazásának végsummáját. A tíz koronán azonban csaknem felkacagtam, mert az a reggeli valóban nem ért tíz koronát. Tudni kell ugyanis, hogy három hét óta együtt früstölkölgettem az öregurral. A reggelit a méltóságos személyesen készítette el minden reggel hatkor. Állt pedig ez a reggeli pusztá teából, semmi egyébből. A saját csészéjébe félkocka cukrot is tett az öregur, az enyémben azon-

ban negyedét se, mert, mint kedves csalafintasággal mondta: ilyen-korban az ifjuemberek hajlamosak a cukorbetegségre. Én tehát cukor nélkül ittam meg a teámat, de kenyér nélkül is. Rum természetesen nem járt a teához, de járt hozzá tealevél, mert a méltóságos urnak még 1902 novemberében eltűnt a szűrője. Új szűrőt nem vásárolt, a levél-tea ennél fogva leülepedett a folyadék-tea aljára.

Három hét óta reggelizgettem így az öreg-urral, amikor végül elérkezett a fizetés keserves pillanata. A méltóságos hosszú percek óta álldogált immár háttal nekem, kifelé merengve a csöndes utcára, mialatt én megcsináltam magamban a számvetést. A munka, melyet végzek, valóban szizifuszi, tehát a legrosszabb eshetőséget véve alapul, okvetlenül fel fog ajánlani kétszáz koronát. Ebből levonva tizet, marad százkilencven, melynek tiz százaléka, azaz tizenkilenc korona Norcsics Dánielt fogja megilletni.

Töprengésemből a méltóságos ur zavart föl. Felém fordult, hozzám baktatott. Mérges kis arcán, tiszta kék szemében nyoma nem volt a zavarnak. Ahelyett kedveskedve pislogott:

— Meggondoltam öcsémuram, meggondoltam. S számításaim végeredménye gyanánt, remélem, öcsémuram is meg lesz elégedve, ha a fentebb- említett tiz korona levonásával még külön felajánlok öcsémuramnak havi tiz korona tisztelet-díjat.

— Hogyan, méltósá...?

Valamit makogtam még, de nem emlékszem vissza, mit! Olyan érzésem volt, mintha először jeges vízzel loccsantottak volna nyakom és ugyanabban a pillanatban mintha fejen is vágtak volna egy nagy bunkóval. Am ez a szivgyöngesség mulékony tünet volt nálam, mert az akasztófahumor

iránti érzék felülkerekedett bennem s felkacagtam. Az öreg valószínűen azt hitte, hogy hirtelen elvesztettem az eszemet. Ijedten karolt belém:

— Mi baja, öcsémuram!

— Semmi, semmi, méltóságos uram, — nyugtattam meg szeliden. — A propozíciót kész örömmel magamévá teszem!

Az öregur erre előkeresett egy bugyellárist és az asztalra nyomban le is számolt tiz darab ezüst egykoronást. Megjegyezte ugyan, hogy elsejéig még öt egész nap van hátra, ő mindazonáltal viseltetik irányomban annyi jóakarattal, sőt bizalommal... És letevén elibém a tiz darab ezüst egykoronást, találomra kikapott a levélkaszalból egy darabot, belenézett és diktálni kezdett:

»Técé Uram! Vonatkozással folyó hó 20-án kelt nagybecsű soraira, ámbár igénytelen személyemet a legutóbb előadódott alkalommal kissé talán kirivó modorban is...«

Alig vártam, hogy hazarohanhassak.

Norcsics szorongva leskelődött reám ebéd óta. Mert tudta, hogy ma zsoldfizetés lesz. Ahogy benyitottam, izgatottan ugrott fel:

— Na, mennyi?

Én szó nélkül egy koronát tettem le az asztalra.

Öreg barátom először képtelen volt megérteni, hogy az egy darab ezüst egykoronás mit akar jelenteni voltaképpen? Am mikor megértette, hogy ez az egy korona a tiszteletdíj reáeső hányada, felordított:

— Juujj! Én hülye! Én hittem, mert marha vagyok, hogy urat csináltam belőled! Le kell löni azt a gazembert! Ennekem azt ígérte, hogy még támogatni is fog a pályádon! Én legalább százötven pengőt vártam! Juujj!

A düh és a kétségbeesés ez ijesztő rohamkítőréseire csak beszaladt a szobánkba Veverkáné asszony is és látván a Norcsics ijesztő kinlódását, hangos könnyekre fakadt az ajtóban. Én pedig e kettős koncertre úgy kezdtem kacagni, hogy fetrengtem az ágyban.

Amikor sikerült lecsillapodnom, komolyan fordultam Veverkánéhoz, mialatt Norcsics Dániel vizes borogatást rakott a fejére.

— Nézze Veverkáné, — kezdtem ünnepi hangon. — Arról van szó, hogy kicsit elszámítottuk magunkat. Tíz forinttal már tartozom magának, ehhez most kérek még százat. Ez összesen száztiz. Maga most behozza a száz forintot, én pedig megírok egy kötelezvényt, melynél fogva két hónap múlva, azaz április huszonharmadikán összesen százötven forintot vagyok köteles visszafizetni magának.

Mire megírtam a kötelezvényt, Veverkáné vissza is jött a száz forinttal. És Norcsics Dániel, meglátván a száz forintot, homlokáról abban a pillanatban sarokba vágta az ecetes-vizbe mártott törülközőt s kettőt csattintott a tenyerével:

— Vannak még nagy lelkek Magyarországon! Nagysád, Veverkáné, maga valóban büszkeségére válik nemének!

S percet se mulasztva, nyakába csapta a bornyulópót s rántott felém a vállával:

— Mehetünk!

El is mentünk. Először egy jobbfajta vendéglőbe, ahol Norcsics ötnegyedóráig evett egyfolytában, később egy körüti kávéházba tértünk be. Elfelejtett nótákat játszottak a cigányok s miket is andalogva figyeltünk oda. Vagyis csak én. Mert Norcsics, amikor harminc forintot tettem eléje, hogy ez pedig az övé, alig tudott uralkodni magán. Félvállról odaintette a pincért:

— Három sámpányert, tiszteletes ur!

A kávéház tele-volt. Mi-ketten egy sarokasztalnál telepedtünk le. És mialatt öreg barátom a maga módja szerint vigadozott, én elfogódott, remegő szívvel figyelgettem a cigányokra. Mert a kávéházban uszó füstlepedő alatt, a hangos jókedvben, poharak csengésén át éppen a régi szeretőről szóló nótát húzták a cigányok. És e régi hangokra felzsongtak bennem a tavalyi emlékek olyan erővel, hogy csaknem könny szökött a szemembe. Azóta, hogy oly váratlanul kellett eltűnnöm hazulról, majd öt hónap telt el és én lassan kezdtem megfeledkezni a testvérkéről. Az első hetekben nagy hűtlensége miatt nem-egyszer megfájult a szívem. De később mindig gyérebber keresett föl a testvérke komolykás, szemrehányó arca. Mert akkor már magam is igazat kezdtem adni a Norcsics tantételének: nem érdemes... nem érdemes... De most, amikor sűrűn kocintgattunk az egymás jóvoltára s a szemközti sarokból panaszkodva sirt fel a testvérke katonákat-bucsuztató nótája, egyszerre torkonragadott minden régi keserűség. Norcsics ódon betyárnótákat dűnnyögött az orra alá, én pedig, mialatt a testvérke nótájára figyelgettem szakadatlanul, elbusultam magamat. A régi harag fogott el az anyám iránt, mert miatta kellett elszakadnom a testvérkétől. Régen nem éreztem már olyan részvétet a testvérke iránt. Lehajtottam a fejemet, de ugyanakkor újabb reménykedés kezdett csalogatni maga után... Mert odakint tavasz készült már, lágy szél jött a Mátra felől s két nap óta simogatta már puha tenyerével arcunkat és szemünket.

A cigányok hegedűjén most fájdalommal viharzott fel a testvérke nótája. Abban a pillanatban annyira kicsordult a szívem, hogy poharat

akartam emelni Norcsics Dánielre és be akartam jelenteni neki meg nem másítható elhatározásomat:

— Danyikám, holnap reggel hazamegyek s holnapután itt leszek megint, de a testvérkével. Szavamra, megszöktetem!

Az idő éjjel után volt. A poharat fölemeltem tehát, amikor valaki megállt az asztalomnál:

— Szervusz, Zoltán!

Fölnéztem: Vajda Zoltán állt előttem.

Kezetadtunk egymásnak s hellyel kináltuk meg. Sejtettem, hogy most is keresett és úgy akadt rám. Talán ez volt az oka, hogy noha szívesen üdvözöltük egymást, ez a szíveség kissé erőltetett maradt. Akadozva indult meg a társalgás, holmi semmiségekről, mintha éreztük volna, hogy fog itt következni egyéb is. És csakugyan, ahogy többszöri koccintgatásra nógatott bennünket Norcsics, lassacskán fölmelegedtünk mind a ketten és most már kíváncsian hallgattam oda a Vajda Zoltán apró semmiségeire. Egyszerre csak tréfás kötődéssel nyomkodta meg a vállamat:

— Már kerestelek is, öreg.

— Tudom, — bólintottam rá, de nem szoltam többet.

Vajda Zoltán azonban cseppet se zavarodott meg, ahelyett kedves komolykodással folytatta:

— Az öregek kértek meg, hogy beszéljek veled. Az anyádnak nagyon rosszul esik, hogy egy sort se irtál nekik az ősz óta. Legutóbb, hogy lent jártam... No, csak ne nézz rám úgy! Nem költöttem rossz-hiredet, mindössze annyit mondtam el, hogy már levizsgáztál. Otthon nagy volt az öröm, csak a hallgatásod bántja az öregeket. Az édesanyád sirt is ebéd után... Hallgass rám, testvér és ird meg szépen haza, mihez

akarsz fogni s van-e szükséged valamire? Legjobb lenne talán, ha hazamennél néhány napra.

Jóakarattal beszélt hozzám Vajda Zoltán testvér, de csak lovat adott alám. A hirt, hogy odahaza aggodalmaskodni kezdenek miattam, gyerekes kárörvendéssel vettem tudomásul. De utána a dühnek valóságos remegése kapott meg! Hiszen félórával előbb a kávéházi füstön át bánkódó szerelemmel integetett még felém a testvérke nyugodt és kedves arca s félóra mulva olyan messzire tűnt el már előlem a testvérke, hogy a legfájdalmasabb erőlködéssel se birtam magam elé varázsolni többé törékeny alakját. Azt a kedves arcot örökre eltakarta előlem a Vajda Zoltán széles két válla... De azért nyugalmat színleltem:

— S mondd kérlek, tudod-e, miért kellett úgy mennem el hazulról, hogy a kapufélfától se bucsuzhattam el?

Amikor ezt kérdeztem, a szememet pillanatra nem vettem le Vajda Zoltán leendő sógoromról. Ő azonban nem zavarodott meg, hanem éppoly nyugodtan felelt most is. Sőt mintha apró mosoly rezzent volna át a kis bajusza sarkán:

— Persze, hogy tudom. Megkérted a Pirike kezét, de az édesanyád hallani se akart róla. Ne idegeskedj, pajtás, hanem hallgass meg legalább engemet! Hidd meg, nincs még egy olyan igaz embered, mint én vagyok, pedig nem szoktam hajigálózni a szavakkal. Az édesanyádnak igaza van. Mert lásd, baj lenne abból mindenképpen. Nagyon is hasonlóok vagytok: kicsit szertelenek, kicsit kapkodók mind a ketten. S aztán nézd csak, — s itt lehajtotta a fejét — a menyasszonyomat én szeretem. Tudom, hogy jó férje leszek és ő is boldog lesz mellettem. Ne zavard meg a nyugalmamat, pajtás!

Olyan szivrehatóan beszélt, hogy szinte megsajnáltam. De ez az elfogultság pillanatnyi volt csak. Aztán éppoly őszintén (s mellesleg sok kárörömmel) azt kérdeztem tőle:

— S hiszed, hogy a testvérke is éppugy szeret?

Itt már Norcsics Dániel és felfigyelt és pedig annyira, hogy a könyökét odatolta kettőnk közé. Vajda Zoltán félszünetre elgondolkozott:

— Azt hiszem, szeret. Mindenesetre vonzó-dik hozzám és ha elveszem s még jobban meg fog ismerni, hűséges, jó feleségem lesz. Erről meg vagyok győződve. És lásd, pajtás, arról is meg vagyok győződve, hogy ha te most hazamennél, megint csak bajt csinálnál. És én mégis arra kérek, menj te haza szépen. Csak egypár napra. Most már komolyan kell gondolkozni, mert előt- ted áll az élet, amely bizony nehéz. Dolgozni, dolgozni és mindig dolgozni kell ezentul! Kin- lódás az élet, de az elvégzett munka után olyan öröm fogja el esténkint az embert, hogy ez az öröm legszebb jutalma minden kinlódásainknak. Menj haza, testvér s békítsd meg az édesanyádat!

Annyi jóindulattal kért, hogy illetet volna ráhallgatnom. De éppen erre a könyörgésére kezdett fokonzint vérbeborulni a fejem. Fog- hegyről annyit kérdeztem tőle:

— Mikor fogtok megesküdni?

— Pünkösöd másodnapján...

Ez a biztos határidő megijesztett, de azért közömbös arcot mutattam:

— Tudod mit, Zoltán! Megigérem neked, hogy hazamegyek, de csak az esküvőtök nap- jára. Előbb nem! Mert ha előbb mennék haza, Pirike sohase lenne a feleséged. Hej, testvér, — és itt kitért belőlem a keserűség — ha ugy belém látnál most!...

Nem folytathattam, mert Norcsics közénk tolt a poharát:

— Szamarakat beszéltek! De így van az, ha kelleténél több italt szopogat be az ember.

Kevéssel azután fizettünk s kétfelé váltunk az éjszakában. Norcsics belémkarolt, úgy vezetett hazafelé. Az uton alig szóltunk egymáshoz s odahaza szó nélkül bujtunk be az ágyainkba. Boros fejfel is megfigyeltem azért, hogy öreg barátomnak nincs valami a kedve szerint. Mert csak lógatta bánatos lófejét és amikor lefeküdt, sokáig dűnnyögött még magában.

Odakint szél kerekedett. Mert néhány napra váratlanul visszajött a tél s hócsomókat vagdosott a szobánk ablakához. Ezekén a télutói éjszakákon mindig az otthonunkról beszéltem Norcsicsnak. Mert a kávéházi találkozás óta tudtam már, hogy a testvérke sohase lesz a feleségem. Igaz, igaz: ősz óta én egyre-inkább kezdtem megfélekedezni róla, (de talán azért is, mert elfoglalt új környezetem, ami elég gondot adott és eléggé el is tudott szórakoztatni. Most azonban, amikor megtudtam, hogy a testvérke mégis csak hűtelen lett hozzám, minden erejével megrohant a hazavágyakozás. Valami bús nosztalgia volt ez öreg házunk után. Odakint zúgott a szél s ez a szél is csak felvidéki tanyánkat juttatta meggyötört eszembe. Sehol oly orgonával nem szokott megharsanni, csak minálunk, mint ahogy harsogott éjszakák óta, miközben kétkézzeel tépdeste az ablakot. Ezekén a késő éjszakákon annyi ragaszkodással beszéltem hazai tájainkról öreg barátomnak, hogy az asztalra hajtotta le a fejét olyankor. Elmesélgettem neki a romladozó várakról, a temetőkről, amelyekben kísértetek járnak a fogyó hold sárga fénye alatt, az udvarházak roskadozó kőfalairól, a

szélben recsegő erdőkről, a zúgó vizekről, a sóhajtozó fenyvesekről, a suhogó nádasokról, a késő őszi világról, amikor a batyus-zsidó baktat befelé Galicia felől, szemközt a téllal pedig cigánykaraván erőlködik az ekhós-szekereken. És mialatt ismeretlen madarak kóvályognak a zúgó felhők alatt, a cigányok szokatlanul elnyújtott kiáltással kurjongatnak egymásnak a sáros és hideg országutakon. Olykor hajnalig is mesélgettem Norcsics Dánielnek a mi felvidéki hazánk sajtáságos állapotáról: a gögös nagyurak mérhetetlen birtokairól, a bocskorosok duhaj mulatságairól és a nép riasztó szegénységéről. És mégis, mégis... E bocskoros nemesek duhajságában annyi a szomorúság és a riasztó szegénységü zsellérnép annyi szeretettel ragaszkodik a nagyurak földjeihez és annyi hittel dolgoztat rajta, mintha legalább a sajátja volna. Elbeszélgettem Norcsicsnak az öreg házunkról, amelyet ő is látott már és amelyben négy-ötszáz esztendő óta vigadoztak szomorkodva az ükapáink és ükanyáink. Mert ők is éltek és voltak fiatalok egyszer! Tarka víganókban lejtettek a szobákban az ükanyáink, ha a sarokban rázendítettek a cigányok és mialatt odakint nehéz napok terhe alatt roskadozott a rongyos ország, az ükapáink boroskancsót köszöntöttek egymásra és a haza jobb állapotára. És akkor kiállván a szobák közepére ők is, táncolni kezdtek a cigányok zenéjére, összecsőrgették sarkantyúikat s megforgatván csöndesen ifju ükanyáinkat, a taktusnál valamennyien egyszerre csőrrentettek a sarkantyúikkal. Öreg házunk minden zeg-zugát újra meg újra leirtam Norcsics előtt. Szeretettel mesélgettem neki a késő éjszakákon az édesapám élhetetlen, de mindig kedves szokásairól, az édesanyám okos és józan szeretetéről és

arról a hangulatról, amely őszi szélzúgás idején el szokta tölteni a házunkat. Ilyen zúgó délutánokon nemegyszer heverésztem magam is a nappali szobában, többnyire a kereveten és mi alatt odakint batyus-zsidó baktatott, karaváncigányok rikoltoztak az országutakon vagy farkas üvöltött a határban, én félig-szenderegve hallgattam egy-egy messziről be-betévedt nótát, melyet a harmadik szomszédban dudolgatott a katonaszeretője után búsongó leány, vagy az amerikás-férjére gondoló menyecske, miközben kukoricát őrölt odahaza a kézimalmon. Ezeken a tavaszváró éjszakákon annyit és oly szeretettel mesélgettem, hogy Norcsics Dániel egyszer-egyszer felbóbiskolt félálmosan:

— Ugy-e, nagyon szereted a testvérkét?

Nem feleltem rá.

— Azért kérdezem, — dűnnyögte álmosan, — mert minden tücsköt összebeszélsz, csak éppen őt kerülgeted.

Lassan-lassan mégis kezdett alábbhagyni a szél: most már jönnie kellett a tavasznak. Egy ilyen estén levelet kaptam a testvérkétől. Ahogy megláttam apró kezének szarkaláb-betűit, olyan izgatott lettem, hogy alig tudtam felbontani a levelet. Öt hónap óta nem adott magáról hírt a kedves. Felbontottam, ennyi volt benne:

»Zoltánka!

Semmit se tudunk rólad, csak annyit hallotunk egyszer, hogy levizsgáztál. Mamáék nagyon megörültek, én is gratulálok. De apa és mama el van keseredve, mert nem tudják, mit akarsz. Vigasztald meg őket s légy továbbra is jó fiú. Erre nagyon kérlek én is. Hiszen tudhatnád,

hogy a régi szeretettel gondolnak rád mindenkor. Én is! Kérlek, hallgass meg legalább engemet és gyere haza! A te változatlan testvérkéd:

Pirike.«

Eolvastam a levelet s megmutattam. Norcsics Dánielnek is. Jólesett, hogy hazulról törték meg a hallgatást, de a testvéрке rövid üzenete mégis felháborított. Nem ilyen levelleket kaptam én valamikor! Nyolc oldalon se lett vége s még akkor is jött négy-öt utóirat apró szeletkéken. És akkor még nem volt annyira okos a testvéрке! Amikor Norcsics Dániel is végigfutott a néhány soron, darabokra téptem és behajítottam a kályhába. Norcsics rámnézett:

— Na, vaszisz?

— Semmi, Danyi pajtás! — feleltem. — Annyi történt mindössze, hogy Vajda Zoltán vasárnap lentjárt nálunk s az ő utasítására gondolt rám a testvéрке, pontosan nyolc sor erejéig. Sőt Vajda Zoltán mondta neki tollba az egészet, mert a testvéрке azelőtt sohase irt nekem ilyen döglesztő-okosan.

Norcsics Dániel úgy vállhegyről gyönyörködött a kinlódásomban:

— Hát szereted még?

— Megvetem, Danyi pajtás! Ő is csak olyan, mint a többi! Sohase szeretett igazán! Jaj, ha úgy a kezem közé kaphatnám a taknyost!

Norcsics mosolyogva nézett el a fejem fölött:

— Juventus — ventus.

Hanem azalatt megjött a tavasz is. Akkorára viszont elfogyott a pénzünk, Veverkáné asszonynál pedig, legalább egyelőre, nem lett volna ildomos behatóbban érdeklődni.

Már pedig tenni kellett valamit, és pedig sürgősen, mert ettől a naptól fogva feltartóztatás nélkül rohantunk a teljes anyagi romlás felé. És csodálatos, hogy Norcsics Dánielnek ép ez ijesztő napokban mondott csődöt minden találékonyysága. Ő így fejezte ki magát: »Az eszem beadta a kulcsot!« Az egymásra zúduló bajok megfosztották minden leleményességétől és ő, aki tavaly ilyenkor képes volt naponta huszonöt órát futkosni, most csak lógatta a fejét, mint egy beteg ló, órákhosszat dörögött maga elé, de semmi okosat nem tudott kitalálni. Ötletei akadtak még olykor, ám azok mind passzív természetűek voltak. Egy este azzal állt elő például, hogy a »közügyre való tekintettel« ő le fog vetkőzni véglegesen: a kabátját, mellényét, nadrágját és cipőjét én holnap reggel vigyem be a zálogházba, ő pedig belefekszik az ágyba és addig fog feküdni benne, amíg csak nem fordul a szerencsénk kereke. Én persze visszautasítottam ezt a tulzott önfeláldozást.

Erre aztán hivatásszerűen törni kezdte a fejét s egy napon délután öt órától este kilencig gondolkozott egyfolytában. Amikor féltiz körül rányitottam s az utolsó néhány garason vereshagymával kevert Dobay-féle dobói brindzát vittem neki vacsorára, lelkesülten állt elém:

— Megvan!

— Mi van meg? — hökkentem vissza.

— A pénz van meg, testvér! Nem hiába törtem négy egész óráig a fejemet, hogy recsegett bele a koponyám, de megvan az ötlet! Pénz, azaz hogy korpa áll a házhoz! Csak ne ijedj meg mindjárt: előleget fogsz kérni az öregtől...

— Kitől? — és az arcába nevettem. —

A méltóságostól?

Komolyan bölintott:

— Eltaláltad. És pedig ruhaelőleget fogsz kérni tőle.

Hirtelen arra gondoltam, hogy Norcsics az észvesztő gondok miatt ma délután elvesztette az eszét. De kiderült, hogy ez az ötlete nem is olyan utolsó. És mialatt Norcsics dobálni kezdte magába a vereshagymával kevert brinzát, a következőkben fejtette ki előttem új koncepciójának részletes mivoltát:

A méltóságos ur tudvalevően titkos, ám annál vehemensebb antiszemita. Mi tehát e lapfárgó antiszemitzmusra fogjuk felépíteni minden számításainkat. A holnap napon én ennél fogva lépjek oda a méltóságos ur elé s bizalmasan áruljam el neki, hogy a keresztény hitfelekezeti főiskolai ifjuság egyeteme három nap múlva titkos éjjeli értekezletre jön össze, mely értekezlet tárgya a destruktív irányzatú szélső áramlatok robbantási módozatainak mikéntje lesz. E titkos éjjeli összejövetelnek én leszek az előadója, fekete ruhám azonban nincsen, minél fogva teljes bizalommal arra kérem öméltóságát, hogy ez előadói sötétszinű ruha előkerítéséhez szükségelt ötven koronákat, mint öt havi teljes fizetésemre szóló előleget, részemre kiutalni kegyeskedjen...

— Nincs Isten az égben, — kiáltott fel Norcsics, — ha még így se tudnád megpumpolni!

Utánagondolkoztam s beláttam, hogy öreg barátom ezuttal nem gondolkozott hiába. Tehát így szóltam hozzá:

— Meg vagyok győződve, Danyikám, hogy holnap estére ilyenkor itt lesz az ötven korona.

S másnap délután csakugyan kiálltam a méltóságos elé. Az öreg, megneszelvén, hogy anyagi természetű kérdéstről van szó, makogni kezdett. De azért meglehetősen önuralommal hall-

gatta végig érvelgetésemet. Készséggel elismerte, hogy elvileg igazam van, ám ami az ötven koronát illeti, komoly megfontolás tárgyává teendi a kérdést, mivel a szóbanforgó összeg szokatlan természetű kiadást jelentene a számára. Mindenesetre azonban még a mai napon, tehát mihelyt elvégeztük a délutáni teendőket, nyilatkozni fog e tekintetben...

Délutáni teendő azonban nem akadt erre a délutánra. Tévedne mindazáltal, aki azt hinné, hogy az öregur ennél fogva szabadon eresztett! Ó nem! A méltóságos ur ugyanis a szakadatlan munka embere volt, amit úgy kell érteni, hogy szakadatlanul dolgoztatott másokat. Most is köhintett vagy kettőt, mert hirtelen nem tudta, mit kezdhetne velem, de azért feltalálta magát:

— Jegyezze csak, öcsémuram!

Fogtam a ceruzát, az öregur pedig fel- és alábaktatván, diktálni kezdett:

»Tisztelt Képviselőház! Ne méltóztassék csodálkozni, hogy ismét megragadom a szót, ám azon huszonötéztendő küzdelmek után, melyeket a függetlenségi és negyvennyolcas eszmék törhetetlen szolgálatában megvivni mindenkor szerencsés voltam, engedjék meg énnekem, miszerint kissé talán ha körülményesebb modorban is, de mindenesetre és mindvégig magyarul dobogó szívem sugallatait követvén, reflektálhassak a tisztelt miniszterelnök ur azon példátlanul megokolatlan támadására...«

Az olvasó alighanem megütődik, hogy a méltóságos ur részéről mi akart lenni voltaképpen ez az energikus tónusban tartott parlamenti felszólalás, miután tudvalevő, hogy a méltóságos ur négy esztendő óta nem volt tagja már a parlamentnek. Megmondom! Abban az időben a miniszterelnök több ízben éles hangon vágott

vissza az ellenzék egy bizonyos részének többszöri támadására s a méltóságos ur, mivel válaszleveleket nem fogalmazhattunk, egyelőre a miniszterelnök támadásait verte vissza, kissé ideges tenorban. Az öregur nem egyszer diktált nekem ilyen parlamenti felszólalásokat, amelyeket persze nem hallott senki más, csupán csak mi ketten. Sőt én kétszer is hallottam minden ilyen debatteri megnyilatkozását: először, amikor gyorsírással jegyeztem le, másodszer, amikor már lemásoltam és felolvastam neki. Megtörtént, hogy a másolásra csak két-három hét múlva került sor, mert közben válaszleveleket kellett írni s a témánk fölött akkor már régen túlhaladtak az események. De ha két-három hét múlva felolvastam neki a beszéd végleges szövegét, a méltóságos ur összeszorított szájjal figyelt minden egyes szóra, bólogatott magának s csak itt-ott akasztott meg félpillanatra:

— Szurja még ide, öcsémuram, hogy: »mindazonáltal és végső eredményben a magam részéről nem vagyok hajlandó megszavazni a csufságos önzésnek e mindenekfölött s magukban véve is átkos vonatkozású indítványpontjait...«

Azonban eltértem keveset. Azon a délutánon tehát, amikor a Norcsics vakmerő ötletét terjesztettem elő, a méltóságos ur ismét a miniszterelnököt kezdte koncolni, helyenként briliáns hatással. Közbe annyira tűzbejött, hogy csipkedni kezdte kopasz fejubujának egyetlen bibircsókját s később megfélekedzvéen róla, hogy én is a szobában vagyok, odaállt a tükör elé, amely tepsivé lapitva mutatta vissza az ember formáját s felemelt jobbujjával belefenyegetett:

— De figyelmeztetem a miniszterelnök urat!

Ne mosolyogjunk azonban a méltóságos uron: ezt is megszokásból tette, szegény. Meg-

szokta, hogy, mint a mérsékelt ellenzék tagja, huszonöt esztendőn át támadta kimélet nélkül a miniszterelnököt, támadta tehát most is hasonló kiméletlenséggel. Ha megöregszünk egyszer, bizonyára mi is époly csökönyösen fogunk ragaszkodni régi szokásainkhoz, mint ragaszkodott a méltóságos ur... Már a végén jártunk a szónoklatnak, amikor külön is utasított az öreg:

— Irja csak oda, öcsémuram: *Szünni nem akaró szakadatlan éljenzés és taps. Szónokot számosan üdvözlik. Ingerült felkiáltások a munkapárton: Abcug! Le vele!*

Odairtam. Akkor azonban visszavonhatatlanul elkövetkezett az az időpont, amikor tárgyalni kellett az öthónapi előlegről. Az öregur körültopogott a szobában. Megindító volt a zavarodottsága:

— Öcsémuram, de ha jól vagyok értesülve, ön módos házból való fiatalember...

— Ugy van, méltóságos uram, — és felálltam. — Sőt egyetlen sarja vagyok földbirtokoszüleimnek. Nekem azonban kemény elhatározásom, hogy a tiz körmöm után fogok megélni. Csak így lehetek valamikor férfi és karakter.

Az öreg bólogatott:

— Jól mondta, öcsémuram: férfi és karakter. Am ezzel szemben öcsémuram is be fogja látni, hogy egy öthónapi előlegre nem lehetek berendezkedve ilyen váratlanul. Azonkívül megeshetik, hogy öcsémuram közbe netán megbetegszik. Esetleg meghal...

Olyan csend támadt a szobában, hogy meg lehetett volna hallani a légyzúgást. Am e napon még csak március közepe volt, minélfogva téli álmukat aludták a legyek. A méltóságos odatopogott az ablakhoz s kereszbfont karral kinézett az uccára. Sokáig, nagyon sokáig gondol-

kozott. Aztán egyszerre megmozdult s átbaktatott a szomszéd szobába. Hallottam, hogy izgatottan turkál odaát az egyik szekrényben. Aztán visszajött...

Visszajött. S a balkarján ott volt egy ócska frakk, egy tulipántos mellény s ama bizonyos csikos nadrág, amelyről megemlékeztem már és amelynek jobbszára körülbelül tíz centiméterrel volt kurtább a balszáránál.

Visszajött tehát és az izgalomtól veríték ütött ki a homlokán:

— Valami más megoldást gondoltam ki, öcsémuram...

Abban a pillanatban tisztán láttam magam előtt sorsom még búsabb elhanyaglását. Az öregur maga is zavarban volt, tehát hogy palástolja magát, udvarias kapkodással kezdett magyarázgatni:

— Azt gondoltam ki nevezetesen, hogy öcsémuramnak szívesen átengedném e frakkosöltönyömet, a tulipántos mellényemet s ugyancsak átadnám e csikos nadrágot, amely kissé ha viseltesnek tűnhetnék is fel, öcsémuram mindazonáltal nyugodt lelkiismerettel huzhatja fel az előadói alkalomra. Divatos, öcsémuram. Szavamra mondom, hogy divatos...

És suttyomban maga elé pislogott az öregur. E sunyi pislogás oka az az alattomos spekuláció volt, hogy ezt a fantasztikus ancugot én semmiestre se fogom elfogadni, mire a méltóságos ur kénytelen lesz kijelenteni előttem, hogy sajnos, ő felajánlott minden tőle telhetőt...

Hát csak azért is áthúztam a kalkulációját! S hidegvérrel annyit szóltam rá:

— Köszönöm a jóságát, méltóságos uram. Elfogadom!

Az öreg rámnézett, mintha nem hitte

volna, amit hallott. De nem adta meg magát egykönnyen:

— Talán felpróbálhatná, öcsémuram, vajjon passzentos-e?

Most már csak azért is ki akartam csikarni belőle a nagylelkű ajándékot! S mindenre elszántan, ott helyben levetköztem. És akkor felhúztam először a nadrágot... Azután felrántottam a mellényt... Végül beledugtam magamat a frakkba...

A méltóságos ur körültopogott:

— Passzentos, öcsémuram, passzentos. De most a passzentos a divat.

A divatos öltönyt tehát magamon vittem, mindössze az übercihert kaptam föléje. Levett ruhámat a karomon cipeltem hazáig.

Otthon persze rút gondok között leskelődött reám Norcsics. Ahogy beléptem, felugrott az ágyról:

— Na, mennyi?

A kérdés arra vonatkozott, mennyi végeredményben az összeg? Én felelet gyanánt levettem magamról a felöltőt. Norcsics hirtelen visszadobta magát az ágyba és nevetőgörcsökbe esett:

— Isten! Isten! Micsoda pofa lett belőled!

Hörgő nevetése megrázta a falakat. Amikor magához tért valamennyire s megtudta, miről van szó és hogy pénz, illetve korpa nincsen, minden átmenet nélkül belekapott a hajába s két marokkal kezdte cibálni a saját üstökét. Mert ezuttal már fejtörcsökbe esett:

— Jajj, én hatökör! Az Isten vette el az eszemet, mikor ahhoz a vén számárhoz ajánlottalak!

Kétségbeejtő ordítása megrázta a falakat. De én komolyan rendreutasítottam:

— Ne epezd magadat, öreg barátom, Norecsics Dániel! Ahelyett okosabban cselekszel, ha fogod ez ajándékancugot s elindulsz vele a zálogházba.

S Norecsics Dániel, felfogván szavaim reális értelmét, nyomban felhagyott az átkozódással. A frakkot, a mellényt és a nadrágot abban a pillanatban a hóna alá csapta, abban a pillanatban el is indult s félóra múlva visszalihegett:

— Itt van!

Tizenkét koronát hozott a markában.

E meggondolatlan tranzakcióból azonban újabb bonyodalmak keletkeztek. Az a nap ugyanis, melyen a frakkot — az öregur minden fondorkodása ellenére — elhoztam, keddi nap volt. Ama bizonyos titkos antiszemita-értekezletnek viszont a péntekre virradó éjszakán kellett volna lefolynia. Pénteken reggel elő is vett a méltóságos ur:

— Nos öcsémuram, mi lesz a sémitákkal? Mit határoztak öcsémuramék, ha szabad érdeklődnöm?

Meglepett a kérdés, de azért hidegvért mutattam:

— Méltóságos uram! A sémita hitfelekezetü diákság között olyan robbantás lesz legközelebb, hogy e kényes kérdés záros határidőn belül gyökeres elintézést fog nyerhetni. Ennél többet azonban nem árulhatok el Méltóságodnak sem, mert az összes jelenvolt keresztény hitfelekezetü kiküldöttek esküt tettek, hogy hallgatni fognak a kivitel módozataira vonatkozóan.

Az öregur meg volt elégedve:

— Helyes, öcsémuram, helyes. Mindenben egyetértek kedves öcsémuramékkal.

E pénteki napon féltizenkettőig diktált az öregur. Am ekkor kitört a komplikáció! Dél előtt

féltizenkettőkor ugyanis ezzel a meglepő kérdéssel fordult hozzám:

— No és hova lett a frakkos-öltöny, öcsém-uram?

— A frakköltöny, méltóságos uram...? A frakköltöny természetesen a lakásomon van.

— Azért kérdeztem csupán öcsémuramat, mert kíváncsi lennék, ha öcsémuram vasárnap délelőtt e frakkos-öltönyben jelennék meg nálam. A holnapi, azaz szombati napra ugyanis szabadságot engedélyezek önnek.

Meglepett az öreg szokatlan kijelentése. Mert amióta a titkárja, illetve a titoknoká lettem, soha még nem történt meg, hogy szabadságot adott volna, csak egy félóra is. S méginkább meglepett, hogy vasárnap délelőtt frakkban kívánt látni maga előtt. Az öregur hozzátette még:

— A vasárnap ugyanis ünnepnap lévén, ildomos, hogy ünnepi külsőben jelenjünk meg e napon.

Mégis nagy szerencse volt, hogy a szombati nappal szabadon rendelkezhettem. Norcsics ugyan megint a haját kezdte cibálni, mikor e katasztrófális fordulatról értesült, mert az öreg legény a frakköltönyt nem csupán becsapta, hanem végleg el is adta a Lónyay-uccai zálogházban. Most tehát az a veszedelem fenyegetett, hogy a frakkot időközben megvette valaki. Am Norcsics megnyugtatóan, hogy »olyan eszeveszett alak nem akadt még Magyarországon«. De így is adva volt a lehetőség, hogy a frakkot, a mellényt és a nadrágot most már csak drágábban kaphatjuk vissza. És sejtelmünk valóra vált. Mert Norcsics, amikor érdeklődni próbált a zálogházban, azt a választ nyerte, hogy a frakk-mellény-nadrág utolsó ára harminckét korona.

Öreg barátom kétségbeesve jött vissza. En erre előszedtem minden rábeszélőképességemet:

— Csak sohase csüggedni, Danyikám! És ha ötvenes kamatra is, de kerítsd elő nekem azt a harminckét koronát s délután öt órára okvetlenül itt legyen a frakk!

— Veszve vagyunk! Veszve vagyunk! — kiabált maga elé. — De azért nekifekszek még egyszer! Valahol a periférián kell körülnézni, mert Veverkáné előtt annyi hitelünk nincs már, mint a fitying.

S Norsics valóban nekifeküdt még egyszer ezen a szombati délutánon. És pontosan öt órára rányitott. A frakkal, a mellénnyel, meg a nadrággal. Hogy hol, kiből és minő fortélyok árán vakarta ki a szükséges összeget, nem faggattam, Norsics pedig nem nyilatkozott magától. Csak feküdt az ágyban, tarkója alá dugott tenyerrel, hanyatt s a szoba mennyezetére bámult.

En tehát vasárnap reggelre mégis csak gálába vághattam magamat. És nyolc óra után megindultam a méltóságos ur lakása felé. A felöltőt persze magamra vettem. Nem akartam, hogy csődület támadjon utánam az uccán.

Ahogy becsöngettem, Hancsu szakácsnő nyitott ajtót, ám ezuttal mintha bizonyos ünneptélyességgel nézett volna reám. Beléptem a dolgozóba. Egyszerre tavaszi levegő csapott meg az ajtóban. Az öregurról köztudomásu volt, hogy még kánikula közepén se engedte kinyitni az ablakot. Hogy miért? Megszokásból. Tizenöt év óta megszokta (akkor maradt özvegyen), hogy minden ugy maradjon körülötte, amint az előző napon volt. Ezekből az »előző napokból« tizenöt esztendők tevődtek össze lassacskán s e tizenöt esztendő alatt idővel az ablakot sem volt szabad nyitogatni. Hancsu szakácsnő ennél fogva

csak olyankor mert szellőztetni néhány másodpercre, ha kevés időre eltotyogott hazulról az öregur. De mihelyt meghallotta, hogy az öreg fölfelé kocog a lépcsőn, ijedten kezdte csukogatni a poros ablakokat.

Ezen a vasárnapi délelőttön tehát ijedten álltam meg a dolgozószoba ajtajában. Odabent tárva-nyitva volt minden ablak, azelőtt fakószürke tábláik ragyogóra lemosva, üvegházi égőszinü virágok piroslottak az erkélyen s az ablakokon át gyöngye tavaszi szél lengett befelé a Gellért irányából. És megéreztem egyszerre, hogy új élet indult meg az ócska lakásban, hogy valami nagy fordulatnak kellett történnie itt a tegnapi napon. Talán csak nem akar ujjaházásodni az öregur?

Hamarosan meggyőződtem, hogy szó sem lehet ilyes föltevésről. Mert aki házasodni készül, legalább is jóarcot szokott vágni, az öregur pedig mintha ingerült lett volna. Amint észrevett, felém-baktatott az ebédlő felől. Ugy baktatott, mint egy póni-lovacska, miközben ütemre bólogat:

— Jóreggelt, öcsémuram! Isten hozta, öcsémuram! — és módfelett szivesnek akart látszani, tehát annál zavarodottabb lett. — Forduljon meg csak, öcsémuram!

Megfordultam s a méltóságos ravaszadás pislogással vizsgált meg tetőtől-talpig. Sőt mintha egy alattomos kis mosoly is meg-megrándult volna a méltóságos ur bajuszának sarkában.

Nem csodálkoztam rajta. Tudtam, hogy pompásan festek. A csikos nadrág jobbszára alig ért a jobb-lábszáram közepéig, a keshedt frakk oly ijesztően feszült a két lapockám között, hogy csak lábujjhegyen mertem járni benne, a két

ujja ellenben annyira csuklón-felül ért, hogy a két mandzsettám zörögve csuszott ki alóla minden pillanatban.

Az öregur megforgatott, körülnézett:

— Kicsit passzentes, öcsémuram, de azért jól áll. Mintha csak ráöntötték volna öcsémuramra...

Akaratlanul is mulatott rajtam az öregur. Én ellenben az öreguron mulattam, hogy milyen kedves ravaszkodással spórolta meg rajtam az öthónapi előleget. Miután kedvére találta magát bennem, diktálni kezdett:

— Folytassuk csak, öcsémuram: »Mélyen tisztelt rokonom! Szeretett Ödön sógor!«

Elővettem a ceruzát, az íróasztal felé indultam, amikor...

... Amikor váratlanul csengő kacagás hallatszott a szalonból. Ijedten fordultam vissza és pedig oly hirtelen mozdulattal, hogy két lapockám között abban a pillanatban egyet recscent a frakk... Szentséges mennybéli teremő hatalmas Uristen!

Abban a pillanatban olyan zavar fogott el, mint még életemben soha. Éreztem, hogy ügyefogyott leszek, de csak akkor fult vérbe a halántékom, amikor odanéztem a szalon felé.

A szalonból csengett-csengett felém a kacagás, a szalon közepén pedig, cserépvirággal az ölében, egy leány kacagott rajtam. Soha még leányt olyan édesen kacagni nem hallottam, mint ahogy ez a szép leány kacagott. Galambszinü otthonkában könnyezett rajtam. Leirhatatlan esetlenségemben annyit mégis megláttam, hogy feltűnően égszinü szeme volt és amikor kacagott, gödröcske támadt az arca jobbfelén.

Ott álltam kinos ügyetlenséggel az íróasztal előtt, a leány felé fordulva. Hogy milyen háttal?

A hátamat szerencsére nem láthattam, de ha rá gondoltam, az örület környékezett...

Szerencsére azonban észhez kapott az öregur és mintha mi sem történt volna, a szalon felé baktatott:

— No gyere csak be, majd bemutatlak az öcsémuramnak!

A leány ekkor az asztalra tette le a cserépvirágot s kedves mosollyal megindult felém. Én moccanni nem mertem, mert megrémültem a pusztá gondolatától, hogy két lapockám között esetleg másodszor is lazulni talál a frakk... Ő pedig jött azalatt felém. Már nem nevetett, csak mosolygott. Keskeny kis orra volt, gesztenyeszínű haját kisasszonyos kontyba csapta össze hátul, mint odahaza a testvéрке is. Haja elől megbomlott és lecsuszott kicsit a félhomlokára, ami kihívóvá tette az arcát. Már előttem állt: könnyek csillogtak a szemében.

Az öregur kettőnk közé furakodott és a helyzetem minden visszássága mellett is volt benne valami ünnepies, ahogy egymásba tette a kezeit. S azalatt ott topogott kettőnk közt:

— Lenke leányom... Zathureczky Zoltán öcsémuram és titoknokom...

Meghajtottam magamat s valami mentegetőzést akartam elhebegni. A lány azonban megelőzött:

— En kérek bocsánatot, ne haragudjon meg rám. De lehetetlen volt, amikor így... Látom, apa öltöztette magát ilyen bódító elegánciába.

S megint felmosolygott. Az öregur ingerületen topogott. Akkorára én is megtaláltam rendes hangomat:

— Szóra se érdemes, kérem. Belátom, hogy rászolgáltam erre a büntetésre. Most pedig, ha

megengedi, háttal megyek az íróasztal mögé, — s elnevettem magamat.

A leány egyszerre piros lett, mintha restelt volna valamit. Aztán odament az egyetlen diványhoz, leült a sarkába, elővette a reggeli lapot és olvasni kezdett. Kicsit lekönyökölt a divány karfájára s a fejét kicsit leeresztette a kezére. Ugy el tudtam volna nézni akkor!... De az öregur ingerülten kezdett fel- és alátöpogni:

— Folytassuk csak, öcsémuram: »Mélyen tisztelt rokonom! Szeretett Ödön sógor! Tekintettel sajátlagos helyzetemre értesitelek, amint következik. Lenke nevű leányom tegnap megérkezvén Szatmárban lakozó nagynénjétől, elhalálozott nőm hugától ugyanis, az iránt tudósítalak ennél fogva, miszerint nevezett Lenke leányomat — tekintettel általatok is jól ismert sajátlagos helyzetemre! — pozsonyi vendéglátó házatokhoz küldeném el a szerdán reggeli gyorsvonattal, ahol is és erről meg vagyok győződve...«

De nem folytathatta tovább, mert a leány felnézett az ujságból. Felnézett nyugodt, szinte hideg arccal:

— Apukám megint el akar küldeni a háztól?

Az öregur megállt. Kicsit topogni kezdett föl és alá, egypárszor reámpillantott és akkor újra megállt a leánya előtt. A leány pedig ölébe ejtett ujsággal, kicsit megtámasztott fejjel, nyugodt-hidegen nézett föl az apjára.

— Nos igen, — kezdte kinlódva az öregur. — Itthon mit csinállok veled? Tekintettel ugyanis sajátlagos helyzetemre...

A leány megakasztotta:

— Téved, apukám. Az a sajátlagos helyzet azért van, mert nincs senki, aki komolyan törődne apukával. Nekem pedig itthon a helyem: nem vagyok már gyerek. Kérem Zathureczky, — és

biccentett felém — hagyja csak abba azt a levelet...

Kinos csend támadt. Az öreguron nehéz tusakodás látszott, föltéve, hogy egyáltalán lehetnek tusakodásai egy ilyen apró emberkének. De aztán lankadtan eresztette le a karjait:

— Hát akkor hagyja csak abba, öcsémuram. Köszönöm, öcsémuram, ma már nem is reflektálok nagybecsü és baráti szolgálatkészségére, — s oly melegséggel rázta meg a kezemet, hogy szinte megsajnáltam. Mert megéreztem, hogy tragikus napok fognak következni az öreg méltóságosra.

Odakint tavasz volt. Gyenge szél jött a Svábhegy felől s a fejem zsongott. Gondolatban újra ott voltam az emberemlékezet óta először tárva-nyitott öreg szobában. S fokonkint visszaemlékeztem, hogy a szakácsnő nem egyszer emlegette a méltóságos kisasszonykát, aki tavaly nyáron »járta ki« az angol-kisasszonyok összes iskoláit és akinek szobája ott következik a szalon után. Ez a szoba azonban mindig zárva volt. Akkoriban nem nagyon figyelgettem a Hancsu szakácsnő fecsegéseire: elvégre annyi mindenféle kisasszony van a világon!

Csak délfelé vetődtem haza s ezuttal először történt, hogy Norcsicsnak egy szót se szóltam a mai délelőtről. Az öreg különben is ágyban lustalkodott még.

— Hát te mikor akarsz fölkelni?

— Soha, — morgott vissza.

— Hogy-hogy? Valami bajod van?

— Eltaláltad, — mondta kelleetlenül. — Bajom lényege pedig az, hogy nincs mit magamra huznom. Kettőnk közül valakinek csak fel kellett áldoznia magát. Én magamat szemeltem ki az áldozatra. Tegnap este ennélfogva levetettem

magamról kabátot, mellényt, kalapot, cipőt, fuszeklit és nyakkendőt s Veverkáné révén eladtam. Most már csak annyim van, amennyiben itt fekszem. Vége a komédiának!

Mélyen meg voltam illetődve. Norcsics azonban nem állhatta a szentimentalizmust:

— Itt a negyvenöt korona végösszeg. Ennyit kaptam: fogd! Ugorj le valami harapnivalóért, délután majd meghányjuk egymás közt a meghányandókat.

Erre a vasárnapra egészen furcsa hét következett.

A méltóságos urhoz nem kellett többé be-zörgetnem olyan korán, mint azelőtt. Délutánonkint, ha beköszöntem hozzá, fojtott ingerültséggel topogott fel és alá a dolgozószobában. Szokása szerint taláломra kikapott egy levelet az íróasztalra felhalmozott levélkazalból és diktálni kezdett:

— No, folytassuk csak, öcsémuram: »Nagyra-becsült Polgártárs! Mélyen tisztelt Barátom! Vonatkozással folyó hó 4-én kelt nagybecsü soraira, ámbár igénytelen személyemet a legutóbb előadódott alkalommal kissé talán kirívó modorban is...«

De aztán csak megállt az öregur, körültopogott a szobában, fejről lekapta fekete hálósipkáját és mialatt vakargatni próbálta a koponyája bubján lévő szemölcsöt, zavartan dünnyögött maga elé. Percek multak el, amire újból diktálni kezdett. De nem ment, sehogy se ment. A méltóságos ur hol a mellékmondatot hagyta el, hol kötőszókat felejtett ki, amelyekre szakadatlanul figyelmeztetgettem. Végre felhagyott a reménytelen próbálkozással és többnyire azzal bocsátott el:

— Köszönöm kedves öcsémuramnak irányomban táplált pótolhatatlan baráti szolgálatkészességét. Am ezuttal nem reflektálok szives támogatására, mert alapjában véve nincs is fölösleges munkaanyag...

Pedig fölösleges munkaanyag nagyon is lett volna, csakhogy emésztő gondjai miatt képtelen volt gondolkozni az öregur. Éreztem, hogy e fojtott napok alatt döntő ütközet folyt a méltóságos ur és leánya között.

A kisasszonyt ugyanis kissé akaratos teremtésnek kezdtem megismerni ezekben a napokban. Valósággal felforgatta a házat. Fejét gazdasszonyosan átkötve, a kezében törlőronggyal serénykedett a szalonban. Hancsu szakácsnőt is beparancsolta és intézkedett, mint egy zászlós. Négy nap mulva úgy ragyogott a szalon, mint a tükör. És másnap menthetetlenül sorra kellett kerülnie az ebédlőnek s utána a dolgozószobának is. Egy péntek délután, úgy három és négy között, mialatt az öregur diktálás közben jobbra-balra lökdöste a kapcsolószókat s három mondatában még egyetlen állítmány nem fordult elő, — Lenke kisasszony úgy gazdasszonyosan, csörgő kulcsokkal benyitott hozzánk. Kedveskén biccentett felém, aztán az öregurra nézett:

— Apukám, a szobákat okvetlenül ki kell festetni. És pedig azonnal!

A méltóságos ur meghökkent és nem szólt semmit. Ahogy percek mulva magához tért, meghunyászkodva próbált valami halasztást kicsikarni:

— Majd este megtárgyaljuk. Talán mégis okosabb lenne a nyári szünidőben...

— Nem lehet, apukám — felelt komolyan a leány, de olyan fejtartással, hogy az öregur csaknem magábaroskadt.

Ezekben a napokban sokszor kezdtem sajnálni az öreg méltóságost, mert láttam, hogy feltartóztatás nélkül közeleg a tragédiája. Ez a tragédia ott kezdődött, mikor a leánya, ez a konok kisasszony, fejébe vette, hogy nyakát töri a házirendnek és záros határidőn belül rendbehozza egyelőre a szobákat.

Persze, persze, ezekről a szobákról már előbb is meg kellett volna emlékezniem! De az emlékek oly erővel tolulnak föl bennem, hogy alig tudok sorrendet tartani. Az öregur három szobája mindenekfölött arról volt nevezetes, hogy tizenöt esztendő óta egyszer se takarították ki rendesen. Hancsu szakácsné erőteljes kísérletet tön nemegyszer, de az öregur felmondással fenyegette meg olyankor. A három szobában együttvéve ha négy üres szék akadt, mert minden egyéb helyet: asztalt, széket és sarkot »bizonyos irományok« foglaltak le, azaz hogy fel, a mennyezetig. Az öregur ugyanis bizonyos irományok gyanánt szokta volt emlegetni ama bizonyos papirkazlakat, amelyeket tizenöt év óta ujnyi vastagon lepett el a por. Mikből álltak pedig ama bizonyos irományok? Voltak köztük fakult árjegyzékek, számlák, országgyűlési naplók, plakátok, ebzárlati-rendeletek, reklámcédulák, régi szakkönyvek, hiányos folyóirat-füzetek, öreg újságok és még tudná a jó Isten, mennyi mindenféle ócskaság! És Isten ments, hogy valaki hozzá mert volna nyulni e bizonyos irományokhoz, mert akkor fölötte felgerjedd a méltóságos ur. Hancsu szakácsné egyizben intenzívebben próbált odapislogni az egyik ilyen kazalra, amire magánkívül kiáltott rá az öregur:

— Mit néz úgy? Menjen ki! Azonnal menjen!

Ott hagytam félbe, hogy ezen a péntek dél-

utánon a kisasszony benyitott hozzánk és kijelentette az öreg előtt: — apukám, a szobákat okvetlenül ki kell festetni... A kisasszony régen visszahuzódott azóta, miközben kedves mosollyal biccentett felém. Az öregur nyolc-tíz perc óta álldogált immár tanácstalanul a szoba közepén és amikor felrívult egyszer, mintha távoli álomból ébredt volna föl:

— Öcsémuram, ugyebár, módos szüléknek gyermeke?

— Igenis... — és meglepetve álltam föl.

— Sőt, egyetlen fiu, ha nem csalódom...

— Igenis. De miért kérdezi ezt méltóságos uram?

A méltóságos nem mert a szemem közé nézni:

— Csak történetesen kérdeztem öcsémuramat. Nem értem ugyanis, hogyha öcsémuram végzett hallgató immár, miért irkál itt sztenografice öt meg tíz forintért?

Nem tudtam elgondolni, mit akar ebből az öreg? Nagyjából mégis elbeszéltem neki, ami tavaly ősszel történt velem odahaza. A méltóságos érdeklődve figyelt rám, közbe fel- és alá-baktatott a szobában, szembeállt velem és azzal eresztett el magától:

— Öcsémuram valójában férfi és karakter. A holnapi napra szabadságot engedélyezek önnek, de ezzel szemben megkérném öcsémuramat, látogasson meg vasárnap délelőtt tíz órakor...

— A frakkban, méltóságos uram?

— Nem, öcsémuram. Ilyes irányu kívánságaim nincsenek többé... — És hirtelen sóhajtott: — Öreg vagyok már s úgy érzem, hogy beteg leszek.

Az öregur szokatlan kívánságát sehogyse

tudtam megmagyarázni magamnak. A dologgal különben se bibelődtem, mert minden gondomat a Norcsics sanyaruságos állapota foglalta le abban az időben.

Norcsics ugyanis akkor már árverés alá bocsátotta azt a vaságyat is, amelyet lévita-korában szerzett és amely egyetlen vagyona volt e kerek földön. Életrendjét ennél fogva úgy osztotta be, hogy ettől kezdve már nappal aludt, és pedig az én ágyamban. Este fölkel, az ágyba én feküdtem bele, ő pedig a petróleumlámpa vékony világánál (s persze ingben és mezitláb!) filozófiai írótka olvasgatott hajnalig. Azt állította ekkoriban, hogy a filozófia tisztultabb régiókba emeli föl s ez eszményi magasságból alátekintvén a földi alacsonyságokra, megbékél minden gyarlóságok ellenében.

Vasárnap délelőtt tíz órakor benyitottam tehát a méltóságos urhoz. Feketében fogadott. Le akartam ülni az asztal elé, de az öreg intett:

— Hagyja csak, öcsémuram. Leányom a templomba ment, azért kérettem erre az időpontra. Némi mondanivalóm lenne jelesül...

— Parancsoljon, méltóságos uram!

— Kedves öcsémuram, — kezdte zavartan, — azért kérettem... Ugye, becsületes embernek tart engemet?

— Mindenesetre, méltóságos uram!

Az öregurnak leesett a hangja:

— Azért kérdeztem csupán, mert nekem is vannak fogyatkozásaim. Hiszen gyarló embernek születünk mindannyian. De öreg is vagyok már, öcsémuram. Vannak némelyes megszokásaim, amelyek nélkül nagyon nehéz lenne a még hátralévő életem.

Tehát mégis eltaláltam, mi búsitja annyira

az öreget. Ő pedig folytatta, mialatt a tekintetét nem vette le az arcomról:

— Meg vagyok győződve, hogy öcsémuram kifogástalan uriember és karakter. Ezzel szemben itt van a leányom. Jó leány, csak egy kicsit bogaras. Most arra készül, hogy felturkáljon mindent a házamban. Nem bírom ki, öcsémuram, nem bírom ki! Mondja meg, de a szemembe, egy öreg barátja kéri magát: milyen lánynak tartja a leányomat?

Éreztem, hogy fokonkint kezdek zavarba jönni:

— Lenke kedves és jó leány.

Az öregnek könny csillant meg a szemében. Megragadta a kezemet:

— Öcsémuram, köszönöm, hogy ez a véleménye róla. Ne haragudjon meg reám, ha arra kérem... De lássa, az ilyenekben én járatlan ember vagyok... Ne haragudjon meg, ha arra kérem: vegye el a leányomat! Nem akarom, nem akarom, hogy turkáljanak az irományaim között!

Azt hiszem, kicsit dadoghattam:

— Méltóságos uram, meglepő az ajánlata... Mindenesetre nagy kitüntetésnek veszem. Bocsásson meg azonban egy kérdést: hátha Lenke nem jönne hozzám...

Az öregur lázba jött s biztatni kezdett:

— Hát forgolódjon körülötte egy kicsit, öcsémuram! Ne féljen, urrá teszem, csak ne hagyjon magamra! Vegye el a leányomat, mondjuk az őszre, de addig is hasson rá olyan irányban, hogy hagyja abba turbulens törekvéseit. Urrá teszem, öcsémuram, csak menjenek innét minél hamarabb! A frakkos-öltöny is maradjon végleg az öcsémuramé...

Elnevettem magamat. Az öreg is mosoly-

gott, bár valószínűen nem is tudta, miért. Kezet adtam neki:

— Köszönöm még-egyszer, méltóságos uram. De lesz egy kikötésem...

— Nos?

— Lenkének egyelőre semmit se szabad tudni a dolgról.

— Természetesen, öcsémuram! Természetesen! — szorongatta a kezemet.

Nem tudom, mikor és hogyan vetődtem haza. De ahogy berontottam, rákiáltottam hortyogó barátomra:

— Danyikám, auf!

Norcsics felhorkant s lecsuszott az ágy szélére. Melléje-ültem. Aztán mesélni kezdtem neki, persze mindent az elejétől. Amikor ráne-szelt, miről is van szó, a térdére csapott:

— Hadd hallom!

En pedig meséltem, talán egy órája is meséltem már:

— ...csütörtökön délután például, amíg diktált az öregur, a kisleány odajött az asztalomhoz, lekönyökölt a félkarjára s hosszú ideig nézegette, hogyan sztenografálok? Nem szólt egy szót se, csak állt mellettem lehajtott fejével a kedves...

Norcsics lelkesülten csapdosott a térdeire:

— Folytasd csak, testvér! Vesztettül jó! Hadd hallom a fejleményeket!

Folytattam:

— ...ott állt mellettem, fölémhajolva. Azt hittem, vér helyett tűz jár az ereimben. A haja — ó Istenem, csak véletlenül történhetett! — a haja egyszer csak megcsiklandozta a halántékomat...

Norcsics akkor már fel- és lefelé száguldott a szobában. Persze ingben és meztláb. És alatt magánkívül deklamált:

— Ez részedről a szerelemnek csalhatatlan megnyilvánulása! Lesz már pénz, azaz hogy korpa, szakajtóval! De folytasd csak, lehetőleg a detájlokkal együtt!

V.

Ma már, hogy az emlékeimet jegyezgetem, fokonkint öregedni kezdek. De ama régi tavasz emlékére még ma, nyolc év után is, eltünődöm magam elé. Mert sok minden megváltozott azóta. A szüleim nincsenek már körülöttem s az anyám nem simogatja meg többé a homlokomat, ha fáradt leszek, vagy ha gond eseszt olykor. A barátaim is meghaltak vagy szerteszóródtak, Isten tudja, merre. Leghívebb barátom, az öreg Norcsics évenként csak egyszer szokott bezörgetni hozzánk, hogy elintézzük rendes számadásainkat. Olyankor néhány feledhetetlen estét csapunk az egymás tiszteletére.

Am Norcsics nélkül is gyakran emlékezem. Így tavaszi időben, mikor a budai hegyekben ezerszinű virágba borulnak a fák s a Duna hátán szellő leng át a Mátra felől, nem egyszer megállok a Gellért alatt s új reménykedés fakadozik a szívemben. De ugyanakkor régi emlékek ereszkednek fölem s órákig botorkálok szótlanul a Gellért déli villasorai között. Mint ahogy botorkáltam azon a tavaszon...

Régen volt! Régen volt! Akkor már elváltam öreg barátomtól, Norcsics Dánieltől is. Ez pedig így történt.

Azon a vasárnapi délelőttön, amikor Norcsics magánkívül s persze ingben és mezitláb deklamált föl és alá a szobában, mindenekelőtt váltót íratott alá velem. S attól a naptól fogva egészen megváltozott. Ötletei támadtak, sajátmagával foly-

tatott hosszas vitákat, de mindig fenhangon s már nem dűnnyögött többé az orra alá. Másnap a zálogházba futott s kiváltotta összes ingóságainkat. Végül egy csomó pénzt tett le az asztalra:

— Váltóra vettem, de ne drukkolj! Most már fordult a kerék s mellesleg remélem, hogy elkövetkezendő jó napjaidban rólam se fogsz megfeledkezni...

— Gondolni fogok rád, Danyikám, — mondtam neki igaz hálával.

Öreg barátom még sok egyéb hálára is lekötelezett azokon a napokon. Egy délután azzal lepott meg például, hogy hosszas utánjárással megtalálta a számomra legmegfelelőbb lakást, sőt már foglalót is adott rá.

Uj lakásom két szobából állt, a Muzeum-kertre néző ablakokkal. Egy katonatiszt özvegyéé volt. Az özvegy maga alacsony, öszülő néni, az udvari szobában lakott. Egy kis cseléd volt minden személyzete. Körülnéztem az új lakásban és így szóltam Norcsicshoz:

— Jó lesz, Danyikám. Az egyik szobába én hurcolkodom bele, a másik a tiéd marad.

Ám öreg barátom letorkolt, hogy ne okoskodjak vele, mert ő most nagyon el van foglalva. Az új lakásban őt különben is feszélyezné az erős villanylámpa. Mindez zavarná az intenzivebb gondolkozásban. A végén a vállamra csapott:

— Csak hallgass rám, testvér! Ha minden úgy megy, amint kiszámítottam, akkor remélem, beteszél magatoknál valami ispáni állásba. Meguntam ezt a Sobri-életet s különben is többet tudok már, mint az egész egyetemi-kar!

— Meglesz, Danyikám, meglesz.

Norcsics otthagyt erre, miután megígérte, hogy esténként fel fog keresni az ügyek minden

oldalról való megvitatgatása céljából. Megelőzően kijelentette, hogy ma éjjel kimerítő levélben fog beszámolni az édesanyámnak. Én egyelőre hallgassak még. A válasz remélhetőleg kedvező lesz s én csak akkor irjak majd, ha ő (már mint Norcsics) megadja az avizót.

Azonban hamarosan meggyőződtem, hogy ezek a találkozók is alig sikerültek egyszer-kétszer. Norcsics várt is reám esténként, de én csak éjfélután vetődtem haza. Hiszen nagy munkában voltam.

A munkának ama nagy napjaiban mindenkifölött az öreg méltóságoson mulattam nagyokat. Mert a méltóságos ur egészen új oldaláról mutatkozott be ekkor... Ravaszul, szerfölött ravaszul látott neki a közös hadműveletnek s mintha csak véletlenül jutott volna az eszébe, délutánonként kiszólt a leányának:

— Lenke fiam! Jobb lenne talán a természet hüs ölen. Nem sétálnál ki egy kicsit? Az öcsémuram elkísérne örömet. Ugyebár, öcsémuram?

Én akkor már fogtam a kalapom, Lenke kisasszony is átszaladt a magáé után s odaállván a tükör elé, alig rejtett mosollyal próbálta fel a fejére:

— No, ez jó gondolat volt apukától!

S mialatt kifelé indultunk, az öregur zavartan topogott ki utánunk:

— De a hegy ablakfelőli részén sétáljanak öcsémuramék, hogy szemmeltarthassam öcsémuramékat!

És mi tartottuk magunkat az öregur kívánságához. Fölsétáltunk a zegzugos uccán s felkapaszkodtunk a hegyoldalba, ami persze nem ment simán s a méltóságos kisasszonynak nem egyszer kellett odanyujtanom a kezemet. De

mégis fellihegtünk a tetőig. A leány kipirult, egy-egy fürtje megbomlott a hajának és ahogy ott álltunk egymás mellett, lábunk alatt örök zsongásával a város, a méltóságos kisasszony hirtelen fölnevetett:

— Nézze, Zathureczky! Apuka az erkélyről figyel bennünket!

Az öregur valóban az erkélyen állt, mélyen alattunk s szeme fölé ernyőzött kézzel nyujtogatva fölfelé a nyakát. De csak néhány pillanatig. Később behuzódott a szobába, egypár percig bentmaradt s egyszerre csak megint kibaktatott az erkélyre, szeme fölé bocsátotta tenyerét és hosszan nézett föl a hegy tetejére. Aztán megint befordult a szobába.

Fölneveltünk rá s éppoly hirtelen elhallgattunk.

— Mondja meg, Zathureczky, — kezdte csöndeskén a leány, — de igazán mondja meg: miért nevetett az előbb?

— Azért nevettem, Lenke, mert arra gondoltam, hogy édesatyja sajátkezüleg komponálgatja most odabent azokat a válaszleveleket, amelyekre voltaképpen semmi szükség sincs. Persze, mireánk is vigyázni fölfelé, meg leveleket is fogalmazgatni az asztal fölött... Hát ezen nevettem.

Egy délután, ugy a harmadik héten, elővett négyszemközt a méltóságos ur:

— Nos, öcsémuram, nyilatkozott már?

— Csak kis türelem, méltóságos uram! Nem szabad elsietni, mert mindent elronthatnánk. Egy héten belül meglesz.

Az öreg topogni kezdett:

— Ne halogassa, öcsémuram, mert megöl a bizonytalanság. Nem birom így tovább! Szerettem a leányomat, de fejemre dül a ház, ha a

dolgozószobámbeli irományokat is felforgatja egyszer. Forgolódjon már, öcsémuram!

Talán három hét mult el azóta, hogy naponkint kísérgettem a méltóságos kisasszonyt. És pajtások lettünk azalatt. Három hét óta annyi minden esett köztünk, ami közelebb hozott egymáshoz!... Aztán azok a séták a zegzugos, kihalt utcákon és a házak fölött, a hegy oldalában bujkálva! Ha a leány megállt egy-egy kapaszkodó előtt, a kezemet nyújtottam neki és mialatt nekipirosodva lihegett, szinte felkaptam magam után, amin úgy el tudott mulatni! Egyszer észrevette a tetőn, hogy az édesapja hosszura kitolható tengerész-távcsővel kémlel utánunk alulról s már kész is volt az indítvánnyal:

— Zathureczky, bujjunk meg egy bokor mögé! Fogadjunk, hogy apa nem fog többé fölereszteni a hegyre!

Ma is meghat, mennyire tudott örülni ennek az ártatlan ötletének. Hirtelen odaálltunk a mogyorócserje mögé s láttuk, hogy az öregur idegesen kezd topogni odalent az erkélyen, leveszi a távcsövet, a feje bubját vakargatja, megint szeméhez illeszti a távcsövet, hosszan kémlelget fölfelé. Utoljára feltűnő szaporán bebaktatott a szobába.

A leány elszontyolodva nézett rám:

— Istenem, de rosszak lettünk! Szegény apa biztosan megijedt és most képes utánunk kapaszkodni. Siessünk eléje!

De ezt is elfelejtettük s jókedvűen indultunk meg lefelé. Egy meredek résznél előreszaladtam s feléje tartottam a karomat:

— Hát ilyen bátor leány, Lenke! Csak hunyja be a szemét s eressze el magát!

Ki se mondtam még, lehunyta a szemét és úgy indult meg felém. Amire észrevettük magun-

kat, már a karjaim között volt, feje a vállamon pihent s lehellete az arcomba csapott. A szemét nem nyitotta fel, mintha pillanatra megfeledkezett volna magáról... Mégis ő kapott először észhez s kibontakozván az ölelésemből, csöndes szemrehányással nézett rám:

— No!

Rámnézett és láttam ekkor, hogy zavaros a szeme. Így mult el néhány furcsa pillanat. Közvetlenül a házuk fölött történt ez, de a fák eltakartak bennünket. Megint csak a leány szedte össze magát először. Széles karimájú kalapját visszaigazította a fejére és ahogy másodszor is fölnéztem rá, olyan érzésem volt, hogy a leánynak fátyol ereszkedik a szeme fölé s nyugodt, szép arca búskomoly lesz. Egyszerre kihuzta a kalaptűjét és igazgatni kezdett valamit a kalapja körül. Aztán megszólalt csöndesen, mintha csak véletlenül jutott volna az eszébe. De most már nem nézett rám:

— Ugy-e Zathureczky, maga feleségül akar venni engemet?

Azt hittem, hátra kell vágódnom! Másfelől meg voltam győződve, hogy hallucinálok. Ő pedig állt ezalatt, félig elfordulva tőlem s minden figyelmét arra a kalaptüre fordította.

— Hogy kit akarok feleségül venni?

— Hát engemet, Zathureczky! Engemet!

Erre az erélyes ismétlésre magamhoz tértem:

— Ki mondta ezt magának?

Annyi fájdalom volt a hangomban, hogy mindenki megszánt volna abban a nyavalyás pillanatomban. De nem szánt meg a leány! A méltóságos kisasszony minden föltevés szerint gyönyörködött a nyöszörgésemben, mert gonosz kis mosoly szaladt el a szája szegletében. Aztán éppoly halkán, mint az imént, annyit mondott:

— Apuka beszélte tegnap délután...

Vér futott a fejembe s éreztem, hogy düh fojtogat:

— Lenke, hát miért kellett sietni úgy az édesatyjának! Hiszen megígérte, hogy nem fog beleavatkozni... — s szomoruan néztem föl a leányra. — Kisasszony, én nagyon szerencsétlen ember vagyok...

A leány, aki valamivel magasabban állt, lenézett rám, nagyon komolyan:

— Téved. Apa annyira sietett, hogy már későn szólt. Ha előbb parancsol rám, még azon a napon kiadtam volna magának az utat. Ezt jól jegyezze meg, kérem, mert ebben az egyben még az édesapám se rendelkezhetik velem. De ezuttal is, mint rendesen... annyira türelmetlen volt, hogy lekésett... Én is lekéstem... s most már...

— Nem adhatja ki az utamat! — kiáltottam fel.

A felelet az volt, hogy a méltóságos kisasszony lehajtotta a fejét...

Feléje indultam. De a leány suttogva figyelmeztetett:

— Ne gyerekeskedjen... Itt jön az öreg...

Hátrafordultam: a fák alól akkor bukkant ki a méltóságos ur. Hegymászó cipőben, kampós-bottal. Ahogy észrevett bennünket, megállt, egy nagyot fujt, kivette a zsebkendőjét s törülgetni kezdte izzadt kis fejét. És közben gyanakodva pislogott föl reánk a fák alól:

— Már azt hittem, eltévedtek valamerre kedves öcsémuramék!

Felleghajtója zsebéből kikandikált az összetolt tengerész-látcső vége. Kezet adtam a leánynak s levezettem a fákig.

Ahogy hazaértünk, az előszobában otthagytott bennünket a leány. Az öregur izgatottan fordult hozzám:

— Nos, öcsémuram?

— Rendben van, méltóságos uram.

— Nyilatkozott tehát öcsémuram?

— Lenke nyilatkozott, méltóságos uram, — néztem szemrehányón az öregre. — De minek szólt neki, méltóságos uram? Könnyen rossz vége lehetett volna.

Most azonban szinte az öregnek állott feljebb:

— Mert a fiatalság kissé kényelmeskedő, öcsémuram. Csakhogy ezen túl is vagyunk! No, nézzen be még egy kicsit, öcsémuram!

Zavarodott, hihetetlenül zavarodott volt az öregur, mert nem tudta, hogyan kell viselkednie e ritka pillanatban. Föl- és alábaktatott a szobában, mint egy pónilovacska, olykor-olykor megállt, dűnnyögött valamit és hosszan mosolygott a bajuszába. Csak arra neszelt föl, mikor a szalonon halk libbenéssel áthaladt a leány. A méltóságos kisasszony odament a tükör elé, a haját már előbb megigazitotta és most egy égő szegfűt próbált beletűzni a hajába. A méltóságos ur megállt, megint visszafordult, somolygott a bajusza alá és a kezét dörzsölgette. Amikor meglátta a leányát, hosszas töprengés után így kezdte:

— Hát most már célirányos lenne, ha valami új titoknok után nézne, kedves öcsémuram.

A leány még mindig ott állt a tükör előtt s visszamosolygott reám. Ott állt, a hanyatló nap besütött rá az ablakon s fényzőnbe vonta könnyü alakját. Ő csak mosolygott felém és az alatt még mindig az égő szegfűszállal bibelődött a haja körül.

Megértettem és a szalon felé indultam. A leány megfordult, elfintorította kedvesen a száját s halkán tette hozzá:

— Csakhogy észrevett már... Maga — ügyes...

Milyen boldog tudtam lenni ezért az első neheztelésért! Ám a suttogásra nem volt idő, mert egyszerre közénkbaktatott az öreg:

— Örvezdem, leányom. Mófdelettül örvezdem. Azonban, és ezt nem győzöm hangsulyozni eléggé, ezekután remélhetőleg nyugodtan hagysz engemet.

A leány megölelte az öregurat:

— Igérem, apukám, hogy szófogadó leánya leszek!

A méltóságos ur olyan boldog lett e kijelentésre, hogy könnyezni kezdett. De ez már sok volt! Kezet csókoltam a leánynak s kezet adtam az öregurnak is, aki könnyesen topogott körül:

— Az uj titoknokról ne feledkezzék meg, öcsémuram, mert horribilis restanciában vagyunk. Vagyis, hogy rosszul fejeztem ki magamat, mert ezekután ugy illenék: szervusz öcsémuram!

S még egyszer megrázta a kezemet.

Siettem a lakásomra. A háziasszony azzal fogadott, hogy ma délelőtt kétizben is itt volt az a Norcsics, vagy hogy is hívják. Valami irást is hagyott vissza az asztalomon. Azt mondta, hogy este nyolckor okvetlenül itt lesz megint.

Az íróasztalon ez a cédula várt:

Halaszthatatlanul fontos és nagyjelentőségű ügyben rögtöni megbeszélése a dolgoknak! Hazai hírek briliánsak! Korpa dulásig!! Norcsics.

Este nyolckor csakugyan bezörgetett hozzám az öreg. Szemlátomást ingerült volt:

— Hát te hol a fenébe csavarogsz, amikor tüvé tettem utánad az egész várost? Különbem, — és elém-hajított egy pénztárcát — itt van! Egyet fujt:

— Meggyött hazulról a korpa. Letörlesztetem váltót és egyebeket: most már ur vagy. Azonfelül meggyött az édesanyád levele is. Nekem írta. Olvasd!

A levél tulontul hosszú volt. Az anyám sok mindent helyeselt a Norcsics fantasztikus koncepciójából. Am a hosszú levél nagy meglepetést és nagy izgalmat árult el az öregek részéről:

»Félek, — írta az anyám, — hogy Zoltán fiam újabb meggondolatlanságot talál elkövetni. Két héten belül okvetlenül fel fogunk utazni...«

— Hol itt a briliáns hírek. Danyikám?

Norcsics felrántotta a szemöldökét:

— Nem értesz te ahhoz. A szülők mindig szeretnek aggódni keveset. Ezzel szemben viszont tetemes összegű korpa érkezett az öregektől s azonfelül két hét múlva személyesen is fel fognak jönni. A leányt mindenesetre jól szemügyre veszi majd az anyád. Most azonban némi vacsorát csapunk, utána pedig még ma éjjel kimerítő levélben fogsz beszámolni az öregeknek. Persze bocsánatot kérsz s megírod...

— Hogy ma este óta völegény vagyok!

Norcsics hátratántorodott. Idő kellett hozzá, amig annyira össze tudta szedni magát, hogy legalább tenyerébe foghatta a fejét. En azalatt vacsoráért szalasztottam a kis cselédleányt. Amire visszatértem a szobába, Norcsics mód nélkül fel volt háborodva:

— De hiszen te megvesztél! Mert mégis csak szemtelenség kell hozzá, hogy engemet se értesítettél előre, aki két pár talpat jártam le

már az érdekedben! Hát most már mit csináljak veled?!

Fölnevettem:

— De hiszen magad mondtad, Danyikám, hogy hazai hírek briliánsak!

— Az más! Te azonban újból átgázoltál minden előleges kombinációnkon. Mert éretlen taknyos vagy!

A kis cseléd behozta a vacsorát, két üveg borral. S öreg barátom abban a pillanatban lecsillapodott:

— Hadd hallom a részleteket!

Nekiláttam tehát a beszámolónak. Norcsics először horgadt lófejjel evegetett, később egyre kíváncsibbnak látszott s rátérvén arra a jele-
netre, mikor a leány valósággal alkudozni kezdett velem a Gellérthegyen, Norcsics egyszerre nem birt magával. Hátraterült a székből, arcát a mennyezetnek vágta, úgy harsogott. Aközben a térdeit csapkodta:

— Kolosszális! De hiszen akkor nem te kérted meg a leányt, hanem a leány kért meg téged! No, ilyet se ettem harminchét esztendő óta, pedig én is megkértem már egynéhány feleséget! Micsoda frenetikus hólyag vagy te, testvér!

Nagy kedve támadt. Most már ő koccintott:

— Erre iszunk. S ne szurkolj többet! Elvégre csak nem adhattál kosarat egy szép kisjárnak! Hát sarokba szoritott csakugyan? Eszem a szívét!

Éjfélután volt, amikor virágos hangulatban elváltunk, miután előbb megígértettem az öreggel, hogy egyelőre és csupán átmeneti jelleggel lesz szives beugrani a méltóságos mellé a titoknoki állásba. Ez persze nem ment simán, ám érveim hatottak. Hivatkoztam önfeláldozó barát-

ságára s a válasz-leveleknél máris tapasztalható példátlan restanciára. Végül is kezet adott:

— A közös ügyre való tekintettel elfogadom! Holnap azonban mindenesetre mutass be a kis-asszonynak...

Megegyeztünk, hogy másnap este nyolckor várni fog reám a Ferenc József-hid budai fejenél.

S elment az öreg. Én pedig kinyitottam a nappali ablakát, mert fojtó meleg volt a szobában. Odakint egyvégben, szomorkásan szitált az áprilisvégi eső. A villamoslámpák mély sávot vágtak a feketében csillogó uccákon.

Kabátot, mellényt lehánytam magamról s irni kezdtem az anyámnak. A tavalyi őszen kezdtem és amire pontot tettem a mai esténél, odakint reggel volt már. S összedideregtem. Csak akkor vettem észre, hogy nyitva felejtettem az ablakot. Fáztam: a fejem szédült.

Délután volt, amire felébredtem. Most még inkább szédültem és mintha lázam is lett volna. Alkonyodott már, amikor a méltóságos urékhoz indultam el. Csak az öreget találtam odahaza. Keserves kinnal fogalmazgatta ama bizonyos válasz-levelek egyikét. Ahogy beléptem, elibém baktatott:

— Nos, öcsémuram, mi van az új titkokkal?

— Megvan, méltóságos uram. És pedig kipróbált barátom, névszerint Norcsics Dániel.

— Nagyszerű! Nagyszerű! Öcsémuram valóban találékony ifjuember!

Kiderült, hogy Lenke a szakácsnő kíséretében Pestre ment át holmi bevásárlás végett. Magamban még örültem is, mert rosszul éreztem magamat. A Dunaparton kigyultak már a gázlángok, amikor megindultam visszafelé a hidon.

A hid tulsó vége táján azonban váratlanul csak megszólított senki más, mint a kis menyasszony:

— Fialalur!

Még vállon is csapott kötekedve. Mögötte Hancsu szakácsnő igyekezett, nagy kosárral a karján. Csupa élet volt, ahogy megállt előttem:

— Hol jártunk ma egész nap? Délután ötig vártam a fiatalurral!

Valami mentegetőzést mondtam hirtelen, mert rossz kedvem volt. De a kis menyasszony ezt aligha vehette észre a homályban, különben is ő beszélt az egész uton. Már a budai hidfő előtt tartottunk, még mindig a kisleány beszélt, amikor hirtelen ránköszönt valaki oldalról:

— Van szerencsém! Van szerencsém!

Persze Norcsics Dániel volt, akinek ma esti nyolcra találkozót ígértem ide.

— Kedves Lenke, — fordultam a kis menyasszonyhoz, — bemutatom magának legjobb barátomat, aki holnaptól kezdve titkárja lesz az édesatyjának...

A leány szives mosollyal adta oda a kezét:

— Igazán örvendek.

S hármásban indultunk el a görbén kapaszkodó utnak. És bár nem a legjobban éreztem magamat, itt-ott kénytelen voltam mosolyogni a Norcsics Dániel káprázatos udvarló-képességein. Mert könnyed volt s mindenekfölött észvesztően udvarias. És egy-egy fordulónál öreguras gráciával tessékelt előre a kis menyasszonyt:

— Parancsoljon, Lenke kisasszony! Szolgálatjára, Lenke kisasszony!

Sőt annyira ment, hogy a házuk előtti kapaszkodón még a karját is felajánlotta senki által nem utánozható finom raffinériával:

— Szabad, Lenke kisasszony?

A kis menyasszony felmosolygott és bele-

karolt az öregbe. Nagyot néztem a Norcsics ódivatu széptevési fogásaira. A kis menyasszony jókedvű volt. Már a házuk előtt álltunk. A kaputól csak én kísértem föl s kezet csókoltam neki az előszobában. Rámnézett:

— Mi lelte, hogy olyan rosszkedvű?

— Kicsit megfájdult a fejem.

— Üljön kocsiba és ne keljen fel holnap délutánig. A vizontlátásra!

Odakint Norcsics lesett rám. Tíz ujjával turkált a hajában:

— Vesszek meg, ha van még egy másik ilyen leány a világon! Sirni fog az anyád, ha meglátja a teremtésnek eme legtökéletesebb művét, sőt koronáját! Mindenütt kiebrudált kutya vagyok, de szavamra, öt percen belül feleségül venném, ha hozzám jönne!

Még tovább is lelkesedett volna, de hirtelen belékaroltam:

— Segíts haza, Danyikám...

— Valami bajod van?

Szinte a karjai között vitt hazáig. Otthon leestem az ágy szélére:

— Rosszul vagyok...

Erre ugrott csak Norcsics! Kijelentette nyomban, hogy nálam tölti az éjszakát s orvos után szaladt. Az orvos megállapította, hogy lázam van, amit anélkül is tudtam.

Reggel arra kértem az öreget, hogy most már csak induljon el egyedül a méltóságos urhoz, mutakozzon be, engemet pedig mentsen ki valamivel. Norcsics ezt persze megígérte s azzal ment el, hogy tizenegy órára vissza fog jönni.

Tizenegyre vissza is jött, csakhogy nem egymagában.

Hallottam, hogy többen lépnek be az előszobába. De mielőtt megemelhettem volna a

fejemet, megnyilt az ajtó s kicsit félénken benézett rajta a kis menyasszony. Óvatosan, kedves zavarral körülpillantott a szobán és amikor észrevett a szegletágyban, lábujjhegyen hozzám-sietett. Hűvös kis kezével végigsimított a homlokomon:

— Hát így vigyázz magára...

Akkor már bebaktatott a méltóságos ur is, a hátában pedig ott loholt Norcsics. A méltóságos ur kopott felleghajtójában baktatott befelé, mint egy kapaszkodó pónilovacska s szögestalpu bakkancsocskája erősen kopogott, valahányszor lelépett a szőnyegről. Természetesen mélyen átértzett részvétét fejezte ki előttem, ettől eltekintve azonban határtalanul jókedvű volt:

— Valóban, öcsémuram pompás ifjuember! Tegnapelőtt megígérte s mára el is küldte már hozzám az új segéderőt, már mint Norcsics urat. Valóban elmondhatom, hogy el vagyok ragadtatva a kedves öcsémuram leleményességétől, mert huzamos restanciában vagyunk immár odahaza.

A kis menyasszony a szomszéd szobában nézdegélt valamit s amire visszalopózott, a méltóságos ur meg Norcsics Dániel éppen afölött állt vitában, hogy célszerűbb lenne talán, ha kórházba vinnének. A kis menyasszony, amikor meghalotta, hogy nem akarok menni, megrázta a fejét:

— Muszáj! Itt nincs senki, aki vigyázhatna magára. Még ma át fogja szállítani, ugy-e, Norcsics ur?

Aztán az öreghez fordult:

— Apuka, ne mulassza el megnézni a másik szobában a két ablak között azt a régi festményt. Apuka, mint szakértő, hozzá tudna szólni.

Furcsán figyeltem föl a leányra, mert az a bizonyos régi festmény ócska olajnyomat volt

mindössze s ezt neki is tudnia kellett. Az öreg viszont legfeljebb huszesztendős nadrágok tekintetében lehetett szakértő. Am a méltóságos ur, ha egyszer a szakértelmére hivatkoztak, nem mondhatta azt, hogy nem szakértő, mert ez némi csorbát jelentett volna egyetemes tekintélyére nézve. Tehát abban a pillanatban felállt:

— Ó hogyne, leányom. Mindenesetre megtekintjük, szemügyre vesszük és behatóbb megvitatás tárgyává fogjuk tenni...

S már indult is a másik szoba felé, nyomában az uj titoknokkal. A kis menyasszony utána nézett s a szája szélén ugyanakkor megjelent az a csöpp mosoly, amelynek emlékére még ma is lázadozni kezd a szívem. Aztán egyszerre ott termett mellettem lábujjhegyen, leült az ágyam szélére, kis kezébe fogta a fejemet és mialatt kerengeni kezdett velem a négy fal, leborult reám, arcát odafektette az arcomra, a száját odatette a számra. Suttogott valamit, de nem értettem. A fejem hátrahanyatlott...

Amire visszajött volna az öregur, ő már az ablakban állt. Okos-szelíden nézett föl:

— Nos, apuka?

— Ugy vélem, leányom, — töprengett maga elé, — valóban helyes nyomon jártál. A kép sokkal régibb keletű, mintsem gyanítaná az ember. Ha nem csalódom, valamelyik spanyol mester pemzlije alól került ki.

Norcsics halkán röhögött az öregur háta mögött...

Estére már kórházban voltam. Másnap délután újra meglátogatott a kis menyasszony. Norcsics kísérte el. Am kevésre emlékszem vissza, mert olyan lázam volt, hogy alig ismertem föl valakit. Ugy rémlik mégis, hogy a kis meny-

asszony ott ült az ágyam mellett s Norcsics mintha az ágyam végében állt volna.

Az erre következett második napon senkise jött el hozzám. Nem értettem.

De megértettem a következő napon. Reggelre már annyira éreztem magamat, hogy a főorvos megígérte, két nap múlva kiereszt. Ahogy közeledett a látogatási idő, egyre nyugtalanabb lettem. S csakugyan, pontosan három órakerenben nyitott hozzám Norcsics. De egyedül és kájerben. Megkérdeztem, miért e szokatlan flanc?

Az öreg izgatottnak látszott:

— Megjöttek!... Tegnap délután azért maradtunk el, mert az öregurnál voltak vizitben... Szóval megjöttek!... Az édesanyádnak persze első dolga volt szemügyre venni a kisasszonyt. Mondhatom, az eredmény briliáns!... Már itt is vannak a várószobában.

— De ilyen váratlanul?

— Persze, — mentegetőzött Norcsics, — mivelhogy táviratoztam nekik, amikor olyan rosszul voltál. Tegnap délután kettőkor már itt voltak a gyorsal. Nálad szálltak meg. Most azonban kösd fel a felkötni-valót, testvér!

S lábujjhegyen indult meg a várószoba felé. Erre a találkozóra napok óta vártam, de most mégis meglepett. Mit mondjak most az édesanyámnak!?

Lehunytam a szememet...

... Amikor felnéztem, az ágyam fejénél állt az anyám. Fekete selyemruhában, régi-szabásu, feketetollas kalapban, mint ma már csak igazi nemzeti asszonyoknál látni. Megcsókolt, leült az ágyam mellé.

Hideg és okos maradt most is, mint amilyenek ismertem, ameddig csak vissza tudok emlé-

kezni. Szürke szemével végigfutott a szobán s megkérdezte, jobban vagyok-e?

Én mondtam rá valamit. Kissé szaggatot-
tan indult meg a szó. Norcsics az ágyam végé-
ben hallgatott ezalatt, visszafogott lélekzettel.
S ahogy feküdtem hanyatt és fokonkint kezdtem
összemelegedni az anyámmal, úgy tetszett nekem,
mintha valaki még állt volna az ajtóban s el-
felejtve az anyámtól, mintha engedelmesen várt
volna a sorára.

Vagy a kis menyasszony vagy a testvérke
lesz... De a kis menyasszony nem tudott volna
olyan alázatosnak mutatkozni. Sejtettem, hogy
csak a testvérke vár olyan példás türelemmel,
amíg észreveszik. Csak azért se fordultam az
ajtó felé!

Az anyám beszélt azalatt, itt-ott én is felel-
tem neki valamit. De idő múlva nyugtalankodni
kezdttem. Mert most már bántott, hogy így
semmibe veszik a testvérkét. Az anyám is észre-
vehetett valamit s hirtelen az ajtó felé fordult:

— Hát te mért nem jössz már előre?

Erre már én is odanéztem. Csakugyan ő
volt. Pironkodva indult meg felém:

— Szervusz, Zoltánka...

— Isten hozott, testvérke! — s megfogtam
a kesztyüs kis kezét. — De nagy leány lettél,
testvérke!

— Már megint tréfálni akarsz, — és fel-
mosolygott kedves-félénken.

Az anyám mögé ült le s attól fogva le nem
vette rólam a szemét. Nem láthattam jól, mert
széleskarimájú kalap fedte el félig azt a kedves
arcot s különben is háttal ült az ablaknak. Így
ment el vagy félóra, amikor az anyám átment
a főorvoshoz. Norcsics persze utána.

Egyedül maradtam a testvérkével. En kissé zavartan, a testvéрке búskomolyan...

— Hát nem is gratulálsz, testvéрке?

A testvéрке erre felállt, óvatosan elpillantott a bezárt ajtó felé, aztán csak rámborult s hüvös arcát odafektette az arcomra... És mielőtt észrevehettem volna magamat, égő könnyei megöntözték a szememet s úgy szaladtak le a halántékomon, mint a záporosó.

— Testvéрке, mi van veled?

Keszkenőjébe takarta a szemét, úgy könnyezgetett:

— Nem akarom, Zoltánka! Nem akarom!

Felültem az ágyban s szépen visszatoltam a székbe. A keszkenőt még mindig a szemén tartotta. Szemrehányás volt a hangom:

— De hiszen te már menyasszony vagy...

Könyörögni kezdtem neki. Nem használt semmit. A testvéрке könnyezve borult a keszkenőjébe s azalatt gyerekesen hajtogatta a magáét:

— Nem akarom, hogy megházasodj! Nem akarom!

(Abban a pillanatban vége volt mindennek.)

Megfogtam a kezét és suttogva szóltam hozzá:

— Pirike, nézz csak rám!

A testvéрке rámnézett könnybenuszó szemivel...

Nem gondoltam már az anyámmal, az öreg méltóságossal, legkevésbé a kis menyasszonnyal! A testvéрке könnyeire véghetetlen távolba enyésztek el valamennyien.

Megfogtam a karját:

— Pirike, éjjel feküdj le az én ágyamba, mama pedig aludjon a másik szobában... Ma éjjel meg foglak szöktetni... Megértettél?

Bólintott, hogy megértette.

Az anyámék visszafelé jöttek a szomszéd szobán. A testvérke hirtelen megtörölte a szemét s jókedvűen sietett az anyám elé:

— Édesmama, Zoltánka akár velünk is jöhetne! Azt hiszem, csak lustálkodik megint.

Az anyám is jobb kedvvel tért vissza:

— Majd holnap délután, leányom, — s csókra nyujtotta a kezét. — A főorvos ur holnap délután ki fog eresztteni. Igyekezz haza, mert a látogatásunkat vissza fogják adni a méltóságos urék. No, — és pajtáskodva paskolta meg az arcomat, — meg vagyok veled elégedve.

— Kezét csókolom, anyám! A viszontlátásra, testvérke!

Este kilenckor odaszóltam az alorvosnak:

— Pajtás, én ma éjjel kimegyek innét.

Az alorvos a kórházi szabályokra hivatkozott, de leintettem:

— Ne lamentálj! Életbevágó jelentőségű dologról van szó...

Tíz órakor lent voltam az uccán. Meleg tavaszi este borult a város fölé. Tizenegy óra után a lakásom előtt álltam. Három perc múlva bent voltam az előszobában.

Mindenki lepihent már s a kis cseléd szobájából se látszott világ. Az előszobában álltam s lábujjhegyen elindultam a hálóm felé. A fülem élesen csengett...

Az ajtó előtt hallgatózni kezdtem. Ha be lesz zárva, akkor baj van... Kezemet rátettem a kilincsre s egyszerre erős szivdobogás fogott el. A kilincs engedett.

Óvatosan beléptem s meggyújtottam a vilányt. Vakító világ csapott rá a szobára. Először a szomszéd ajtó felé pillantottam. Nagy kő esett le a mellemről: be volt zárva. A testvérke csön-

desen aludt az ágyamban. Kedves, szép feje egészen beleveszett a vánkosba, csak lebontott sötét haja terült el a felső takarón...

Hozzásiettem, letérdeltem az ágya mellé. A hirtelen fényre felnyitotta a szemét, de le is hunyta mindjárt és csöndesen mosolygott el maga elé:

— Hát eljöttél mégis? Istenem, mit csináljunk most?

Lefogtam a két karját s csókoltam, ahol érhettem. Nem ellenkezett. Arcát a párnába furta s mialatt én félig eszem nélkül térdepeltem előtte, még mosolygott maga elé, de halk kis szomorúság remegett a hangjában:

— Így megcsalni a mamát...

— Most ne törődjünk a mamával, — magyaráztam neki. — Kicsit kétségbe fog esni, de majd kibékül... Egy-kettőre ugorj ki az ágyból, mert félóra múlva a szomszéd ház előtt lesz a kosi! Siessünk! Siessünk!

— De hová? Nem lehetne talán holnap?

— Testvérke! — és ráütöttem a kezére. — Elég volt! Norcsicsot már fölvertem, ő kijelentette ugyan becsületszávára, hogy holnap kiszökik Amerikába, de egyelőre megkeríti a másik tanut is! Csak ne okoskodj s különben is te vagy az oka mindennek!...

A testvérke magára huzta a takarót s felült. Egyszerre halovány lett, de azért mosolyogni próbált:

— De hogyan öltözzek fel? Előtted?

— Jaj, de sokat beszélsz! Hát persze, hogy előttem! Egy óra múlva ugyis a feleségem leszel: most már mindegy! Azaz várj csak. Odamegyek a falhoz és háttal fordulok neked.

A testvérke elnevette magát, de a kezét oda

is csapta a szájára. Már nem gondolt az anyákkal, ahelyett kíváncsi lett. Még fel is sóhajtott:

— Istenem, mennyi baja van ma az embernek...

— Siessünk, testvérke! Siessünk!

Akkor már az ajtó mellett álltam, háttal a testvérke felé. Cigaretára gyujtottam s csengőfüllel próbáltam figyelni a szomszéd szoba irányába. Odabent félelmes csönd volt.

A testvérke most nesztelenül kibujt a takaró alól. Csak a suhogást hallottam, de reszketni kezdtem tőle. Ha akkor szabad lett volna visszafordulnom és megláthattam volna őt így! Tíz esztendőt adtam volna oda az életemből.

No, nem kellett odaadnom tíz esztendőt, még csak vissza se kellett fordulnom és mégis megláttam a testvérkét.

Mert ahogy felkaptam a fejemet, elálló szívvel vettem észre, hogy éppen a kisebbik falitükörrel nézek szembe.

Nem hallottam már a szomszéd szoba félelmes csöndjét, nem hallottam már a fülemben sikító éles csengést, nem tudtam már, élek-e vagy halok... Nem láttam már semmit, csak a testvérkét láttam...

Mezitláb állt a szőnyegen s félénk izgatottsággal kapott a szoknyácskája után. Ahogy előre hajlott, ahogy megfordult... Az inge kicsit megcsuszott a vállán, a haja megbomlott és végig esett rajta... A csöpp lába olyan volt...

(Jaj, dehogy is árulom el valakinek a testvérkét! Csak hadd igyekezzen a kedves...)

A testvérke hirtelen leült az ágy szélére, a harisnyája után nyult s ugyanakkor kilátszott a bokája.

Am ugyanakkor... Istenem, Istenem, hogy verted volna meg azt a tükröt!

Mert a testvérke először nem nézett felém: tudta a kedves, hogy nem fogok visszaélni a bizalmával. De a nagy csöndben egyszerre felémkapta az arcát és csak lehanyatlott a karja. Láttam a tükörből, hogy rám-nyilik a szeme, de mielőtt mozdulhattam volna, a testvérke felugrott s repesve szaladt felém. Talán azzal a naiv szándékkal, hogy lekapja előlem a tükröt.

Megfordultam. Ott állt előttem, úgy, amint volt. Sáppadtan, remegve s szemeiből előtörtek a könnyek.

Most már láthattam!

Ott állt előttem: nem szégyenkezett többé. Hanem a könnyekkel annál nagyobb baj lett!

— Hát ezt érdemeltem én tőled? Hát volt lelked, hogy így leskelődj rám? Hát nem tudtál várni? Istenem, milyen boldogtalan vagyok!

Csítitgatni kezdtem s ölembe vontam a fejét. Könnyei a vállamat öntözték.

— Pirike, — suttogtam kétségbeesve. — Pirike, ha egy cseppet szeretsz, csak most az egyszer hallgass rám... Az Istenért, hallgass... Pirike...

Abban a pillanatban kinyílt a szomszéd ajtó s az ajtóban megjelent az anyám. Ugy, amint ijedten fölébredt. Azt hittem, rögtön elájul. A kezét erőtlenül kulcsolta össze:

— Könyörülő Uristen! Hát ti mit csináltok?

A testvérke nézett vissza először. A fejét hátravetette: nem sirt többé. Soha ilyen elszántnak nem láttam!

— Semmit, édesmama! Csak meg akartunk szökni! De, — és itt fölsirt keservesen, — Zoltán olyan nevetlen volt... Igenis, igenis, nevetlen voltál! Istenem, milyen boldogtalan vagyok!

Az anyám félig öntudat nélkül ismételtette:

— Könyörülő Uristen... Hát elment az eszetek?

Láttam, hogy minden veszve. Odaléptem a testvérkéhez, az ágyhoz vezettem és lefektettem. A párnába temette az arcát s szivszakadtan kezdett jajgatni. Aztán az anyámhoz léptem. Mert a testvérkét mindenáron menteni kellett:

— Édesanyám, semmit se fogok elhallgatni előtted. Ma délután, amikor újra megláttam a testvérkét, föltettem magamban, hogy még ma éjjel megszőktetem. Nem sikerült, mert a testvére nem akart jönni...

De itt már a testvére is felült az ágyban:

— Nem igaz, mama! Nem igaz! Vele akartam menni!

Vérbefult a fejem ennyi makacskodásra. Hogy ez a leány mindig áthuzza minden számításomat! Rákiáltottam:

— Nyakonütlek! Csak most az egyszer hallgass meg, anyám! Én vagyok a hibás, de szavamra ígérem neked, hogy soha többet nem fogom megpróbálni...

A testvére felvetette a fejét, jobb kezével hátrasimitotta megbomlott haját. Fuldokolva ismételtette:

— Vele akartam menni! Vele akartam menni!

Elfutott a méreg erre a konokságra:

— Fogd be a szád, te taknyos!

— Mit mondtál? — és megszeppenve nézett rám, aztán visszaesett az ágyra s úgy kezdte paskolni a párnát, hogy szerettem volna fölnevetni a csökönyös gyerekeskedésen. Nem, igazán nem tudtam haragudni sokáig a testvérkére:

— Azt mondtam, hogy taknyos vagy. Az vagy!

— Hallotta, mama? — s úgy csapkodta a

párnát, hogy porolásnak is beillett volna. — S egy ilyen kölyök meri ezt a szemembe mondani!

Láttam, így sohase lesz vége. Odafordultam az anyámhoz, aki még mindig megkövülten támaszkodott az ajtófélfának:

— Anyám, utoljára történt... De kérek, egy szóval se próbáld megbántani a testvérkét, mert abból bajok lesznek. S ne felejtsd el, hogy holnap délután vendégül jönnek a méltóságos urék...

Lent az utcán, a szomszéd ház előtt kocsit várt s a kocsit előtt idegesen mászkált föl és alá Norcsics. Ahogy meglátott, így egyedül, a gyalogjáróra vágta le a kalapját és belekapván a hájába, jajgatni kezdett:

— Ó, én szarvasmarha! Hogy be tudtam dűlni neked megint! Lelepleztek, mi? Most már mehetek a Dunának!

Csillapítgatni kezdtem:

— Hidegvér, Danyikám. A kocsit fizesd ki s a másik tanunak is fuvasz takaródot. Várni foglak a lakásodon.

Régen elmúlt éjjél, amire Norcsics Dániel is hazaszuszogott. Alig volt az eszénél:

— Mindent visszacsináltam. Pedig hogy klapolt minden! Ember te, ember, mikor nő be már a fejed? Hát most már mi lesz?

— Semmi se lesz, Danyikám. Az anyám nem szaladhat vissza a testvérkével, mert viszontlátogatást tesz nálunk a méltóságos ur, meg a kis menyasszony. No, most lehet csak vallatás odahaza! De ne féltsd a testvérkét: jobban megismertem őt ma, mint tiz esztendőn át azelőtt. Nem is olyan angyal!

Másnap délután csakugyan megjött a méltóságos ur, meg a kis menyasszony. Persze ott fogtuk őket ozsonnára is. Én a kis menyasszony

oldalán foglaltam helyet, a testvérke mellé Vajda Zoltán telepedett le. A két leány akkor már testi-lelki pajtásnak látszott. Az anyám hideg udvariassággal tett-vett, a méltóságos ur viszont ódondivatu bókokat mondogatott az anyámnak, ami szemmelláthatóan jólesett neki.

A testvérke olyan élénk volt ezen a délutánon, hogy nem győztem nézni. Amikor már nem birt a jókedvével, ránkemelte a vizes poharat:

— Az ifju pár boldogságára!

Koccintottunk rá, négyen. És pedig keresztbe. Én a testvérkével, ki a pohara mögül mosolygott vissza rám. De oly ártatlanul, hogy meghökken-tem tőle. Akkor már föltett szándékom volt, hogy az esküvője napjáig nem fogok találkozni vele.

Dehát másképp lett.

Mert az anyám éppen azt kezdte magyarázni az öreg méltóságosnak, hogy a mult héten meghalt a kerületünk képviselője s legközelebb új választás lesz.

A méltóságos ur pislogni kezdett:

— Hogyan-hogyan, nagyságos asszonyom? Hogy új választás lesz, nagyságos asszonyom? No, ez szerfölött érdekes...

S maga elé bocsátván fejét a méltóságos ur, kis tenyerébe fogta a kicsi állát... Rövid csönd állt be. A méltóságos ur hosszan töprengett. Látszott rajta, hogy titáni tervek kavarnak a kerek sipkácskája alatt.

Abban a pillanatban megéreztem, hogy az esküvő napjáig nem kerülhetem el többé a testvérkét. De megérezte ő is. Mert ahogy fölnéztem és találkozott a szemünk, rám mosolygott. A kis menyasszony is rám mosolygott nem-egyszer...

De úgy mosolyogni, mint a testvérke... Úgy nem tudott senki más.

VI.

Május lett.

Esténkint féléjszakákat üldögéltünk a folyó felé kihajló széles tornácon: az anyám, a testvérke, a kis menyasszony, meg én. Vacsora után elbeszélgettünk csöndben. Néha szünet állt be s olyankor hosszan elhallgattunk. Rendszerint a kis menyasszony mozdult meg először:

— De sokára jönnek apáék!

Ezeken a májusi éjszakákon a méltóságos urat vártuk haza, ugyis, mint szeretve tisztelt hazafit. Mert ebben a májusban teljes erővel állt odahaza a harc.

Az öregur nem hiába horgasztotta le a fejét azon a délutánon, mikor az anyámnak és a testvérkének adták vissza nálam a látogatást... Csakugyan fellépett. Egy hét múlva már hazautaztam vele, a kis menyasszony, meg a Norcsics társaságában s még öt nappal utána az öregur már ki is tűzte ifju lelkesedéssel a mérsékelt ellenzék soha meg nem alkuvó programját jelképező zászlót. Az eshetőségek sok jóval biztatták az öreget. Családunk jóviszonyban volt a kerület minden valamirevaló házával s az apám azonnal nyakába vette az egyes falukat. Négy napon át minden este kecsegtető hirekkel tért vissza. Az ötödik nap reggelén az öregur is beült a batárba, miután elébb nyaksálba csavartatta magát és körutra indult. Vele ment az apám s egy másik kocsiiban Norcsics, meg Szálka Simon. Négyen indultak meg, de estére kilencen

tértek vissza. Négy-öt nappal később már egész karaván lett a méltóságos ur állandó kísérete s zaj és elevenség verte föl az öreg ház csendjét. Norcsics Dánielről is kiderült csakhamar, hogy nálánál nagyobb taktikus aligha akad még egy másik politikai téren, amelyre pedig igazán véletlenül botlott rá.

Tudni kell, hogy a multóságos ur ugynevezett magas színvonalu programbeszédeket tartott, amelyeket rendszerint senki se értett meg, de legalább a tónus volt bennük előkelő. Körülbelül ilyenformán:

»Tisztelt hazafiak! Nagyrabecsült magyarok! Sohasem kerestem az érdemtelen ünnepeztetést, ám valahányszor szólít a hon és a haza, elsőnek van szokásom felragadni a mérsékelt szellemű ellenzéki lobogót. De a lobogó szimbólum csupán, a tartalmat a hon és a haza forgalmának lényege és mibenléte adja meg...«

Az egyszerű nép ilyen alkalommal éljenzett a pódium felé, amelyen karéjban vette körül az öregurat a kerület minden valamirevaló ellenzéki tényezője.

Am szónoki sikerei Norcsicsnak voltak igazán! Nem hiába, hogy a népnek gyermeke volt ő, de tudott is tódítani a népnek. Egy vasárnap délután, mikor a harangláb előtti téren minálunk folyt le a programbeszéd, szót kért Norcsics Dániel is:

»Üreshasu véreim! Most már én is azt mondom: elég volt! A kormányban van szemérmelenség, hogy csak nyuz benneteket, hogy a ti izmaitokon gömbölyíti puffadra a hasát és most mégis ide mer jönni, hogy a bizalmatokért rimánkodjon. Am tinéktek is a szemetekbe kell mondanom, ti kiuzsorázott, szenvedő és rongyos véreim, hogy rászorgáltatok erre az állati sorsra!

Mert eddig minden alkalommal a kormányra szavaztatok! Hát oda szavaztok-é megint, ti szerencsétlenek?«

A falunkbeli népek egyszerű emberek voltak ugyan, de sohasem tapasztaltam azért, mintha valóban annyira kiuzsorázta volna őket valaki. Most azonban, amikor Norcsics felnyitotta a szemüket, rájöttek, hogy csakugyan itt van az igazság! És dühvel ordítottak öreg barátom felé:

— Az Isten verjen meg bennünket, ha oda szavazunk!

Képtelen voltam megérteni, miért öreg barátomnak e határtalan odaadása a méltóságos ur ügye irányában? Tisztán önzetlenségből nem teheti, mert alkalmilag ha tudott is idealistának mutatkozni, de annyira számárnak mégse hittem, hogy havi husz korona honoráriumért rekedtre kiabálja magát minden délelőtt és délután.

Egy este sikerült négyszemközt előkapnom az öreget. Szélescsontu arca fehér volt az országutak porától, a hangját viszont végleg elvesztette ezen a napon. Amikor elővettem, a tenyerét bizonyos fölényvel eresztette rá a vállamra:

— Jól sejtetted, testvér, hogy nem havi husz koronáért, hanem napi ötven pengőért lelkesedek. Ennyi ugyanis a culág...

Felmosolyogtam:

— Szóval szakszerű nyuzás van folyamatban...

— Eltaláltad, ez a helyes kifejezés. Nyuzom a fatert, mert máskor ugye nyuzhatnám. Ennek ellenében rápazarolom minden erkölcsi tőkémre s összes hangszálaimat. Ugy-e, belejöttem? Már mint a szónoklásba. Nem nagy dolog, hidd el. Ész se kell hozzá, csak ándung, az pedig magától jön. Remélem, nem fogsz megvetni, hogy zsebredugok néhány szeszterciuszt. Mi?

Kezet adtam neki:

— Sőt! Jövőbelátó gazdaságpolitikai módszeredet a legnagyobb mértékben helyeslem. Danyikám.

Ekkor már csak három nap választott el a választás időpontjától s az apámat, a méltóságost, Norcsicsot és egyéb barátaimat most már alig láttam. Biztosra vette mindenki, hogy csak a méltóságos győzhet. Annyival inkább, mert az ellenkortesek nem riadtak vissza a legostobább eszközöktől sem. Emlékszem, hogy mikor a méltóságos ur éppen a falunkban beszélt, a legnagyobb hatás pillanatában Vidróczki csak bele-rikkantott:

— Nem igaz! Le vele! Abcug a függetlenség!

Abban a szempillantásban már öklök fogták körül az osztrák-párti cipészt:

— Lökjétek ki! Pofozzátok fel a szemtelent!

És Vidróczki jobbról is, balról is kapott néhány ütleget és bizonyos, hogy félholtra verik, ha a legkritikusabb pillanatban oda nem ugrik Norcsics:

— Ne nyuljatok hozzá, magyar véreim! E szerencsétlen társunk megfizetett ember! Aki pedig pénzért szállítja a meggyőződést, az olyan nyomorultat nem üti meg a magyar, csak ki-közösíti magából és megveti, — s egyet lökvén Vidróczkin, kipenderítette az utca közepére.

A népnek tetszett a fordulat:

— Jól tette a tekintetes ur! Legalább megjárta most a nagy szájával! Vivát!

De Vidróczki, miközben a kocsma felé tántorgott el, még messziről is átkozódott:

— Le a magyarokkal! Eljen Ausztria!

Tudom, hogy az olvasó pillanatra sem rendült meg a Vidróczki hazafias tulajdonságait illető jó véleményében. Egy magyar cipész nem vall-

hat a magáénak egyéb politikai hitet, mint ellenzékit, olykor még a tényleges ellenzékkel szemben is a még intranszigensebb ellenzékit. S ez volt az eset Vidróczkinál is.

Mert a keszeg cipész már az első napon minden sulyával a méltóságos ur ügyének dült neki, ám nap-nap után csak hátrább tolta azt az ügyet. Norcsics szerencsére észrevette idejében, hogy lelkes mezitlábás helyre nem hozható károkat idéz elő, minélfogva elővette négyszemközt s arra kérte, hogy menjen át az ellenpártba, de azonnal! Mert egy ilyen irányu ténykedése szóval ki nem fejezhető előnyöket fog biztosítani éppen az ellenzéki ügynek.

Vidróczki először sértődést árult el. De amikor Norcsics megmagyarázta neki, hogy ilyen látszólag kétszínű szerepe csakis igazán nagy lelkek tudnak vállalkozni, megcsillant a szeme s már bele is csapott a Norcsics tenyerébe:

— Hogy az Isten gyarapítsa meg a felfogását, tekintetes ur! No, ez éppen nekem való!

Norcsics ott helyben utasításokkal látta el Vidróczkit, lelkére kötvén különösen a magyar függetlenségi eszme gyalázását és az osztrák Császári-Ház éltetését. Vidróczki röhögött:

— Megcsinálom, tekintetes ur. Micsoda hírem lesz majd!

És el is indult s két-három nap mulva szem-melláthatóan javultak az öreg méltóságos esélyei. Odaát kapva-kaptak először a nagyszájú suszteren, amire pedig rájöttek volna hajmeresztő romlásaira, késő volt minden.

Azalatt napok multak el s Vidróczkit egyre-többször verték meg a parasztok. Éjszakánként, ha a kert felől belopózott a házukba, hogy bizalmasan referáljon Norcsicsnak, rámutatott a léczközé rakott karjára:

— Jól állunk, tekintetes ur!

Vidróczki e testi fájdalmak ellenében napi öt forint lénungot huzott az apámtól, ám ugyanakkor az ellenpárt is megvásárolta öt. Egy éjszaka lihegve állított be Norcsicshoz:

— Tekintetes ur, már odaát is fizetést huzok. Napjára tiz forintot. De jól állunk! Tessék végignézni rajtam!

Valóban, ezen az éjszakán látni is rossz volt Vidróczkit. A jobbszeme fölött csimbókban aludt meg a vér, a félkarja léc között feküdt még, a bal füle alatt olyan gumó dagadozott, mint egy fél-krumpli s nyöszörögve sántikált mind a két mezitlábára. Norcsics ezen az éjszakán még néhány figyelemreméltó utasítással látta el Vidróczkit. Hirdesse mindenütt, hogy még több lesz az adó, de a magyar szívesen fizet az osztrák hadseregért, mert ez a haza egyetlen támasza; hogy ezentul még több legényt visznek el katonának, mert háboru lesz a cárral, de a magyar ember szívesen meghal Galiciáért . . . Vidróczki vad gyönyörrel hallgatta végig a Norcsics ötleteit:

— Egészen a kedvem szerint van, tekintetes ur. Csak azt tessék megmondani, meddig tart még? Mert ma igen megszurkáltak Ujfaluba.

— Csak három nap még, Vidróczki. Csak most szorítsa még!

— Megszorítom, tekintetes ur, — tisztelgett Vidróczki.

És miközben ennyire fajult az elvek harca, én alig léptem ki a faluból.

Most még korábban derengett s este még tiz óra körül is gyenge opálszinben sávosodott az ég alja. Titokzatosan hallgatott az erdő, de távoli méhéből valami rejtelmes zsongás jött szakadatlanul a roskadozó templom felé, amely ott állt a falu fölötti dombon, sötét hársfák alatt. S a hárs-

fák árnyékából merengve nézett el a Bodroγκöz ködbehaló síkságára.

Vacsora után elüldögéltünk a folyó felé kiugró széles tornácon: az anyám, a testvérke, a kis menyasszony, meg én. Langyos esték voltak, de a kis menyasszony minden estén megdidergett legalább egyszer. Olyankor felálltam s megigazitottam rajta a vállkendőt. Főlnézett rám, kedvesen:

— Köszönöm.

A kis menyasszony különben megváltozott. Budai házukban teljesen akaratos teremtésnek ismertem meg: az anyám oldalán mintha kicsérélték volna. A házunkat azonnal megszerette s az új környezetben nagy kedvét találta. Az anyám már az első reggel fölverte a két leányt:

— Talpra, gyerekek! Te Piri, a szobákat hozod rendbe, te pedig, Lenke fiam, utánam jössz a konyhába! Tudsz-e főzni?

A méltóságos kisasszony kedves szorongással nézett az anyámra:

— Egy kicsikét, de nem egészen...

— Hát akkor megtanulsz egészen! — patogott az anyám. — Az én menyemnek magának kell vezetnie a háztartást!

De megváltozott nemcsak a kis menyasszony, hanem a testvérke is!

Hiszen látszatra megvolt a régi vidámság most is. Eltréfált velünk s néhányszor olyan csinyekbe vitte bele a kis menyasszonyt, hogy még az anyám is fejet csóvált rá komoly megrovással. A testvérkének azonban valami titkolt búja volt s a jókedvet csak azért erőltette, hogy semmit se vegyenek észre rajta. Lehet, talán a kis menyasszonyra kezdett féltékenykedni, ez azonban nem látszott valószínűnek eleintén. Pedig ha csak valamit törtem volna a fejemet, okvet-

lenül gyanút fogtam volna: hátha a testvéрке mégis vetélytársat lát a kis menyasszonyban?! Lenke negyedik hete volt már ekkor nálunk s elárulhatom talán, hogyha egy magános percünk akadt, a feje ott feküdt már az ölemben. De minden ilyen alkalomkor egyszerre csak meghallottuk a testvéрке szoknyájának suhogását... Mire ránknyitott, a kis menyasszony a haját igazítgatta a tükörből. A testvérkének illet volna megéreznie, hogy terhünkre van ilyenkor s ahogy ma látom a dolgokat, tudom, hogy ő érezte is ezt minden titkolt keserőségével. De éppenazért nyitott ránk, hogy szétrebbentsen bennünket...

— Megzavartam az ifju párt? Bocsánat... Szabad, Lenke?

A kis menyasszony szivesen csalogatta be felé:

— Hát kinek lenne szabad, ha neked se, testvéрке!

Igen, a testvéрке észrevétlen óvatossággal változni kezdett. Előttünk a réginek akart még mutatkozni, de itt-ott, ha egyedül gondolta magát, meglestem rajta, hogy valami baja van. A harmadik hét körül már izgatott lett s magánkívül kiáltott fel nem-egyszer. És mialatt a kis menyasszony napról-napra inkább kedvence lett az anyámnak, a testvéрке mindjobban visszahúzódott. Engedelmes leánynak mutatta magát most is, de titokban mintha forgatott volna magában valamit.

Megesett, hogy a két leány összeölelkezve ment végig a kerten. Én pár lépésről haladtam utánuk s akaratlanul is összehasonlítottam őket.

A kis menyasszony karcsubb lehetett valamivel s lehellettel talán magasabb is. De a testvéрке természetesebb és a mozdulataiban valami

utánozhatatlan kecsesség. A kis menyasszony is tudott mosolyogni... De ezeken az összeölelkezett sétákon, ha visszahajlott felém a testvérke, úgy a válla fölött, egyszerre mintha sziven ütöttek volna! Pedig most már egyre ritkábban mosolygott fel. Csak úgy a szeme szögletéből futott át rajtam, hátravetett, dacos fejével, valami fájdalmas szemrehányással. Mintha maga után hivogatott volna...

Fél-hónap választott csak el a testvérke esküvőjétől, de ő alig ejtett róla egy szót. Elöttem legalább soha nem említette. Különböznél alig jöttem vele össze négy szemközt azokban a napokban. Egyszer meglestem a kertben, de egész akaratlanul. Ott álltam a szilvafácskák alatt, félkarommal átfogtam a csenevész galyacskát, éppen úgy, mint tavaly ősszel. S amint ott álltam, a ház felől egyszerre feltűnt a testvérke. Kalap nélkül, kis kosár volt a karján s a gyümölcsös felé tartott. Már előttem haladt el, kissé lehajtott fejjel, komoly arccal. És az alatt a régi nótáját dudolgatta maga elé:

*Hideg szél fuj, édesanyám
Adja ki a kendőm:
Még ma este fölkeresem
A régi szeretőm...*

Odafigyeltem a testvérekére s mély szájalom fogott el iránta. Már elhaladt előttem, amikor utána-szóltam:

— Pirike...

Megrezzent a hangomra s félig felém fordult. Aztán csak eldobta kis kosarát, felém-szökött s boglyas feje már ott volt a karjaim között.

— Zoltánka... Zoltánka... — suttogta szünetlenül s kedves arcát befurta az ölembe.

A régi testvéri szeretettel simogattam meg. Összerándult. Megcsókoltam a haját:

— Valami bajod van, ugy-e? Légy őszinte hozzám, testvérke!

Lassan rámemelte az arcát és ahogy szembenéztünk egymással, két könnycsepp ragyogott a pilláján:

— Ugy-e, nem haragszol reám?

— Ó testvérke, testvérke! — s fájdalomtól lett nehéz a szívem. — Hogy gondolhatsz rólam ilyet! Mindig szerettelek és mindig szeretni foglak. És ha úgy éreznéd egyszer, hogy szükséged lenne rám az életben, mindig ott leszek, hogy megfogjam a kezedet.

De a testvérke arca fokról-fokra a színét kezdte veszíteni. Mintha valami egyebet várt volna. A karja leesett rólam s egyszerre idegenül álltunk egymás előtt. A ház felől ugyanakkor felkiáltott a kis menyasszony:

— Mama! Mama! Zoltán most vallott szerelmet a testvérkének!

S felénk szaladt ujjongó kedvvel:

— Hát ez a barátság?

De el is hallgatott rögtön. Mert a testvérke oly megtörten állt kettőnk között, hogy mindenki megsajnálta volna:

— Ne neheztelj meg érte. Most bucsuztam el az édes bátyámtól...

Elakadt. És akkor egyszerre úgy kezdtek patakszani a könnyei, hogy el kellett fordulnom. Nem sirt, csak a könnyei hulltak egy jajszó nélkül. A kis menyasszony váratlanul megszeppent, óvatosan átszaladt rajtam a szemével, aztán odanézett a testvérkére és átölelte. S annyi jósággal kezdte becézgetni, hogy meg voltam győződve: a kis menyasszony komolyan gyanut fogott rám.

— Testvérke, ne bolondozz már! — és megcsókolta. — Testvérke, nézz reám, hiszen tudod, hogy szeretlek...

S addig vigasztalta a testvérkét, hogy ő is sirva fakadt. És így, könnyeztetve, megölelték egymást s elindultak a ház felé.

En ottmaradtam és töprengeni kezdtem.

Mert gyanút fogott nemcsak a kis menyasszony én reám, hanem én is gyanút fogtam a testvérkére. A testvérkét talán az keserítette el halálosan, hogy most már látja, soha többé nem lehet a feleségem. De ezt a föltevést ismét el ejtettem.

Mert a testvérke teljesen megváltozott az utolsó hónapban. Valami idegenszerű fényt láttam a szemeiben, visszahuzódott s nem volt már olyan közlékeny. Ugy figyelt mindenre, mint egy macska, de annál kevesebbet szólt. Tudtam, hogyha egyszer előveszem négy szemközt, énnekem mindent el fog mondani. Erre azonban egyelőre nem kerülhetett sor.

Egyszer-kétszer megpróbáltam, hogy kettesben maradhassak vele. De most már a kis menyasszony vigyázott reánk, mint előbb a testvérke. És ha a nappaliban vagy a leányszobában két pillanatra egyedül maradtam a testvérkével, a harmadik pillanatban a folyosó felől már megütött bennünket a szoknyasuhogás. A testvérke idegesen kapta fel olyankor a fejét, a kis menyasszony pedig már be is kukkantott óvatosszerűen:

— Megzavartam az ifju párt? Bocsánat... Szabad, testvérke?

A testvérke szívesen csalogatta befelé:

— Hát kinek lenne szabad, ha neked se!

Azokon a májusvégi napokon, amikor két drága teremtés is ott járt körülöttem, alig eszmél-

tem föl egyszer is. Pedig a régi házban titkos, de annál szívósabb harc dult már a két leány között. Nyugalom ült a vén falakon belül, csak itt-ott verte föl e nyugalmat a kis menyasszony vagy a testvérke kacagása. De e kacagások is gyérültek, csöndes mosolyokká halkultak le s e mosolyok után egyre hosszabb hallgatások következtek. Az anyám mindig aggodalmasabban figyelte a testvérkét s annál nagyobb gyöngédséggel halmozta el a kis menyasszonyt.

Igy virradt reánk a választás napja. Egész délelőtt a szilvásban heverésztem s azt a testes orosz regényt olvastam, amelyet még tavaly őszszel hagytam abba. Ezen a napon csak mi négyen ültünk az asztalnál. A testvérke (ma már tudom) azon imádkozott, bár bukna el a méltóságos ur, de minél csufosabban! Sok mindenféléről beszélgettünk az asztalnál, latolgattuk az eshetőségeket, amikor hirtelen egy poros lovas száguldott be az udvarba. A lovon rajta volt a kocsiszerszám is, tehát úgy foghatták ki a szekérből, a hátán pedig senki más nem ült, mint Vidróczki. Persze ezuttal is mezitláb vágatott és csak elordította magát odakint:

— Győztem!

Mire a tornácra szaladtunk volna, Vidróczki már a nagy uccán csattogott végig s a kalapját lóbálva ordított be minden házba:

— Győztem! Győztem! Az Isten lökjön le erről a lóról, ha van még valakinek annyi esze Európába, mint nekem! Éljen Vidróczki!

Tehát győztünk s a régi és csöndes ház egyszerre fölfordult. Az anyám pattogva rendelkezett a cselédleányokkal s a testvérke, meg a kis menyasszony koszorut kötögetett sebtiben. A testvérke külön is lázban volt, mert estére neki kellett kivágni az üdvözlő dikciót.

Késő este lett, amikor valami kilenc-tíz szekeren hazavetődött a társaság. Legelől a győzelemittas öregur, aki legalább négy napra elvesztette a hangját, de annál több dignitással indult meg a veranda felé. A testvérke állt a felső lépcsőfokon kedves pironkodással s amikor eléje baktatott az öregur, utánozhatatlan zavarral köszöntötte. Az öreg erre levetvén magáról minden dignitást, megölelte a testvérkét s összecsókolta. Megéljenezték.

A méltósággal madarat fogathattunk volna, de annál jobban dülöngtek a többiek. Az apámat három nap óta nem láttuk: halálosan fáradt és rekedt volt ő is. Aztán jöttek támolyogva az öreg Istók a két fiával, az ujfalusi pap szürkére fakult vaskalapjában és ferencjózsefben, amelyen több volt a pecsét, mint a legvénebb pataki tógátus zrinyi-kabátján. Valamennyien egy-két snapszocskát hörpintettek még föl és kászálódni kezdtek azzal, hogy holnap délután találkozunk a várromok alatt, ahová utközben megtervezték a méltóságos képviselő ur tiszteletére megrendező kirándulást.

Már csak mi, házbeliek voltunk együtt, amikor egy utolsó szekeren Norcsics zörgött be az udvarba. Ahogy közénk lépett, alig ismertem rá a melák legényre: hangja alig maradt cernányi. A méltóságos ur odabaktatott hozzá s meghatottan szorongatta a kezét:

— Le vagyok kötelezve, valóban módfelett le vagyok kötelezve kedves Norcsics uramnak...

— Hát dolgoztunk egy kicsit, méltóságos uram, — rántott Norcsics a vállán, nem minden fölény nélkül. — Ugyis utoljára dolgoztam...

— Hogy-hogy? — lepődött meg az öreg.

— Amennyiben holnaptól kezdve Zathureczky bátyámnál maradok alkalmazásban.

— De Norcsics uram, ki fogja intézni ezentul a válaszlevelekre leadott diktandók sztenografálását? Tudja kegyed, micsoda restanciában vagyunk?!

Norcsics legyintett:

— Hát majd kerit hozzá valakit, méltóságos uram. Harmincnyolc esztendő van immár a válamon, nem lóghatok tovább a levegőben.

Itt az apám is közbelépett, hogy ebbe már bele kell törődni, mert ezt már így intézte el velem, meg Norcsiccsal. A méltóságos ur végül engedni volt kénytelen, de maradt még egy utolsó kérése:

— Remélem azonban, Norcsics uram megtézi ügyemben véghezvitt valóban hervadhatatlan szivességeit annyiban, miszerint a holnapi napon lejegyez még sztenografice egy válaszlevelet, mivelhogy egy mindenekelőtt sajátlagos kérdés dolgában kell kifejtenem véleményemet bizonyos honi cigányember alapvizsgái kérelmét illetőleg...

— Okvetlenül, méltóságos uram!

Nemsokára szétváltunk. A folyosóról pár percre magamhoz hívtam be Norcsicsot:

— Sejtéd-é, Danyikám, hogy a holnapi kirándulásra te aligha fogsz velünk jönni?

— Hogy-hogy? — és felkapta a fejét. — Csak nem csináltál megint valami ostobaságot?

— Azt nem! Ellenben ama bizonyos cigány levelét én fogalmaztam meg az öreghez.

Norcsics magánkívül lett:

— Tudtam! Előre tudtam! Ha egy hétre kikerülsz a kezem alól, már megbotránkoztatsz! Hadd hallom!

Én előadtam erre, hogy a mult héten unalmamban levelet irtam a méltóságos urnak, mint Tiszanánára való patkoló-cigány. Keservesen

ment a fogalmazás, de legalább volt egy jó délutánom. Szólt pedig a levél arról, hogy én, Vércse Ferkó, tiszánánai patkoló-cigány nem csupán tehetséget érzek magamban, hanem le nem küzdhető vágyat is a jog- és államtudományi doktorátus megszerzése iránt, minélfogva esedezem a méltóságos ur atyai tanácsáért, mik lehetnének ama módok és eszközök, amelyek segítségével letehetném az első alapvizsgát? — s az ágyra vágódtam a nevetéstől.

Norcsics össze-vissza nyargalt a szobában s a fejét csapkodta:

— Hát most már mit csináljak veled? Ellopni a levelet nem lehet, mert belebolondulna az öreg. Hejejej! Egyszer kerülsz ki a kezem alól, akkor is örültséget csinálsz! Tudod te, hogy az öreg holnapután Pestre indul, nekünk tehát holnap éjszakáig készen kell lennünk a levéllel? Mít, levéllel! Huszonnégy oldalon alul meg nem áll az öreg! Hát van teneked fogalmad...

— De Danyikám, honnét tudhattam volna előre, hogy az öreg holnapután már hazafelé indul!

Nem hallgatott reám, mert fel volt böszülve:

— Hogy mindig én felelek a más ostobaságáért! Hát tudod te, hogy az öregnek három óra kell, amíg kifejti először az elemi iskolai előismeretek hathatós tanulmányozásának szükségességét, hogy másik négy órai diktálásra lesz szükség, mire elkészül a középiskolai tananyag okvetlen átvételének s nyolc külön vizsga el nem maradható megszerzésének bebizonyításával és csak akkor fog rátérni a matura mibenlétére, fontosságának s nemzetközi jelentőségének kibonyolítására! Mennyi ez? Huszonnégy oldal? Fenét! Negyven oldal! Hát még vagy öt utóirat! Hát

még a levél szélein egynéhány notabene! Ember! Te előbb-utóbb meg fogsz ölni engem!

A szemembe mondta, hogy neveletlen vagyok, mert annyi éretlenséget még rólam sem tételez föl. Ámbár rólam nyugodt lelkiismerettel föl lehet tételezni akármit. Nem értettem ezt a szokatlan kitörését az én öreg barátomnak.

Pedig Norcsicsnak most is igaza lett.

Másnap délelőtt ugyanis, amint az apám szobájába nyitottam be, a méltóságos ur nagy fejtörések között baktatott egyik saroktól a másik sarokig, olyan fejetéssel, mint egy pónilovaeska. Norcsics viszont az asztal fölé terpeszkedett, mialatt hórihorgas két lába messzire kinyult, túl az asztal két sarkán. Az öregur éppen akkor kezdett diktálni:

»Érdemes Polgártárs! Tisztelt Cigány Barátom! Mérlegelvén a körülményeket s általában a szóbanforgó eshetőségi lehetőségeket, ámbár ezuttal éppen egy fáradalmas, mindazáltal végeredmény gyanánt diadallal megvívott választási harc után testileg megtörve noha, de lelki értelemben véve annál edzettebben állok, mégis nem mulaszthatom el a kínálkozó alkalmat, hogy megragadván első nyugalmasabb perceimet, ámbátor...«

Odakint nyíltan vasárnapi délelőtt volt. Az udvaron az apámmal találkoztam. Azt mondta, a két leány kocsin ment ki az állomásra, Vajda Zoltán elé. De ahogy ezt mondta, a kapun már be is fordult a kocsí. Vajda Zoltán ült hátul, mellette a két leány. Amikor leugráltak, a testvérke balról, a kis menyasszony jobbról karolt bele Vajda Zoltánba, úgy szaladtak vele az apámig, mialatt Vajda tehetetlenül próbált tiltakozni:

— De hölgyeim! Vénember létemre okvetlenül ki akarnak neveltetni!

Ezt azonban nem mondta komolyan Vajda Zoltán. Jókedvű volt s persze szertelenül elegáns. Azonfelül lakkcipőben jött le, aminek szokatlan következménye lett ezen a napon. Barátságosan üdvözölt:

— Zoltánkám, irigylem a kedves menyasszonyodat.

Ránéztem a testvérkére:

— Pirike, mit szólsz ehhez?

A testvérke átölelte a kis menyasszonyt:

— Én nem vagyok féltékeny. Ugy-e, Lenke, mindig szeretni fogjuk egymást?

A kis menyasszony visszaölelte a testvérkét, úgy indultak meg a ház felé.

Noresicsnak azonban mégis igaza volt tegnap. Mert a méltóságos ur annyira belejött a diktálásba, hogy az ebédhez is alig tudtuk kicsalogatni. Ebéd után indulni kellett volna, ám a méltóságos ur kijelentette, hogy ő nem ülhet kocsiba, amíg be nem fejezte »ez egészen sajátlagos ügyben jelenleg megadandó válasz-diktandóját.« Amikor semmi kérés nem használt, az anyám lépett elő. Ám a méltóságos ur hajthatatlan maradt:

— Hogyne, hogyne, nagyságos asszonyom. Megértem és méltányolom. Ámde egy hazafinak, ha valóban a köznek áldozza életét, szünetlenül törnie kell magát polgártársai javának előmozdítása tárgyában. Kegyeskedjék ennél fogva átadni legszivem-mélyéből fakadó üdvözetemet összes egybegyült kedves választóimnak, azon nyomatékkal, miszerint mihelyst befejezem válaszevelem diktandóját, titoknokomtól kísérvé a legbuzgóbb igyekezettel sietni fogok közéjük személyesen is.

Nem maradt egyéb választás, minthogy az egyik kocsit hátrahagyjuk. Norcsics szemre-hányóan bölíntgatott felém:

— Hajhaj! A vén hólyag még csak az elemi iskola harmadik osztályának sikeres elvégzéséig, illetve e sikerült vizsga mibenlétének taglalásáig jutott el. Pedig létkérdést jelentett volna rám nézve, hogy ma okvetlenül kint legyenek.

Nem vettem komolyan Norcsicsot. Azt hittem, szokása szerint tódit egy keveset. Az első két kocsit már kigördült az udvarból, nekem azonban várnom kellett, mert Szálka Simon néptanító volt velem kijövendő, de Szálkát visszafogta kissé a tornácon Norcsics. Halkan beszélgettek valamiről.

Az erdei uton poroszkáltunk már. Szálka Simon ujonnan vasalt kájzerben üldögélt mellettem s ujonnan vasalt nadrágban, minélfogva a lábát nem fektette át kényelmesen egymáson, hogy össze ne gyűrődjön a nadrág. Szórakozott-nak látszott. Alkalmasnak véltem a pillanatot, hogy bizalmas beszélgetésbe fogjak vele. Mert éreztem, hogy a Norcsics legutóbbi szokatlan kifakadásai mögött valami titok lappang.

— Ugy-e, Simon, valami diszkrét ügyet bizott reád az én öreg barátom?

Szálka Simon megzavarodott. S olyan pironkodva nézett rám, mint egy kisleány:

— Miből gondolod, kérlek szépen?

— Csak úgy! Azt hiszem, uriemberek volnánk... Am, ha úgy gondolod jónak, nem érdeklődöm tovább. Nem olyan fontos nekem...

— De fontos énnekem! — kiáltott fel Szálka Simon, szinte magánkivül. — Zoltánkám, én a világ legszerencsétlenebb embere vagyok!

— Hogy-hogy?

— Hát olyanformán, Zoltánkám, hogy egészen fel vagyok kavarodva. Hogy milyen szerencsétlen teremtése vagyok én a jóságos Istennek! Hallgass csak ide és adj valami tanácsot, mert ha igen el találok keseredni, még beleugrok valami kutba. Norcsics ugyanis ezt az üzenetet adta át nekem: »Mondd meg kérlek, Simonkám, Vojtko Ella kisasszonynak, a Vojtko erdész hajadonleányának, hogy halaszthatatlan jelentőségű politikai funkcióm miatt ma aligha lehetek ott a találkozón. Mindenesetre biztosítsd azonban a kisasszonyt változhatatlan tiszteletemről.«

— Vagy ugy! Hát azért volt olyan ideges az öreg!

Szálka Simon mélységes keserőséggel kiabált maga elé:

— Hát ez az, Zoltánkám! Én persze, mint jónevelésű uriember, át fogom adni ezt az üzenetet, pedig talán a szívem fog meghasadni. Kérlek szépen, én nem mondom, az Ella kisasszony talán korosabb is nálamnál, nem is állíthatnám feltétlenül, hogy világ-szépe volna, mindazáltal rendelkezik bizonyos kellemmel s azonfelül hat-ezer forint hozománya van.

Most már világosan láttam:

— Ahá! A mi öreg barátunk alighanem megneszelte ezt a hitezret...

— Ugy van, Zoltánkám — s leirhatatlan keserőség látszott az arcán. — Már most, kérlek alássan, mit tehetek én egy olyan világot-járt és amellet oly marha-erejű egyénnel szemben! Ha megsejti egyszer, hogy az utjában állok, ugy behajít valami árokba, hogy leszakad a lábam...

Itt már nagyot néztem:

— De hiszen akkor te is szerelmes vagy a Vojtko-leányba!

— Ugy van, Zoltánkám, ezt megvallom ne-

ked teljes férfiassággal, — s lebocsátotta a fejét. — Pedig milyen jól kezdett állni már az ügyem! Most aztán idejön ez a Norcsics, a kortesuton találkozik az ideálommal, megneszeli, hogy némi összeg is áll a házhoz s udvarolni kezd neki. Mintha kést döftek volna a szivembe!

— Ugyan már!

— Hagyd el, Zoltánkám! Nem tudod te azt, mennyire elcsavarja a fejét egy vidéki leánynak az olyan üzenet, hogy »politikai funkció!« Mert én, mint jólnevelt uriember, természetesen szórul-szóra fogom átadni az üzenetet. Kés van a szivemben, kérlek alássan...

Itt már tenyerébe tette a fejét Szálka Simon, ugy szomorkodott. Vigasztalni kezdtem, hogy nincs még ok a búsulásra s lehetetlen, hogy Norcsics sejtene valamit. Mert akkor nem bizott volna egy ilyen diszkrét természetű megbizatást éppen öreá. Am a hatezer forint mégis gondolkodóba ejtett, ezt azonban már nem mondtam meg szegény Szálka Simonnak. De megigérttem neki, hogy kicsit puhatolózom és ha szükségét látnám, négy szemközt előveszem Norcsicsot. Szálka Simon hálásan szorongatta a kezemet:

— Zoltánkám, örök életemre leköteleznél, kérlek alássan!

Akkor már közeledtünk a várromok felé: egyre-másra rövid kapaszkodók jöttek. Fordulók tisztások, meredélyek váltogatták egymást. Nyugalom csöndje pihent a sokszáz esztendő s tölgyfák alatt, árnyékaikban ritkásan lengő fü bókolt a levegő egy-egy lehelletére s lent, lent a mélységben, még a tölgyfák felszakadt ösgyökereinél is mélyebben, patakok csordálgattak sietősen a messzi sikság felé. Később haragos-fenyvesbe kanyargott föl a kimosott ut s kellemes hűvöség csapott meg bennünket. A fenyves még így

szélcsendben is, sóhajtott néha egyet. Itt-ott, a magasban ölelkező fenyők tetején tul, idelát-szottak már a csucson meredező bástyák romfalai.

Még egy utolsó kapaszkodó! Egyszerre szét-tárult a fenyves s ott voltunk a vár hegykupja alatt elterülő tisztáson. Tíz-tizenöt kocsi pihent az árnyékosban s a hegycsúcs tövében vigan volt már a kirándulók társasága.

Felesleges talán, hogy leírom őket. Hétköznapokon teméntelen apró gond emésztí ezeket az embereket, de ha összekerülnek egyszer, olyankor a lelkesedésük nem ismer korlátot. Legalább is minálunk, azon a sok bánattal megvert, de azért mindig bizakodó és mindig törhetetlen kedvű Felvidéken. És rövidesen — honnét, honnét nem! — csak elősompolyognak a hangászi kar tagjai és ha egyszer Varnyu primás ráillesztí nyirettyűjét a sovány hurokra, ha a pikulás jajgatni kezd a pikulán és a kisbögös macerálni kezdí a kisbögő hasát, — ó Istenem, a fiatalság összeüti bokáját és ejhajt kiáltván, még az öregek is megforgatják egymást, illendő kellemmel. Később már ők is odakiáltanak egy-két csuhajt, miközben tenyerüket a fülük táján forgatják.

Valami tizen is szaladtak elénk. Legény-pajtások és kisasszonypajtások:

— Gratulálunk! Gratulálunk!

Tehát megtudták, hogy vőlegény vagyok. Meg voltam gyözödve, hogy az épületes mamák közül nem-egy számított reám, minélfogva tün-tető örömmel fogadtam a szerencsekivánatokat.

A hangulat egyre fesztelenebb lett. Jólesett látnom, hogy a mi két leányunkat vették körül a legtöbben. Kedves, szerény teremtés volt mind a kettő és csak most vettem észre, hogy egyformán öltöztek föl. Azzal a különbséggel, hogy a testvérke lakk-félcipőben jött ki.

A hangulat tehát annyira fesztelen lett, amennyi fesztelenséget csak el lehet képzelni a nyájas vidéken. Az egymás kölcsönös megszólásának időpontja ugyanis csak akkor szokott elkövetkezni, ha már hazaszéledt egy-egy ilyen fesztelen társaság. Ozsonnatájban előkerültek a batyuk s a kedves mamák asztalt rögtönöztek a gyepen. Az urak akkor már szélesen koccintgattak az egymás jobbvoltára, Horváth Péter grófi erdőkerülő, akinek házacskája ott állt tul a várhegyen, az ösrengeteg mélyén, katonás mozdulatokkal rendelkezett a szolgálóra felakasztott két kondér körül. Nem hiába, hogy csak két esztendővel előbb került haza a nyíregyházi huszároktól. Vajda Zoltán először az Istók-kisasszonynak udvarolgatott, persze csak módjával s később a mamák közé vegyült el, ahol máris általános népszerűsége tett szert. Egyszer-kétszer láttam Szálka Simon pajtást is. Simon testvér a Vojtko-kisasszony körül botorkált, valamit mondott neki négy szemközt s mivel a Vojtko-kisasszony félig lehunytt szemmel figyelt oda Szálka Simonra, körülbelül sejtettem, hogy Simon pajtás most továbbítja a Norecsics tiszteletteljes, tehát sok mindent sejtető üzenetét. A Vojtko-kisasszony egyszerre csak elpirult, a kezét adta Simonnak, amire Simon pajtás halványodott el. A Vojtko-kisasszonyt — pedig nem szeretek kedvezőtlenül nyilatkozni a gyöngébb nemről! — nem lehetett feltűnően csinosnak mondani s Szálka Simon mégis halavány lett arra a kézszorításra!

Amikor lehangosabb lett volna a kedv, az apám, pohár-borral a kezében, kiállt a társaság elé s megemlítette, hogy szeretve tisztelt képviselőnk ma már esetleg aligha fog tudni kijönni, mert állami természetű elfoglaltsága visszatartotta. Lehetséges, hogy itt terem még, ám az

ellenkező eshetőség esetére a szeretve tisztelt képviselő ur eleve megbizta őt, hogy máris ajánlja fel legszivesebb szolgálatkésztségét a nagybecsű társaság minden egyes tagjának külön-külön, együttesen és általában.

Eljent kiáltottak rá s a kis menyasszonynak külön is kijutott az ünnepeltetésből, aki kedves szerénykedéssel köszöntgetett jobbra-balra.

A hangulat már-már érintette a tetőpontot, ha szabad így kifejeznem magamat. Az öregek beszéd tárgya természetesen politikai természetű volt. A mamák külön traccsoltak egymás közt s azalatt óvatosan tartották szemmel az ifjúságot. Az ifjúság tagjai viszont elszóródtak az árnyékosban, ám nagyrészt olyanformán, hogy egy-egy kisasszony illedelmesen leült a gyepre s szórakozottan legyezgette magát, mialatt ifju lovagja lefeküdt mellette s félkönyökre támaszkodván, a kisasszonyhoz beszélgetett csöndeskén.

Ebben az időtájban történhetett, hogy három kocsisunk közül a János nevezetű, aki engemet hozott ki ma délután, néhány üveg borral sietett át a tisztáson. Amikor hozzámért, megszólított:

— Zoltán urfi, azt hiszem esőnk lesz. Mintha borolni kezdene a kassai hegyen.

Egész csöndesen mondta ezt. De a testvérke aki mögöttem állt, meghallotta.

— Hány fedeles-kocsink van összesen? — kérdeztem. — Kilenc? Akkor rendben van. A hölgyeket nem érheti különösebb veszedelem.

A testvérke akkor már az oldalamon állt:

— Nagy csacsi maga, János. Valahogy ne adja tovább, mert akkor vége a mulatságnak. S aztán, ha csakugyan megáznánk egy kicsit?...

Ránéztem a testvérkére és ő visszamosolygott rám, mint régi-régi idők óta nem. Ugy

mosolyogni, mint a testvérke, nem tudott senki más. S a szemei úgy csillogtak e pillanatban, mint soha máskor azelőtt, de volt valami révedező bú is a szemeiben.

Megérezte, hogy kissé rajtafeledkeztem, mert egyszerre hizelegve karolt belém:

— Tudod-e, mit gondoltam? Gyerünk fel a várromokra!

— Hogyan? Csak így ketten?

— Miért ne? — és természetes lett megint. — Azaz, várj csak! Hivjuk el a kis menyasszonyt, meg Zoltánt is. Jó lesz?

— Jó lesz, testvérke.

Vajda Zoltán, amikor előadtam neki a testvérke kivánságát, először a lakkcipőjére nézett, de aztán hozzátette: rendben van. Hozzánk csatlakozott azonfelül a szomorkodó Szálka Simon is. És megkerülvén a tisztást, némi kanyargóval nekivágtunk a kapaszkodónak. De itt az eszembe jutott valami:

— Zoltán testvér, siess csak vissza és nyugtasd meg a mamát, hogy másfélóra múlva itt leszünk.

Vajda Zoltánnak volt annyi esze, hogy az édesanyám aligha vesz tudomásul egy ilyen vállalkozást. Mikor azonban a testvérke is megkérte, hogy okvetlenül nyugtassa meg az anyánkat, nyomban visszafelé indult. Mi pedig négyen nekivágtunk.

Persze nem ment simán. Egy-egy szakadéknál, hol a kis menyasszony nyujtotta felém a kezét, hol a testvérkét kellett megkapnom s átsegítenem. Legtöbb baj természetesen a testvérkével volt, mert lakkcipőben jött ki. Már a bástyák alatt lihegtünk, amikor egyszerre megállt és toppantott, hogy nem bírja tovább! Lázító makacskodásán itt már a kis menyasszony is

mulatni kezdett. Először Lenkét segitettem föl s akkor visszasiettem hozzá... Bokor alatt ült, mint egy durcás gyerek.

— Látod, látod! Hát annyira szorit az a cipő?

— Nagyon szorit, Zoltánka.

Valahogy nem nagyon hittem neki. Félig az ölemben vittem föl, ő pedig vállamra hajtotta le a fejét. De ugy, mintha komolyan szenvedett volna. Csak a kapu alatt tettem le:

— No, te nagy vállalkozó!

Fölnézett rám, csaknem bocsánatkérően:

— Tudom, terhedre voltam. Ne haragudj.

— Hát annyira szoritott az a cipő?

Nem felelt.

Hanem a kilátás! A testvéрке félénken pillantott le az északi oldal mélységei fölé, a kis menyasszony el volt ragadtatva. A kapaszkodóknál panaszszó nélkül erőlködött a kedves, de most, amikor már fent voltunk, bámuló szemmel lelkesedett a tájék fölé. A fekete bástyák alatt erdők ujjongtak. Mindig erdők és erdők! Messze tisztások. Feljebb már haragos fenyők szökdöstek fölfelé. Laposnak látszottak aombok és hegyek, ám északnak egyre élesebben nyultak föl a hegycsucsok. Messze, egészen messze fehérben szikrázott a Beszkidek havas válla, Kassa felől pedig sötét borulat mutatkozott a Dargó irányában. Azon a részen vad fenségében ágaskodtak egymás nyakába a sziklahegyek és a fekete ormok s az egymás háta fölé néztek le reánk meresztőn...

A várudvar nyugati szögletpázsitján ledültem egy szeder alá és mialatt Szálka Simon körütra indult a testvérkével, magamhoz ültettem a kis menyasszonyt. Marék-vadvirágot hozott a kezében s koszorut próbált kötni a kalapom

köré... Néha magamhoz vontam a kezét, később mesélni kezdtem neki. A vár, az erdők, a hegyzugok, a járatlan utak babonás meséi voltak ezek az emlékek, amelyeket régi gyerekkoromban erdei favágóktól hallottam téli éjszakákon. Nemegyszer éjféléken túl hallgatóztam reájuk, mialatt kukoricát morzsoltak a konyhánkban. Szóltak e mesék az erdei kisértetekről, amelyek többször elmerészkedtek falunk temető-dombjáig is és a roskadozó templom falához lapulva nézegettek a szélső házak felé. Mesélni kezdtem a nagyerejű Esze Tamásról, aki erdei kóborló volt s a szegény népért verekedett a nagyurak, meg a gyilkos németek ellen...

A kapu felől loholva szuszogott felénk valaki. Lenke hátranézett:

— Vajda van itt.

Vajda Zoltán akkor már előttünk állt, de micsoda külsőben! Huszfelé volt lapitva a galérja s fájdalmasan sziszegett lakkcipős lábaira:

— Hamar, hamar, gyerekek! Vihar jön! No hiszen, Pirike ne kerüljön ma az anyátok elé! Ő csinálta az egészset!

Felugrottam s nem minden aggodalom nélkül kellett látnom, hogy az északi látókör felét elárasztva, sötét homlokkal vágat felénk a vihar. Itt-ott villám hasit át a fergetegen s távoli és tompa dörrenés rendül át utána az erdők között.

Az északi udvarrész felől Szálka Simon jött felénk.

— Hát a testvére hol maradt?

— Mindjárt itt lesz, csak még nem akart velem jönni. Ahogy meglátta, hogy eső jön, azzal küldött el, egy kicsit följebb kuszik, mert hogy olyan szép. a vihar!

Idegesen indultam az északi udvar felé. Vajda Zoltán utánam.

A szívem állt el attól, amit láttam!

A vár legészakibb pontján, a százöles meredek fölé szökött fel merészen a toronybástya. E bástyához éles szög alatt vitt föl az északi toronyfal, alig három lépés szélességben s e keskeny térközön egyszer félig kuszva, egyszer a himbáló bokrokba fogózva, oly ügyesen küzködött fölfelé a testvérke, mint egy vadmacska. Odafent hajlongani kezdtek a bokrok.

Amire utolért Vajda Zoltán, a testvérke fent volt már a tetőfokon. Ruhája repkedett a szélben, ő maga, háttal nekünk, megcsuszott hajjal nézett szembe a viharral.

Alulról valami kiáltozást hallottunk s észak felől, a félvilágot előntve, rontott előre a fergeg. Már itt volt a szél s ázrugott a falak között. Földig hajoltak a bokrok, a bástyák fütyölni kezdtek... A testvérke pedig állt-állt odafent, legalább husz méterrel a fejünk felett. Állt, szemközt a viharral s könnyü szoknyaája csattogott. Csak pillanatnyi megcsuszamlás vagy szédület és a testvérke nincsen többé...

Akkor már a hátunkban állt a kis menyasszony is. És mielőtt megakadályozhattuk volna, felsikoltott:

— Testvérke! Az Istenért, mit akarsz!

Erre a sikoltásra a testvérke is megfordult odafent. És ahogy meglátott bennünket, elsírta magát, mint egy büntetéstől remegő iskolásgyerek:

— Jaj! Vigyél le, Zoltánka!

Abban a pillanatban nem haragudtam többé reá, csak sajnáltam. Sajnáltam minden szeszélyével és meggondolatlanságával. Megszoritottam fejemben a kalapot s nekiszaladtam a bástyakapaszkodónak. Vajda Zoltán vissza akart fogni:

— Majd én! Majd én!

— Ne okvetetlenkedj már! — s visszalöktem. — Ebben a cipőben!? Törődj inkább Lenkével! Szaladjatok lefelé, a testvérkéért majd én felelek! Az utolsó kocsi okvetlenül várjon meg bennünket!

A vihar a szomszéd hegyen zugott már és szaggatta a százesztendős fákat. A szél oldalbarkapta a várat, az erdőt akkor már csüngő felhők árasztották el, mint tornyos árvizek a síkságot s én minden erőm megfeszítésével igyekeztem a bástyafok felé. A vihar a mélybe vágta le a kalapomat... Repkedő hajjal és remegő szível törtem feljebb, egyre feljebb a testvérke felé, aki akkor már lekuporodott a tetőn és megfogózott egy bokortőbe. A meredek fal egy-egy fordulójánál megláttam a zengő szélen át, hogy a kis menyasszony csaknem elérte már a várhegy alját és hogy Vajda Zoltán, meg Szálka Simon segítget neki a karjával. Odalent, de irtóztatóan lent, készülődni kezdtek már. A társaság egy része fölfelé fordított arccal leste a testvérkét.

Talán tíz perc mult el e rettentő erőfeszítem közben. De tíz perc mulva mégis a testvérke előtt álltam. Halovány volt és remegett, mint egy meglapult madár.

A szél őrjöngött a keskeny bástya tetején. Két lábamat nekifeszítettem s az ölembe kaptam föl a testvérkét, aki halotthalványan fektette le hebehurgya fejét a vállamra. Alig hallhatóan suttogott:

— Jaj, Zoltánka...

Villámok hasították át az égbolt felét s rémült csattanások remegtették a düledező falakat. Már felettünk dörgött, hogy megrendült bele a szédítő mélység. Már nagy esőcseppek vágtak az arcomba és a testvérke pehelykönnyű bluzára, hogy a ruha odatapadt a forró, kerek vállához.

De mégis csak lent voltam vele. Az északi udvarban letettem a haszontalant s behúztam a egyik bolthajtás alá. A vihar kitört. Mázsányi mennykövek csapkodtak a tornyokba s a rengetegben döngtek lefelé a faóriások. A testvére ott ült ezalatt a bolthajtás szögletében, egy régi kőpad omladványán. Ült szótlánul, a keze közé temetkezve, térdére lebocsátott fejjel. Hozzáléptem:

— Mikor fog már megjönni az eszed, te!

Nem emelte fel a fejét. S milyen idegen volt az a máskor kedves hangja! Letörten sirdogált:

— Meg akartam halni...

A régi javithatatlan volt most is. És ez akar férjhezmeni két hét múlva?! Leültem hozzá, az ölembe vontam a fejét:

— No, azért ne keseredj el. Nem neheztelek rád. Csak szeretlek, ahogy senki más nem szerethet.

Rámemelte a szemét. Csillogva és szomoruan. Már mosolygott is:

— Először meg akartam halni, Zoltánka. Aztán arra gondoltam, hogy magam után csallak és együtt halunk meg. Aztán, amikor már felvettél, mégis mást gondoltam. Minek szomorítottam volna meg a kis menyasszonyt? Élni jobb.

Annyi szeretettel nézett a szemembe, hogy meghatódtam és magamhoz öleltem. De észrevettem, hogy ázott a bluza s megdidereg. Felálltam, levettem a kabátomat s ráteritettem a vállára. Nem akarta:

— Meg fogsz hűlni, Zoltánka.

— Egy szót se halljak! Most én parancsolok!

Tetszett neki, hogy rendelkezem vele. Ahogy visszaültem hozzá, az ölembe hajtotta a fejét. És mialatt odakint szél és villám tombolt, nyu-

godtan cigarettáztam s a testvérke szelíden hajolt le az ölembe. Már vagy egy órája állt odakint a vihar. Szótlanul üldögéltünk és vártunk így kettesben. Csak a testvérke nevetett föl nagynéha.

— Mire gondoltál most, testvérke?

— Majd megtudod, Zoltánka.

A vihar megrázta az egész várhegyet. A testvérke olyankor még jobban hozzámfurakodott. Sok mindenre gondoltam azalatt, csak éppen ketőnkre nem.

— De mit csinálunk majd, testvérke?

Felkacagott, csöndeskén:

— Nekem így is jó, Zoltánka.

Nagysokára fáradni kezdett a vihar. És amire elvonult volna, sötétedett. Kiléptünk a bolthajtásból. A nap letűnt már, az ég tündöklött. Éles és tiszta levegő csapott meg. Lenéztem a tisztás fölé:

— Testvérke, a kocsi nem várt meg!

Rámnézett s szája szélén apró mosoly szaladt el:

— Pedig meg is üzented, hogy várjon. No, ez érdekes. Nem?

Megegyeztünk, hogy a kocsis alighanem a fák alá állt. A kezemet nyujtottam neki.

Félóra mulva a tisztásra értünk, jó csatákosan. De a kocsisnak hült helye volt. A testvérke, mialatt hangosan mérgelődtem, harmadszor kacagott fel. Visszafojtott, különös kacagással.

Töprengeni próbáltam, mimódon kerülünk most haza? A testvérke rezzentett föl:

— Zoltánka, tudod-e hol fogunk aludni ma éjjel? Hát az erdőkerülőnél! Horváth Péterék-nél!

No, ez okos gondolat volt.

VII.

A kerülői ház túl feküdt a vársíkon, olyan fák sűrűjében, hogy a mennybolt magasságában ért össze a koronájuk.

A víz lefutott már s törött ágak és gyönyöző falevelek borították el a gyalogutat. A testvéрке lépdegélt elől s a kabátom úgy volt átvetve a vállán, mint egy huszármente. Elöttem suhogott, meg-meglebbent bokán felül érő szoknyácskája, láttam a két csatakos félcipőjét és láttam, egyre láttam kedves vonalait a két bokájának. Elgyönyörködtem megható alakjában s forróságot éreztem a szívem táján, valahányszor rajtafeledeztem azokon a csatakos cipőcskéken.

Óvatosan lépkedett előttem. Kicsit oldalt hajtotta a fejét s valami ismeretlen nótát dudogtatott maga elé. Hirtelen juthatott valami az eszébe, mert csak hátravetette a fejét, úgy a vállá fölé s reámmosolygott.

Sötétedett, amire elértük a kerülői házat. Ott áll ez a ház most is égignyuló tölgyek alatt, keskenyke tisztás szélén, amikor már csak lekemnek szemeivel láthatom. Hallgat a kerülői ház, Horváth Péter nyalka grófi kerülő és rokkant káplár-sarzszi a nyiregyházi huszároktól talán e pillanatban is a tisztás szélén fekszik, hallgatja az erdő zugását s a régi világra gondol. Ma már csak egészen kis köröket járhat be az erdőben, puskája sincs már Horváth Péternek, amelyet valamikor könnyedén lökött fel a vállára. Mert köhécselget, esztendőök óta köhécselget immár

Horváth Péter. Golyó ment át a vállán Horváth Péter nyalka nyiregyházi huszárkáplárnak azon a szeptemberi délelőttön, mikor a lovasregementben ott rohant ő is a kamionka-sztrumulovai magas porban. Előrenyujtott kardjával, az öreg király nevét kiáltozva. Hej, hogy dübörgött akkor a kamionka-sztrumulovai tarló! Azóta, hogy véresen esett rá a lovára, egyre köhécselget Horváth Péter rokkant káplár-sarzsí. És elhallgatván a tölgyek hárfáját, megbékélés száll a szívére olyankor.

A kerülői házból gyenge mécsvilág verődött ki a tisztásra. Bezörgettünk. A menyecske sietett elénk a pitvarba:

— Kisasszony lelkem! Hát hogy kerül ide? És ilyen vizesen!

— Eltévedtünk, Marika! — kacagott fel a testvérke. — Hát most már itt is maradunk reggelig.

— Ó Istenem, hogy is engedném el a kisasszonykát meg az urfit! Az uram ugy sincs még idehaza, biztos, hogy ő is az urakkal ment el. Mindjárt adok valami szárazat a kisasszonykára, mert még megbetegszik azzal a gyenge testével!

A testvérke megörült:

— No, az érdekes lesz, Marika. Ugyis egy-termetűek vagyunk.

Beléptünk a nyájas előszobába. Apró fiucska aludt a bölcsőben. A menyecskének felcsillant a szeme:

— Pünkösdkor lesz féléveske...

A fiucska aludt. A testvérke felsuttogott:

— Jaj, be aranyos!

Nekem azonban távoznom kellett, mert a menyecske mindenáron át akarta öltöztetni a testvérkét. A hátsó, kamraszerű szobácskában

lámpát gyújtott a fiatalasszony s mentégetőzve ott hagyott, hogy csak legyen kevés türelemmel.

Valami negyedóra múlva megnyílt halkan az ajtó és a pitvar felől besurrant hozzám egy kis parasztleány. A haja két ágba volt befonva s leesett csaknem a kis csizmáig. Mert kis csizmában volt a kis parasztleány, pattanó kis pruszlikban. Felugrottam:

— Testvérke!

— Tetszem? — és mosolygott.

Odavoltam:

— Testvérke, soha ilyen kis parasztleányt nem láttam! Gyönyörű vagy!

Kétszer-háromszor megfordult maga körül s ingerkedve nézett rám:

— Hát mégis tetszem?

— Testvérke! — és felujjongtam. — Te igazság szerint nem is vagy most a testvérkém. Ha így járnál mindig, akár ma este feleségül vennék. Vagy tudom is én, mit kezdenék veled...

— Igazán! — s hirtelen elfordult tőlem, mert a meggondolatlan megjegyzésemre vér futotta el az arcát. Elértette, de nem haragudott meg érte. Sőt, ahogy így félig elfordult tőlem, visszanézett kötekedve:

— Igazán, Zoltán urfi?

Szerencsére a menyecske hívott:

— Tessék, kisasszonyka! Egy kis vacsorát, mert biztosan megéhezték.

Átmentünk az elsőházba s leültünk az asztalhoz. A menyecske gyönyörködve nézett bennünket, amint hozzámfurakodott a testvérke:

— Tudja-e, Marika, mire gondoltam? Hogy én most le se vetném többé ezt a ruhát, Zoltánka meg felöltözne kerülőnek és soha el nem mennék innen. Én főznék, Zoltánka vállára vetné a pus-

kát, esténkint pedig kiülnénk a ház elé és hallgatnánk az erdőt.

Tréfásan mondta, de a fiatalasszony komoly lett tőle:

— Hát hiszen kisasszonyka...

Horváth Péterné jól tudta, hogy két hét múlva a testvérke másnak lesz a felesége...

A testvérke úgy csapongott azalatt, mint virágok felett a pillangó. Fel-felállt az asztaltól, végigtáncolt a kis szobán s meg-megállt előttem, feledhetetlenül:

— Hát mégis tetszem? Még holnap varratok magannak egy ilyen ruhát!

Kötekedett és mókázott velem, amikor lódobogás jött az erdő felől. Két pillanat múlva belépett a pitvarba Horváth Péter:

— Hála Istennek, csakhogy megvannak!

Összenéztünk a testvérkével: arra egyikünk se gondolt idáig, hogy odahaza megijedhettek miattunk. És Horváth Péter, miután megcsodálta és összedicsérte a testvérkét elmondta, hogy hazulról lóháton küldték utánunk. Először nem nyugtalanokdtak, amikor azonban üres kocsival jött vissza a János, minden felfordult a házban...

— Hát most én visszamegyek, urfi, mert otthon nyugtalanul vannak.

— Jól van, Péter. Reggel majd küldjenek értünk a tisztásig. Mert az éjszakát már itt fogjuk kihuzni.

Még az elhelyezkedésről van szó. Pirike kisasszony az első házban fog aludni, nekem a pitvarban vetettek fekvőhelyet, a nyitott ajtónál. A menyecske majd a hátsó szobácskában fog lepihenni. Horváth Péter készülődni kezdett visszafelé.

— A puskáját ne tegyem a fejem mellé, Péter?

— Felesleges, urfi. Nem jár rossz ember az erdőbe.

S jóéjszakát köszönve mindnyájunknak, elvágatott a sötétben.

Fokonkint csönd lett. Horváth Péterné kamrájában kialudt a világ, de a testvérkénél égett még a lámpa. Vetkezni próbáltam. Hüs levegő jött be az ajtón s a tisztás felől hidegen néztek le a csillagok.

Pillanatra megálltam s rajtuk-feledkeztem. Azok a nyári csillagok, ott a tisztás fölött, még ma is megremegtetnek! Mert ugyanakkor a testvérke szólt ki suttogva:

— Zoltánka, gyere csak...

Nem tudtam, mit akar? Utána-mentem, lábujjhegyen: a testvérke még a haját se bontotta meg. Kedves zavarral állt előttem:

— Zoltánka, ne haragudj... Tudom, mindig a terhedre vagyok... Baj van...

— No, mi az a nagy baj?

— Nem bírom lehuzni a csizmát...

— Mingyárt segítünk rajta. Ül csak le az ágy szélére!

Odament a vetett ágyhoz, leült a szélére s kinyújtotta a jobblábát. Nem is ment olyan nehezen!

— Most add ide a másikat!

Kinyújtotta a másik lábát is. Játszva ment... Ott térdepeltem előtte, de akkor fölnevettem:

— Jaj, te rettenetes leány! Hát persze, hogy nem ment magadnak! Hiszen a mezitlábadra huztad fel a csizmát!

Ahogy a kezemben tartottam a csöpp lábát, rácsaptam a kezemmel, aztán lehajoltam és megcsókoltam. S a testvérke nem kapta rá a szoknyája szélét. Pedig máskor csak úgy csapkodott volna rajtam a keze:

— Ne légy illetlen!

Most egy árva szava nem volt. Ahogy felálltam, szomorunak látszott. Rácsaptam a kezére is:

— De a vetkezésnél, remélem, nem kell kiszolgálni a kisasszonyt?

Az ágy mellett állt, mezitláb s háttal fordult nekem:

— Köszönöm. Neked azt ugyse volna szabad. Elfordult. Most még szomorubbna látszott.

— Almodj szépet, testvérke!

Nem nézett vissza és nem felelt. A pruszlikot kezdte kikapcsolni magán.

Kisurrantam. Odakint hallgatott az erdő, csak a csillagok néztek le a tisztás fölé. Levetkeztem s magamra huztam pokrócot és gubát. A csillagokat néztem... Sokáig, nagyon sokáig tünődöztem rajtuk s egyszer csak úgy éreztem, hogy fáradt szemeim előtt pislogni kezdenek a csillagok. Az arcomra rálehelte még az erdő, de később ezt se éreztem s a csillagokat se láttam.

Azt hiszem, elaludtam. És elaludván, álmodni kezdtem. Jó, ha álom-közben kialszanak előlünk a csillagok, mert ilyenkor nyugodt az álmunk. De nem jó, ha álom-közben újra pislogni kezdenek félig lezárt szemeink előtt a csillagok. Az ilyen álom nyugtalan.

Nekem pedig nyugtalan álmom lett. Először úgy tetszett, mintha a testvérke kilépett volna a pitvarba és álomszerű csöndben mintha oda-térdelt volna a fekvőhelyemhez. Lebontott haja ráesett az arcomra. Mert van úgy vele az ember, hogyha volt valamikor valami annyira titkolt gondolata, amelyet magának se merne megvallani, ez a titkolt gondolat egyszerre csak remegő valóság gyanánt lép eléje... Így tetszett föl nekem is a testvérke e pillanatban. Ott térdelt mellet-

tem, sötét haja egészen betakart s forró arcát odatette az arcomhoz. Álom-közben is tisztán éreztem, hogy csak álmodom és hogy képtelenség ez az álom.

Hánykolódni kezdtem... Nem voltam magamnál, erre jól emlékszem... De ahogy félig felnyitottam a szememet, a tisztás fölött erőteljesen pislogott a sok csillag...

Nem jó, még álomban sem jó, ha a csillagok pislogni kezdenek fölöttünk. Mert ez annyit jelent, hogy ébren-alva, félig lehunytt szempillákkal nézünk szembe a csillagokkal. Valahányszor ilyen álmos pislogással néztek le reám a csillagok, mindig nyugtalanul aludtam.

Ekkor is alhattam. Rövid a nyári éjszaka, de mennyi mindent össze lehet álmodni egy-két óra alatt is. Fájdalmas és gyötrő álmot...

Most pedig ilyen álmok kerülgettek. Rámestett a testvérke haja, hogy fuldokolni kezdtem. Kedves arcát odafurta az arcomhoz és könnyei leperogtek a halántékomon. És mintha forró szájjal suttogott volna valamit.

A csillagok most már élesebben néztek le reám a tisztás fölül s az erdei levegőt megint a arcomon éreztem. És éreztem, hogy a testvérkének összerándul a válla s a fogai megkoccannak. Mintha fázott volna.

— Testvérke, — szóltam hozzá, szivemig megindulva. — Elment az eszed!? Az Istenért, mit akarsz?

Nehéz álmomon át is olyan tisztán hallottam a testvérke szomorú hangját, hogy most már én remegtem össze.

— Félek... Nagyon félek... — s úgy tördelte a kezét.

Forró könnyei szüntelenül hulltak az arcomra. Nedves lett tőlük a párnám. Kedves ar-

cát ott éreztem a karomon. Fáztam és remegtem s éles hasítás szaladt át a fejemem.

A testvéрке könnyezve suttogetta:

— Félek egyedül, Zoltánka... Magamtól félek...

Csak azokat a könnyeket ne éreztem volna az arcomon! Csak a fejem ne égett volna annyira!

Oly rövid a nyári éjszaka s oly fájdalmasak az álmaink néhány rövid negyedóra alatt is! Kiáltani szerettem volna minden erőfeszítéssel, mint annyi sok rossz álmom alatt, de csak a testvéрке könnyező suttogetását hallottam:

— Szeretnék meghalni...

A csillagaim, amelyek annyiszor virrasztottak fölöttem, most eltűntek vak messzeségekbe. És egyszer, amikor csakugyan felébredtem, végleg nem láttam őket a tisztás fölött. Akkor már virradni kezdett az erdő. Hűvös levegő lengett be az ajtón. Fölnyitottam a szememet és úgy maradtam hanyatt. Az álmom felett próbáltam töprengeni.

A fejemenél még most is nedves volt a párna. E felfedezés megdöbentett. De arra gondoltam, hogy talán magam sirhattam az éjszaka. A testvérkét álmodtam ide magam helyett.

Csak a fejem ne égett volna olyan nagyon!

És azon a hajnalon, amikor égő szemhéjjal gondoltam vissza az elmúlt egy-két napra, egyszerre világosság gyult ki bennem és csalhatatlan bizonyossággal láttam a dolgok összefüggését. Tulcsigázott fejem csak úgy cikázott aprónak tetsző semmiségeken...

...Láttam a testvéрке fátyolos, lázbagyult szemét, mikor a várhegyre hivatott... »Miért ne mehetnénk föl kettésben, Zoltánka?« — s rámnézett azzal a megvesztegető mosolyával... Mikor aztán a kis menyasszony, Vajda Zoltán,

meg Szálka Simon is hozzánkcsatlakozott, a testvérke visszaküldte a vőlegényét, hogy nyugtassa meg az anyánkat... Igen, igen... A testvérke valami módon le akarta rázni egyelőre a vőlegényt, de amikor ez még sem sikerült neki, a legnagyobb vakmerőségre elszántan felkuszott a bástya tetőpontjára... Akkor már jött a vihar, de ő mégis megtette. Tudta, hogy csak én mehetek utána s jól számított. Kettesben kellett maradnunk s ezt is pontosan számította... És ahogy tovább töprengtem, fokonkint kezdtem megzavarodni s félni kezdtem a testvérkétől. De hát miért csinálta s miért kellett itt maradnunk éjszakára?... Most már tudom. Mert János kocsis nem várt meg?

Es visszaémlékeztem, hogy tegnap délután, amikor már nekiindultunk a hegynek, a János kocsija előtt valahogy kioldózott a testvérke cipője. Hozzáugrottam, hogy segítek neki, de ő visszaintett:

— Köszönöm, majd befüzi a János.

Mi azalatt előresiettünk keveset, de ahogy visszanéztem, láttam, hogy a testvérke valami utasítást ad Jánosnak. Akkor nem tűnt fel. Talán csak nem azt parancsolta meg neki, hogy várjon ránk, de azért ne várjon meg?! Hiszen ha úgy lenne, akkor mégis csak a testvérke könnyei miatt nedves most a vánkosom!?

Fölkeltem és magamra kapkodtam a ruhát. És akkor benyitottam az első-szobába.

Az ablakon benézett a reggel, különben csend volt. A két kis cipő egymáshoz téve állt a széknél, a székre kisleányos gonddal volt ráfektetve a ruhája. Az ágyhoz léptem.

A testvérke aludt. Félig meztelen karja kint volt a dunnán s a kedves, szerető feje oldalt feküdt a párnán. Tehát este óta aludt így a

testvérke. Ez a föltevés megnyugtató. De ugyanakkor megzavarodtam... Mert a testvérke sűrű s az éjszakánál feketébb haja megbomolva terült el a fél ágyon. Én pedig éppen ilyen megbomlott hajjal álmodtam az éjjel.

Kimentem... Most zugott csak igazán a fejem! Hosszu ideig fel- és alájárgáltam a ház előtt. Lehetetlen, egészen lehetetlen, hogy ne álmodtam volna!

Addig töprengtem, hogy egyszer csak kijött a menyecske is:

— Hát az urfi fölkelte már?

— Megfájult a fejem, Marika. Menjen csak be és költse fel a kisasszonyt!

Félóra mulva kilépett a testvérke. Jókedvűen, de a tekintete fáradtnak látszott. Ahogy találkozott a szemünk, félrekapta a fejét:

— Indulunk, Zoltánka?

— Indulunk, Pirike.

Elbucsuztunk Horváth Péternétől s elindultunk a várhegy irányának.

Akkor már felébredt az erdő: gyenge szél simogatta a fák leveleit. A testvérke előttem haladt néhány lépést, üdén és jókedvűen, de ezt a jókedvet mintha erőltette volna. Egyszer hátra is szólt:

— Megnémultunk, testvér?

Nem tudtam, hogyan kezdjem? Mert soha addig olyan idegennek nem éreztem magamat előtte, mint ezen a hétfői reggelen. Így értünk a várhegy alá s már kanyarodni kezdtünk a tisztás felé, amikor véletlenül kioldózott a cipője. Mint tegnapi a kocsival mellettem. A testvérke megfordult és rámnézett.

Letérdeltem eléje. És mialatt az apró lába körül babráltam, megkérdeztem:

— Mondd csak testvérke, tegnap miért nem engedted meg ugyanezt?

— Miért? Ó, te lángész! Hát csak azért, hogy meg ne várjon bennünket a János! Akkor parancsoltam rá...

Abban a pillanatban éreztem, hogy düh ömlik el rajtam:

— Te egyszóval ezt akartad! S miért akartad ezt, testvérke?

— Hát csak azért, Zoltánka, mert így legalább beszélni fognak rólunk. Jaj, te zseniális ember! — és ráütögetett a fejemre. — Hát hogy hirbe hozzanak!

— Énvelem, testvérke?

— Teveled, Zoltánka, — és felkacagott.

A cipőjével készen voltam. Akkor felálltam.

A szája szélén még ott volt az a kis mosoly, amely oly sokszor esett jól és oly sok fejtörést okozott nekem. Szembeálltam vele:

— De hiszen... de hiszen akkor... Te nálam voltál az éjszaka...?

— Igen... — s meg se rebbent a szempillája. — Nálad voltam...

Vér ömlött az arcomba s ráemeltem a kezemet:

— Te!... Te!...

Megérezhette, mit akarok, mert kedves arcán megfagyott a mosolygás. Kis szája ijedten görbült el:

— Zoltán! Ki ne mondd!

Nem mondtam ki, de oly gyűlölettel néztem rá, hogy mindent meg kellett értenie. Halvány volt és mozdulatlan. A kezem a válla fölött állt:

— Te... Mingyárt leütlek!

Abban a pillanatban dacosan vágta föl a fejét:

— Próbáld meg!

Nem tudtam ellentállni a kísértésnek... Le-
csaptam a vállára.

— Jaj...

Felsikoltott s úgy esett össze, mintha meg-
halt volna. Alig maradt időm, hogy felkapjam:

— Testvéрке, bocsáss meg! Istenem, mit
csináltam! Testvérkém... Pirikém...

A karjaimban feküdt, lehunyt szemmel.
Könyörögtem neki, csak azért sem nézett föl.
Igy ment el egy kinlódó negyedóra. Akkor kocsi-
nyikorgás hallatszott a tisztás irányából.

— Nem! A testvéрке még sem ájult el, mert
a közeledő zörejre kibontakozott az ölelésemből
s felállt. De nem vett többé tudomást rólam.
Mindössze annyit szólt:

— Mamlasz.

Tudtam, mire céloz. A tisztáson akkor már
befordult a János kocsis. Vajda Zoltán meg
Horváth Péter ült a hátulsó ülésben. A testvéрке
szökve futott feléjük s meg se állt, csak a Vajda
Zoltán karjaiban. Mire a kocsihoz értem, a test-
véрке jókedvűen fecsegett:

— Igazán érdekes volt, Zoltán! Én az első-
házban aludtam, Horváthné a hátulsóban, a pit-
vart becsuktuk, Zoltánka pedig a Horváth Péter
puskájával strázsált egész éjszaka, a ház körül,
hogy valaki el ne lopjon bennünket! Juj, úgy
féltünk, hogy reggelig aludtunk, mint a bunda!

Horváth Péter mosolyogva bucsuzott el
tőlünk, én csak ámultam e példátlan füllenté-
sekre. De Vajda Zoltán legalább boldogan adott
kezett:

— Köszönöm, Zoltán.

Amire hazaértünk, már utrakészen várt reánk
az öreg méltóságos, meg a kis menyasszony.
A testvérkének alig maradt ideje, hogy össze-
ölelkezzen még egyszer a másik testvérkével.

Azután az anyámhoz futott a kis menyasszony. Az anyám két tenyerébe fogta a komolykás, hideg arcát, mintha a szemét vizsgálgatta volna:

— Megszerettelek, leányom.

A méltóságos ur, sorba ölelkezvén mindenkivel, felült az első kocsiba s a kis menyasszonyt fölsegítettem hozzá. A második kocsiiban én foglaltam helyet Vajda Zoltánnal.

A testvéрке rám se nézett az egész idő alatt. Kaján öröm fogott el. Tudtam, hogy a mai éjszakáért nagy leszámolás lesz itt rövidesen.

Félóra mulva a gyorsvonat egyik fülkéjében ültünk már, félkettőkor pedig kiszálltunk a keleti pályaudvaron. És akkor áthajtottunk Budára. Ebédre marasztaltak, de kimentettem magamat, hogy ozsonna felé visszajövök.

Öt óra után csakugyan becsöngettem az öregurhoz. A szakácsnő azzal fogadott, hogy a méltósága már elment a politizáló egyesületbe, de a kisasszony vár.

A kis menyasszony az erkélyen ült, ölébe eresztett könyvvel és a Gellért-hegy oldalán merült el...

— No, hogy vagyunk, kisleány?

— Unatkoztam. Előbb is jöhetett volna.

Nem vettem zokon ezt a szemrehányást: máskor is megkaptam már. Hancsu azalatt az erkélyre terített kettőnknek. A kis menyasszony mesélgetni kezdett az elmúlt napokról:

— A testvéрке esküvője után Biarritzba megyünk apával s maga is velünk-jön. Ugy-e?

— Természetesen.

— Nagyszerű lesz! De magának előbb haza is kell még mennie! Ugy-e?

— És pedig még ma éjszaka, kedves.

Rámnézett, egészen furcsán:

— Még ma éjszaka? Minek? Elég, ha az esküvőre utazik el!

— Lenke, — s a kezemet rátettem a kezére. — No, ne nézzen úgy reám! Hát persze, hogy haza kell ma mennem. A testvérke is elvárja tőlem, hiszen együtt nőttünk fel és azontul én már csak ritkán fogom látni szegényt.

— Nem, Zoltán! Nem akarom! — s makacsul rázta azt a kedves, komoly fejét. — Csak az esküvő napjára! Mit csinállok addig egyedül? Nem akarom!

Ereztem, hogy fél valamitől. Megnyugtattam:

— Kedves... Maga is olyan akaratos, mint a testvérke. Nekem már csak ez a két szabad hetem van, mert azontul magával maradok őszig. Szeptemberben pedig meglesz az esküvőnk. Nekem ez alatt a kevés idő alatt döntenem kell...

— Apa majd megmondja, — hajtogatta makacsul. — Nem akarom!

Kérlelni kezdtem:

— Várja meg a végét is, kedves! Persze, hogy a dolgot alaposan meghányjuk-vetjük az öreggel is, de csak akkor, ha előbb megegyeztem a szüleimmel. Édesanyám meghagyta, hogy holnap délután kocsit vár odahaza.

— Ha a mama akarja így... Az más... — mondta halkán. Az anyánk akarata előtt meghajlott engedelmesen, de azért amikor megcsókoltam, mintha félre akarta volna huzni a fejét. Alig észrevehetően. S a szája még akkor is megremegett:

— Nem... Nem akarom...

A kis menyasszonyt nagy nyugtalanságban hagytam vissza. De mennem kellett — haza! És ma már tudom, hogy igaza volt Norecsics Dánielnek, amikor nem egyszer korholni próbált: »ember, ember, legalább utólag gondolkoznál!...«

De nem volt kéznél Norcsics s ez volt az oka, hogy sok-sok idővel ezután elfelejtett a kis menyasszony is.

Aznap éjszaka tizenegy órakor már a személyvonatban ültem s kábult fejjel néztem a nyári mennybolt csillagait... Ragyogtak ragyogtak s észrevétlenül mentek örök égi utjaikon. Néha megállt a vonat ismeretlen, üres állomáson. Néha éleset szólt a gőzkazán s távolról gazdátlan füttyszó jött rá feleletül az éjszakában...

Másnap délután a házunk tornácában álltam meg. Porosan, összekuszált hajjal, mert koci természetesen nem várt az állomáson. Véletlenül az anyám jött ki először a folyosóra:

— Hát te hazajöttél már?

Bólintottam rá, de nem siettem kezét csokolni neki. Az anyám végignézett és hátat fordított. Elkeseredtem, mert így soha még nem fogadtak. Átvágtam a keresztfolyosón s megindultam a kert felé. Meleg csöndbe süllyedt a falu s a kertben hosszú árnyékot vetettek a fák.

És a szívem most se csalt meg. Mert a kert pöszméte-bokros utacskáján egyszerre csak felbukkant a testvérke.

Jött... Kicsit maga elé hajtott boglyas fejjel, mezítlábra huzott félcipőben, kis kosárkával a karján s valami nótát dudolgatott...

Megálltam az utacska közepén... Hátha nem is áll velem szóba a testvérke!

Jaj, hogy is tehettem föl ilyet róla! Jaj, hogy is ne vett volna észre!

Abban a pillanatban felkapta kedves arcát és ahogy meglátott, eldobta a kosárkát és repült-repült felém:

— Zoltánka!

— Testvérke, — és megsimogattam a haját.

— Hiszen megütöttelek tegnap reggel!

Fölemelte rám a szemét. Könnyes volt:
— Neked mindent szabad...

Ma már elmosódott előlem az a tizenhárom utolsó nap! Olykor látni vélem még a testvérke megható alakját. Vagy talán csak a régi ködben távolodó körvonalait annak a megható alaknak. Olykor látni vélem harmattól remegő vállait, amint átölel a két karjával. Éjszaka lesz... Kis szobája szemközt van az enyémmel. A hold még nem jött fel, vagy rég elveszett már a nyugati hegyláncon túl. Derengő homály van, csak a csillagok égnek szokatlan magasságokban s a testvérke szája megvonaglik... A buksi feje boglyas...

Összemosolygunk:

— Pirike...

— Zoltánka...

Csak a csillagok égnek és vigyáznak reánk. De egyszer hunyni kezdenek a csillagok. Ketten vagyunk.

... Csillagok!... Csillagok!...:

Nem ügyel reánk többé az anyánk sem. Talán sajnál bennünket: ugyis utoljára vagyunk együtt. Az apám és Norecsics holtfáradtan aludni tért, egyszer az anyánk is feláll a verandán s halkán annyit mond: »aludni gyerekek...« S ő maga is bezárkózik. Ujra ketten maradunk...

Olyan ez a tizenhárom nap, mint az álom. Tudjuk, hogy fel kell ébredni egyszer és akkor egyet kiáltunk a fájdalomtól, de talán azért is nem gondolunk rá és nem merünk előrenézni. Ki törődik a holnappal, ha a ma soha már nem fog visszatérni!

Olyan ez a tizenhárom nap, hogy a testvér-

kén kívül senkit se látok a világból. Mindössze egyszer indulunk el az udvarból, átvágunk a falu alatt, a folyón csónakon viszem át a testvérkét, tul a vizen a gyümölcsöskertünk fekszik. Hanyattvágódom a lengőkalászos fübe, a víz zsong-zsong a füzesek két partja között. A domb alatt most zörög el a négyórai tehervonat s a templom felől álmosan kiált egy kakas. A mennybolt mélységében apró felhők állnak. A felhőket nézem s nem tudok gondolkozni. Csak boldog vagyok. A testvére a magas füben ül, a fejemenél s vadvirágból koszorút kötöz a kalapom köré. Régi, ócska kis kalap van odacsapva az összekuszált hajára s árnyékba vonja kedves arcát.

— Pirike...

Lassan megfordul s rámnéz, zavartan. Mert délelőtt ragyog az a sötét nagy szempár, de délutánonkint fátyol esik föléjük. Zavart és szerelmes olyankor a testvére. Most is szórakozottan babrál a kalapom körül, de ahogy megszólítottam, rámnéz. Soha még ilyen szerelmes szemünek nem láttam. S most már fátyol esik a hajára is:

— Mondd csak, Zoltánka, miért hívsz egy idő óta csak Pirikének...

Eltelik néhány szünet:

— Mert nem vagy már a testvérkém, Pirike.

Ránézek. Egyszerre elkapja a fejét s lángba borul az arca. És csak leteszi maga mellé a kalapomat. A karja leesik.

Felülök és magamhoz szorítom:

— No, ne haragudj!... Te maradsz mindig az én egyetlen testvérkém.

Néha olyan kedve lesz, hogy tele-van vele a ház. Belémkarol s az apám dolgozószobájába huz:

— Most pedig irunk a kis menyasszonynak.

Leülök az asztalhoz, levélpapírt teszek magam elé. A testvérke hátratett kézzel, fontoskodó homlokokkal jár föl és le:

— No, jegyezze csak öcsémuram: »Egyetlen, szerelmes kis Menyasszonyom!«

Milyen gonosz olyankor a testvérke! A vége az lesz, hogy összenevetünk, a levél abbamarad, a testvérke belémkarol, mint egy igazi pajtáshoz illik s aznapra megint elfeledtük a kis menyasszonyt. És kergetőzve futunk át a kerten föl-föl, egészen odáig, ahol dombnak hajlik föl a pázsit. Ott már én kapom meg a testvérke karját s repülve szaladok fel vele a tetőig. A testvérke liheg, de még nincs vége. Másodszor is elkapom a kezét és lefelé repülök vele. A testvérke lába nem éri a földet, a szemét ijedten hunyja le és mialatt futunk lefelé, felsikolt:

— Zoltánka! Elájulok!

De ez az ijedtsége tettetett. Odalent az ölembe kapom fel és most úgy futok vele visszafelé. A tetőn magam is lihegek, a lábam reszket és ahogy óvatosan leteszem a fenyves szélén, hanyatt fekszik a fűben. A karját felém tárja:

— Zoltánka...

Aztán hirtelen lekapom a félcipőjét s megszire hajtom el. Most már mezitláb van. Összemosolygunk.

... Ezerszer gondoltam azóta rátok, ti bokrok és utacskák, ahol az ő apró lába futkosott valamikor! Zúgjatok felém örök dalt az elérhetetlen messziből, ti hazai fenyők, amelyek alatt oly sokszor csimpaszkodott belém gyöngye két karjával az én leghivebb kis cimborám, az első és egyetlen pajtásom!...

A tornác felől néha felbukkan az anyánk szigoru arca. De aggodalomra nincsen ok: jól viseljük magunkat. Jön azonban az éjszaka, égni

kezdenek a csillagok, de még többször eltűnnek előlünk... A testvérke forró keze a hajamat simogatja...

Es nem akar vége lenni a szerelmes játéknak. Nem tudjuk, milyen nap van és hanyadika lesz holnap. Egy reggel az anyánk szólit el:

— Templomba fogtok menni.

Es elindulunk, ketten. A nagyucca tisztára seperve, az emberek feketében, a leányok szines viganokban haladnak az Isten háza felé, tehát nagy ünnepnek kell lenni. A testvérke jobbra-balra bókol kedvesen. Belépünk a templomba. Már zúg az orgona s Szálka Simon pajtás játszik az ócska hangszeren. S aztán csak kiengedi a hangját és erre a jelre feláll az egész gyülekezet:

Im bėjöttünk nagy örömmel —

Alig hallok valamit. Már a tiszteletes ur is fölment a szószékbe s elkönyörögvén az Ur Imáját, fölveszi ünnepi szentbeszédének textusát. Olyan vén már a tiszteletes ur, mint a templom. Konya bajuszának hegyét kikezdte a pipamocsok, az ádámsutkája úgy látszik, mint szátvában a vetelő s megemelvén a bibliát, félbasszusba nyomja le a hangját:

»Keresztyén Hiveim! E mai alkalomból elmélkedni kívánok előttetek azon Szent Igékről, amelyek is irva találtak az Apostolok Cselekedetei II. részének 2. és következő verseiben. Ahol is irva vagyon: Akkor nagy hirtelenséggel lön az égből, mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése, mely eltelé az egész házat, amelyben ülnek vala. Es látának kettős tüzes nyelveket: és üle mindenikre azok közül.«

Tehát pünkösd ünnepe van! Ott ülök az első sorban, de alig látok valakit. Csak a testvér-

két látom, amint szemközt, az első padsorban, áhítatos arccal figyel föl a tiszteletes urra. A színes ablaküvegen át rátűz a napfény és gyengezöldbe borítja azt az áhítatos, kedves arcot. ... Álom... Minden csak álom...

És másnap reggel megjön könnyedén Vajda Zoltán és én most se bírok felocsudni. Hintók és kocsik jönnek: legalább ötven lehet már a vendég. És ebéd előtt templomba indul a menet. Én vagyok az első-vőfély, karomon viszem a testvérkét. Hófehérben van s olyan sáppadt és gyöngye szegény. Megremeg a karomon és magánkívül suttog valamit... Nagy ebéd van a háznál: két egymásbanyiló szobában teritenek. Az asztalfőn a fiatal pár. Vajda Zoltán mellett az anyám, a testvérke mellett az apám. Alig tudom, mi történik körülöttem. Norcsics Dániel a Vojtkoleányt foglalta le szomszédjának, mellettem Szálka Simon búsul. Az ebéd bele fog nyulni a másnapi ebédbe: így szokás ez uriháznál. Pohárköszöntők jönnek, fogy a bor s új üvegek kerülnek az asztalra. Az asztal végén és a másik szobában hangosan van a fiatalság... Egyszer-kétszer felpillantok az asztal fölé: a vőlegény az anyámmal beszél mosolyogva s az anyám régmódi, fekete ünneplőben hallgatja komolyan az új fiát. S velem nem törődik senki... De mégis. A testvérke esengve keresi olykor a pillantásomat és ha találkozik a szemünk, rám mosolyog félénken... Jön az este, cigányok surrannak be a sarokba s hónuk alól előkapván a szárazfát, az álluk alá erősítik és játszani kezdenek... Fölzeng a cimbalom és táncra kap az ifjuság... Összebb-huzódnak az öregek s elgyönyörködven az új nemzedékben, visszaálmodják letűnt fiatalságukat... A testvérke az urával táncol kecsesen, Norcsics a Vojtko-kisasszonyt öleli derékon s

hátrataszítván a kalapját, elkurjantja magát kényesen:

— Cinkotai fatányér!

Mellettem pedig ugyanakkor halkan könnyezgetni kezd szegény Szálka Simon pajtás... Lasankint fölkerelkednek az öregek is. Apám az anyámat forgatja meg keveset, olykor össze-csattint a tenyerével... Éjszaka van már és hangos kedv van: most adják ki a régi házból a kis menyasszonyt... Egyszer csak arra eszmélek, hogy a testvéрке mellett áll s a vállamra üt:

— Szabad, bácsika?

Ránézek zavaros szemmel, mert ebéd óta iszom már szegény Szálka Simonnal:

— Hagyj magamra, testvéрке...

Otthagya... Ez már nem álom többé... Soha még így nem fájt a szívem... Éppen a régi szeretőről való nótát játsszák a cigányok... Szól a cimbalom és a hegedű s az öreg ház megremeg a férfilábak ütemes dobogásától. Nagyon késő van már, hejehuja az egész ház... Az anyám egyszer csak kézenfogja a testvérkét s aludni küldi a leányszobájába. A testvéрке feltűnés nélkül kisurran. Később Vajda Zoltán is megindul és hallom, amint a leghátulsó udvari szobába küldi az anyám. Abba, amelyik mellett Norcsics Dánielnek van az állandó tanyája.

Egyszerre nagyon nyughatatlan leszek s észrevétlenül kifelé indulok magam is. Benyitok a szobámba, levetkezem s elfújom a lámpát. Derengő homály van s a csillagok benéznek rám az ablakon. Az ágyamon fekszem, hanyatt terülve s a gondolataim beleolvadnak a négy falon át keresztülszüremlő tompa muzsikába... Hegyesen cifrázgat a primás, fel-felrikolt a klarinét, két

kézzel penget a cimbalmos, a nagybögő pedig így tesz szakadatlanul: düvő... düvő...

... És álmodom, hogy nesztelenül megnyílik az ajtó s lábujjhegyen belép hozzám a testvérke. Abban a ruhában, amelyikben félórával előbb oly kecsesen táncolt még a férje karján... Bejön, hozzám suhan, letérdel az ágyam előtt s kedves és szomorú arcát lefekteti a párnámra:

— Zoltánka, bucsuzni jöttem hozzád...

Magamhoz vonom a haszontalan kis fejét, nagy szeretettel:

— Testvérkém...

Csönd lesz. A testvérke szája megvonaglik, a csillagokat megint nem látom. Arcomhoz furja forró arcocskáját... És sokára úgy érzem, hogy könnyek folynak le a halántékomon... De nem a saját könnyeim.

— Testvérke, ne menj el!

— — — — —

Délután volt, amikor felébredtem. A nap ferdén sütött be az ablakon s fénykarikák játszottak a padlón, meg a szemközti falon.

Megnéztem az órát: félöt volt délután.

Lavorba vágtam a fejemet s kapkodva felöltöztem. Odakint tárva-nyitva volt minden, de senkit nem találtam az egész házban. Nagy levertség fogott el. És akkor, úgy ösztönszerűen benyitottam a testvérke szobájába. És megálltam a küszöbön.

Rendben volt a szobácska, de ma már nem a testvérke hozta rendbe. Az ágya, amelybe tiz esztendőn át feküdt le minden estén, szerető gonddal volt megvetve most is. A hálószeletrénykén ott feküdt még a könyv, amelyet néhány nappal előbb kért tőlem. És akkor megéreztem

egyszerre, hogy kirepült a testvérke és soha többet nem fog visszajönni hozzánk. És ha visszajön is néhány napra, nem lesz már ő az én régi testvérkém!

És akkor egyszerre megláttam a testvérke kis félcipőit. Ott álltak, szépen egymáshoz téve, a kis rézágya végében, ahogy utoljára egymáshoz igazíthatta őket, kisleányos gonddal. Azok a cipőcskék voltak ezek, amelyekben annyit kószálgatott velem az utolsó két hét alatt. Odamentem, fölvettem és nézegetni kezdtem őket.

És akkor egyszerre olyan kétségbeesés rázott meg, hogy kirohantam a tornácra. A gazdasági udvar felől akkor jött fölfelé lassacskán az apám, az anyám és Norcsics. Lekiáltottam, szinte magamon kívül:

— Danyikám, fogass be az egyik kocsiba! De azonnal!

Norcsics visszafordult az istállóknak. A két öreg sietve indult meg felém. Láttam, hogy szótalanok mindaketten. De ahogy felértek a tornácra és megláttak, összenéztek. Az anyám szokatlanul nyájasan lépett hozzám:

— Várd meg, amig elkészítelek az utra. Lenkéék úgy se indulhatnak két-három napnál előbb.

Abban a pillanatban szinte meggyülöltem az anyámat:

— Nem várok! Egy percig se várok!

Erre sietve fordult be a házba, hogy besomagolja a legszükségesebb dolgokat. Az apám velem maradt és sohase felejttem el neki, mennyi szeretettel szólt hozzám:

— Valami bajod van, fiam?

— Édesapám, beteg vagyok...

— Nono, — kezdte csitítva, — hiszen mi is el vagyunk szomorodva. Fáj a szívünk a kis Piri

után, de ez már így szokott lenni mindenkor. Tudom, hogy miatta keseredtél el, de vigasztalódjunk. Aztán nézd, gondoskodtunk róla úgy, mintha az édes-szülei lennének. Mert a mi kedves leányunk ő valóban: tiz esztendő alatt soha meg nem szomorított bennünket...

S bement az anyám után. Én pedig lesiettem az istállóhoz.

A fogat készen állt. Előkaptam a jegyzőkönyvemet, táviratot irtam az egyik lapra s odaadtam Norcsicsnak:

— Danyikám! Csak ezt az egy szivességet kérem még tőled az életben!

Norcsics átfutott az irásomon s megvakarta a jobb fél-bajusza sarkát:

— Szóval a táviratot én küldöm a menyasszonyodnak. Az igazat megvallva, nem tetszik nekem, mindazáltal feladom a táviratot, azzal a kikötéssel, hogy utólag pontosan beszámolsz nekem mindenről s akkor majd kifejtem előtted, miért nem lesz belőled soha komoly ember.

Este hétkor vonatban ültem s másnap délelőtt tizkor már becsöngettem az öreg méltóságos urhoz. A kis menyasszony sietett elém, de felbontott távirattal:

— Zoltánka, baj van. Alig egy órája kaptam ezt a táviratot. Istenem, úgy megijedtem, hogy azt se tudom, mit csináljak?

Átvettem a táviratot. Ez volt benne:

»Gyere vissza. Anyád rosszabbul van. Norcsics.«

A kis menyasszony a pillantásomat leste.

— Nem olyan nagy a baj, kedves. Édesanyámat megviselte az utolsó két hét, de azért nem kell félni. Kis láza volt, amikor elindultam. Azt hiszem, Norcsics ok nélkül idegeskedik...

De a kis menyasszony más véleményen volt:

— Nem szabad ilyen könnyelműen venni a dolgot! Lehet, hogy mama komolyan beteg s éppen azon töröm a fejemet, hogy akkor egyelőre elhalasztjuk az utazást s mihelyt hazajön apa, én visszautazom magával...

No, csak ez hiányzott! S minden érvet és tudást összeszedve, sikerült valahogyan meggyőzőnöm, hogy én most már kénytelen vagyok visszautazni, de ők azért induljanak el rendes időben. Mihelyt tehetem, utánuk-megyek. A kis menyasszony csókra nyujtotta a kezét!

— De mindennap írjon! Viszontlátásra!

(Ha akkor a jövőbe láthattunk volna! Micsoda tiz hónap telt el, amire viszontláthattuk egymást!)

Lekerültem az uccára, nagyot lélekzettem. És akkor megindultam a testvérkéhez. Új lakása ott volt a Muzeum-kert mögött: negyedik szomszéd az én lakásomtól.

El voltam szánva mindenre! A lépcsőházban megnéztem az órámat: féltizenkettő volt. Becsöngettem.

Félpillanattal rá kinyílt az ajtó. A kis cselédjük állt előttem, akit hazulról hoztak magukkal. Megörült:

— Isten hozta, Zoltán urfi! Csak a nagyságos asszony van itthon. Tessék befáradni!

Nagyot ugrott a szívem. S félpillanat múlva ott álltam a nagyságos asszonyka előtt.

Az előszobából az ebédlőbe nyitottam be s megálltam az ajtóban. Körül se nézhettem, mert akkor már a testvéрке is ott állt, szemközt velem, az ebédlő tulsó felén s balkarját nyugodtan ráfektette a pohárszékre. Virágos pongyola volt rajta. A nap élesen sütött be az ablakon. Megálltam. Hajam a homlokomba esett. Így néz-

tünk szembe néhány szünetig. És akkor megszólalt a testvére:

— Mégis eljöttél...

Felocsudtam a szomorú hangocskára:

— Eljöttem és most már vizlek!

— Késő... — szólt halkán a testvére és a kezével alig észrevehető, bágyadt mozdulatot tett.

Közelebb léptem hozzá. Azt hittem, rosszul hallok:

— Hogy mondtad!? Tehát nem szeretsz már...

— Csak szerettelek. Ma... Ma ne beszéljünk ilyenekről. Hűséges felesége leszek az uramnak.

— Velem fogsz jönni! — s fejembe szállt a vér. — Ha pedig nem jössz, vizlek!

A testvére egyszerre felvágta a fejét s gonosz kis mosoly játszott a szája körül:

— Hát előbb miért nem vittél? Mirevaló volt az a sok komédia?

— Miféle komédia?! — s azt hittem, hogy a testvére rossz kedvében ingerkedni próbál velem. — Hát nem akartalak vinni tavaly ősszel!? Akkor az anyám előtt mondtad a szemembe, hogy sohase leszel a feleségem...

De itt már felpattant ő is:

— Nem igaz! Nem igaz! Tavaly ősszel még kénytelen voltam hazudni, mert az anyád a kezemet fogta akkor! Mennyi hálával tartozom azoknak a jó öregeknek! De neked tudnod kellett volna, hogy csak téged szerettelek. S nem kellett volna otthagyni magamra, hanem verekedni kellett volna értem. De otthagytál s annyira törted magadat utánam, hogy vőlegény lettél! Istenem, mennyit szenvedtem akkor, de azt senkinek sem volt szabad észrevennie, mert

minden lépésemre vigyáztak. Vártalak, mindig vártalak. És amikor láttam, hogy így el foglak veszíteni, feljöttem hozzád a mamával. Mennyit kellett alakoskodnom, hogy ne gyanítsanak semmit! Igen, akkor kész lettem volna megszökni veled! Nem bántam volna, akármi lesz azután, de nem kellett volna rám leskelődni a tükörből.

Elfutott a düh. Rákiáltottam:

— Hallgass már! Ez csak kifogás! Játszottál velem és neveltél rajtam!

— Én! Én játszottam? Én nevettem, amikor szerettem volna meghalni tehetetlenségemben! — s itt már sirva fakadt. — Mikor ránkjött a mama, nem megmondtam neki is, előtted mondtam meg, hogy veled akartam menni! Mit nem kellett kiállanom attólfogva a mamától! Akkor is otthagytál. Ó, te nagyszerű legény! Jaj, ha tudnád, mennyire gyűlöltem akkor a menyasszonyodat! Pedig ő igazán nem volt oka semminek. Ó, te mamlasz! Te számár!

Alig tudtam szóhoz jutni:

— Hallgass, mert mindjárt nyakonütlek! Ha olyan nyelved van, mért nem szóltál egyszer se?

— Szólni? — és karikára nyílt a könnyes szép szeme. — Szólni? Hát neked még szólni is kellett? — és megremegett egész testében. — Szólni? Hát neked nem volt elég, amit tettem! — és sirni kezdett keservesen.

Közelebb-léptem hozzá:

— No, ne sirj már, testvérke. Én azt hittem akkor is, hogy csak fel akartál ültetni...

— Felültetni? — s a kezét összekulcsolta és a könnyei most már jajszó nélkül peregtek lefelé a kedves arcán. — Felültetni? Istenem, hát így fizetsz a szeretetemért? Hiszen többet már nem adhattam neked!

A keze után nyultam:

— Testvérke...

— Többet ne szólíts így! — és kitépte magát. — Te magad mondtad az elmúlt héten, hogy nem vagyok már a testvérkéd! Azt hittem akkor, el kell süllyednem. De igazad volt! Menj most innét, azonnal s ne zavarj meg többé a nyugalmammat! Szegény uram, ha tudná! Nem! Ő még akkor is megbecsülne...

— Testvérke! — kiáltottam rá. — Elment az eszed?! Így élni le az életet! Azonnal velem jössz!

Nem sirt többet. Fölemelte könnyektől gyöngyös arcát:

— Megmondtam, nem vagyok már a testvéred! Menj! Nem akarlak látni!

Mentem. Odalent, a gyalogjárón tüzelve égett a nap. A Kálvin-téri templomban harangoztak.

Fölsiettem a lakásomra, leültem az asztalhoz s két könyökre bocsátottam a fejemet. Odakint egyszerre megszólalt a csengő. A háziaszony lépett be:

— Egy kis cselédleány keresi.

— Jöjjön be!

És bejött a testvérke kis cselédje. Selyempapirosba göngyölve hozott valamit:

— A nagyságos asszonyka itt küldi az urfi kalapját. Nálunk teccett felejtteni.

(Vége az első kötetnek.)

